

**Wojewódzki Urząd Pracy
w Białymstoku**

POLAK ZA GRANICĄ

CZYLI

KOWALSKI SZUKA PRACY

SZWECJA, WIELKA BRYTANIA, IRLANDIA

Białystok, 2006 r.

CZEŚĆ I

Spis treści

1. Ogólne informacje o Szwecji – kraj Wikingów
2. Życie codzienne w Szwecji – czyli za ile da się przeżyć
 - a. Dach nad głową (mieszkanie)
 - b. Coś do garnka (żywność)
 - c. Coś na grzbiet (garderoba)
 - d. Nie tylko piechotą (komunikacja)
 - e. Uniknąć faux pas (zwyczaje, święta)
 - f. Z czym to się „je” ? (informacje praktyczne)
3. Kowalski szuka pracy u Svensona – poszukiwanie pracy w Szwecji
 - 3.1. Nie bać się o jutro - legalny pobyt
 - 3.2. Szukam pomocy - publiczne służby zatrudnienia
 - 3.3. Łowcy głów - niepubliczne pośrednictwo pracy
 - 3.4. Zrób to sam – inne sposoby poszukiwania pracy
 - 3.5. Jak to się pisze? - niezbędne dokumenty aplikacyjne
 - 3.6. Jak to powiedzieć? - rozmowa z pracodawcą
4. Fach w ręku i na papierze (możliwości podnoszenia kwalifikacji)
 - 4.1. A, B, C... - szkolnictwo
 - 4.2. Śrubokręt albo komputer - kursy zawodowe
 - 4.3. Co umiem najlepiej - walidacja umiejętności zawodowych
5. Dostałem pracę! (o czym warto pamiętać)
6. Żeby się nie zgubić (ważne adresy i telefony)
7. Łamanie języka (przydatne zwroty)

Rozdział 1

Kraj Wikingów – ogólne informacje o Szwecji

Szwecja to trzeci, co do wielkości kraj europejski, zajmuje powierzchnię 450,000 km². Ze względu na swój kształt jest to też kraj dużych odległości. Odległości między najdalej wysuniętymi krańcami wynoszą: północ – południe: 1600 km, wschód – zachód: 500 km. Znaczna część tego wielkiego kraju pokryta jest lasami (53% powierzchni), górami (11%), jeziorami i rzekami (9%). Dodając do tego nieprzychylny człowiekowi klimat otrzymujemy niewielką powierzchnię zamieszkiwaną przez ludzi. Szwecję charakteryzuje, zatem *małe zaludnienie* (9 mln mieszkańców, czyli około 4 razy mniej niż w Polsce). Kojarzona z Wikingami, niegdyś przez nich zamieszkiwana i ich kolebka w wiekach VIII – XI, *dzisiejsza Szwecja* jest państwem niezwykle nowoczesnym. To młode społeczeństwo w starym kraju. Niegdyś bardzo ekspansywne i wojownicze, od XIX w. żyje w pokoju, który umożliwił budowę narodowego dobrobytu. Wiek XX przyniósł szybką transformację z biednego, rolniczego kraju, jakim Szwecja była jeszcze 100 lat wcześniej w jedną z *najsilniejszych potęg przemysłowych* świata. Punktem wyjścia tej ‘przemysłowej maszyny’ stały się *zasoby naturalne kraju – lasy i złoża rud*, ale nie bez znaczenia okazała się wrodzona pomysłowość i tradycje przedsiębiorczości. Obok wzrostu przemysłowego, przy pomocy najwyższych na świecie podatków Szwecja stworzyła najbardziej rozbudowany system publicznych świadczeń socjalnych z darmowymi szkołami, opieką zdrowotną, systemem emerytur, opieką osób starszych, niepełnosprawnych i innymi systemami zabezpieczeń społecznych. Ten system opieki społecznej, nazywany przez Szwedów „domem dla ludzi” zyskał wśród innych krajów wiele nazw: „droga środka”, „kraj, który chroni swoich mieszkańców od kołyski po grób”, „model szwedzki”. W ostatnich dziesięcioleciach niegdyś wysoki ciągły wzrost ekonomiczny znacznie osłabł i szwedzki stan dobrobytu narażony jest na silne presje. Dziś ekonomiczne systemy zabezpieczeń walczą z poważnymi strukturalnymi problemami. Dotąd główne elementy szwedzkiego systemu opieki społecznej pozostają nietknięte.

Szwecja XXI wieku to nowoczesne, otwarte na zagraniczną współpracę, o wysokiej wrażliwości *społeczeństwo*. Proste korzenie Szwedów są widoczne, jakkolwiek ich dumą narodową, upodobanie funkcjonalności, dbałość o dziedzictwo kulturowe,

kultywowane zwyczaje i tradycje, umiłowanie pary królewskiej nadają ich naturze specyficzny, intrygujący charakter. Współczesny Szwed to członek *zsekularyzowanego społeczeństwa*, w którym religia utraciła swoje dawne znaczenie i wagę, choć nadal 80% ludności deklaruje się jako luteranie. Mimo to kultura szwedzka w wielu dziedzinach jest dotknięta dziedzictwem pozostawionym przez luteranizm: staromodną północno-wiejską moralnością, gdzie pracowitość, staranność, poczucie obowiązku, skromność, staranność traktowane były jako najwyższe wartości. Szwedzi żyją zdrowo. To naród entuzjastów ćwiczeń fizycznych. Kochają swoją wspaniałą nordycką naturę, co objawia się w ich aktywności sportowej na świeżym powietrzu. Uwielbiają jazdę na rowerze, jogging, narty biegowe i zjazdowe, łyżwiarstwo, żeglarstwo, łowienie ryb, grę w golfa, czy soccer. Aktywny tryb życia wpływa bez wątpienia na ich długość życia, średnio to 77,4 lat w przypadku mężczyzn i 82,3 lata u kobiet.

Szwecja jest *monarchią konstytucyjną*, na czele, której stoi *król Karol Gustaw XVI*. Jego rola ogranicza się jednak do funkcji reprezentacyjnej, *władza legislacyjna* leży w gestii jednoizbowego *Szwedzkiego Parlamentu (Riksdag)*, w skład, którego wchodzi 349 członków. Wybory parlamentarne odbywają się, co 4 lata.

Stolicą Szwecji i jednocześnie największym miastem jest *Sztokholm (1,2 mln mieszkańców)*. Dwa pozostałe największe skupiska ludności to Göteborg – 495 tys. mieszkańców i Malmö – 360 tys. mieszkańców.

Szwecja bardzo ceni sobie niezależność, świadczyć o tym może fakt, że *członkiem Unii Europejskiej* stała się dopiero w 1995 roku i nie weszła do strefy Euro. Zatem obowiązującą walutą jest *szwedzka korona*. Językiem państwowym jest oczywiście szwedzki, choć zamieszkują Szwecję grupy mniejszości narodowe, które posługują się własnymi językami: Sami (Lapończycy), Fiński, Meänkieli, Yiddish, Romani Chib (język Romów).

Rozdział 2

Życie codzienne w Szwecji – czyli za ile da się przeżyć.

Bilans zysków i strat

Średnie miesięczne wynagrodzenie wynosi 20000 koron. Lekarze i dentyści zarabiają 25000-60000 koron, informatyk 32000, sprzątaczką 16000.

A ile trzeba wydać? Miejsce w domku kempingowym kosztuje 30-50 koron za dobę. Wynajęcie pokoju to wydatek rzędu 2000-3000 koron. Dwupokojowe mieszkanie można wynająć za ok. 5000 koron miesięcznie, czteropokojowe na prowincji za 6000-7000 koron (najdroższe mieszkania są w centrum Sztokholmu).

Ceny żywności i koszty utrzymania w Szwecji są bardzo wysokie. Na żywność trzeba wydać na ok. 1000 koron tygodniowo.

2.1. Dach nad głową

W Szwecji istnieją trzy formy wynajmu mieszkań: äganderätt, bostadsrätt i hyresrätt (dwie pierwsze formy przypominają polskie mieszkania własnościowe, trzecia, mieszkanie lokatorskie). Niemal wszystkie lokale, do których odnosi się forma äganderätt to domy jedno- lub dwurodzinne. Pozostałe formy występują najczęściej w przypadku lokali w domach wielorodzinnych, ale też można je spotkać w odniesieniu do domów jedno- lub dwurodzinnych. Wysokość czynszu jest mocno zróżnicowana i zależy od miejsca, lokalizacji, powierzchni i standardu.

Mieszkania odnajmowane w formie hyresrätt stanowią w większości własność spółek mieszkaniowych działających w interesie społecznym. Dostęp do lokalu na prawach bostadsrätt wymaga członkostwa w stowarzyszeniu o charakterze gospodarczym, zwanym bostadsrättsförening. Członkostwo uwarunkowane jest własnym wkładem kapitałowym. Ceny mieszkań oraz domów wolnostojących i szeregowych są również zróżnicowane w zależności od lokalizacji.

Więcej informacji na temat mieszkań uzyskać można na stronie Związku Gmin Szwedzkich (Svenska kommunförbundet) pod adresem www.svekom.se. Znajdują się tam łącza do wszystkich gmin w Szwecji, a tym samym do wszystkich gminnych spółek mieszkaniowych. Ogłoszenia o mieszkaniach do wynajęcia można również znaleźć w prasie.

2.2. Coś do garnka (żywność)

Miesięczny koszt utrzymania dla jednej osoby wynosi 2642 zł, dla pary 3694 zł.

- litr mleka – 2,83 zł

- chleb – 5,67 zł
- kg wieprzowiny – 23,34 zł
- kg wołowiny – 54,77 zł
- kg kurczaka – 9,82 zł
- kg pomidorów – 10,58 zł
- kg ziemniaków – 3,21 zł

Niektóre składniki używane w szwedzkiej kuchni są bardzo oryginalne, na przykład mięso łosia i renifera, kawior z uklei czy miejscowe gatunki skorupiaków i ryb. Dzięki restrykcyjnym przepisom, szwedzka żywność należy do najczystszych w Europie.

Do tradycji związanych z posiłkami należą:

Smorgasbord - typowy szwedzki bufet, w Polsce zwany szwedzkim stołem, składa się z rozmaitych potraw, jednak jedzenie należy zawsze rozpocząć od śledzia. Następnie jada się danie zimne, potem gorące i wreszcie deser. Biesiadnicy sami się częstują, sami też zmieniają talerze między posiłkami.

"Pokusa Janssona" - zapiekanka z anchois, ziemniaków, plasterków cebuli i dużej ilości śmietany.

Bockling - wędzony śledź.

Zupa ze skorupiaków - Skorupiaki, takie jak małże, homary, krewetki, gotuje się w białym winie z koprem, pietruszką i pomidorami.

Gravad Lax - łosoś marynowany przez dwa dni z dodatkiem cukru, soli i kopru, podawany z zimnym sosem musztardowym i koperkiem.

Grochówka z mięsem wieprzowym - Tradycyjnie jada się ją w czwartki. Tę narodową zupę Szwedów robi się z suchego grochu i podaje z lekko solonym mięsem albo kielbasą oraz musztardą.

Kotbullar - pulpety z mielonego mięsa.

Mostek wołowy - Gotowany mostek wołowy jest jedną z podstawowych potraw tradycyjnej kuchni szwedzkiej.

Polędwica z młodego renifera - Mięso renifera jest bardzo kruche, chude i smaczne.

Zupa z dzikich róż - Można ją jeść na ciepło lub na zimno, podaną z bitą śmietaną, lodami waniliowymi lub kremem i ciasteczkami migdałowymi.

Bufeczki cynamonowe są popularnym dodatkiem do gorącej czekolady lub kawy.

Napoje

Szwecja importuje wiele gatunków wina z całego świata, ale Szwedzi zwykle piją piwo albo wódkę, przeważnie do zakąski ze śledzia lub smorgasbordu.

Poncz (słodki napój alkoholowy z araku) często podaje się do kawy lub na gorąco do grochówki.

Szwedzka *wódka* znana jest na całym świecie, ale około 60 gatunków alkoholi aromatyzowanych różnymi ziołami i przyprawami znanych jest tylko lokalnie.

Trwa renesans szwedzkiego *piwa*, od świeżo warzonego po jasne. W wielu nowo powstałych, niewielkich browarach produkuje się piwo jagodowe.

2.3. Coś na grzbiet (garderoba)

Szwedzi ubierają się na styl europejski. Na co dzień noszą zazwyczaj wygodne, sportowe ubrania. Wśród krajów Unii Europejskiej ubrania w Szwecji są jednak najdroższe (14 % powyżej średniej).

W centrum Karlskrony można kupić prawie wszystko i to na wyciągnięcie ręki: od centrów handlowych do ekskluzywnych butików. Przy deptaku Ronneby znajduje się dom towarowy *Ahléns*, a także centrum handlowe *Kronan* z ponad 20 sklepami, m.in. salonami odzieży *Brothers&Sisters*, *KappAhl*, *Kicks*, *Jack&Jones* oraz sklepem sportowym *Stadium*. Centrum handlowe *Wachtmeister* z 28 sklepami znajduje się przy ulicy *Borgmästaregatan*. W środku znajdują się m.in. sklepy *Indiska* (sklep orientalny: ubrania, i in.), *JC* (odzież), *Intersport* (sklep sportowy), *Din sko* (obuwie).

Karlskrona to idealne miejsce na zakupy. Wśród stale powiększającej się oferty modnych butików i salonów odzieży męskiej i damskiej są m.in.: *Vero Moda*, *H&M*, *Benetton*, *Scorett*, *Da Capo*, *MQ*, *Dressmann* i wiele in.

Opuszczając centrum miasta warto udać się do Vedeby. Tam znajduje się sklep z upominkami *Tegelgarden* oraz największe w okolicy centrum handlowe *Amiralen* z 11 sklepami. Dogodny dojazd z miasta autobusem.

Godziny otwarcia sklepów:

Dni powszednie: 10.00 – 18.00

Soboty 10.00 – 14.00 (centra handlowe 10.00 – 15.00)

Niedziele 12.00 – 16.00 (wybrane sklepy)

W ostatnią sobotę miesiąca sklepy w centrum Karlskrony są otwarte do godz. 16.00.

3.4. Nie tylko piechotą (komunikacja)

Drogi

Przez cały region Blekinge przebiega trasa europejska E22 z Malmö do Sztokholmu. Przez Smalandię istnieje także wiele wygodnych połączeń z północnymi regionami Szwecji. Dzięki mostowi Öresund, Blekinge ma bezpośrednie połączenie z Danią i resztą kontynentu Europejskiego.

Połączenia lotnicze

Ruch lotniczy odbywa się z lotniska w Ronneby, które posiada wygodne połączenia ze Sztokholmem. Ciągłe rozwija się liczba połączeń z pozostałymi krajami położonymi nad Bałtykiem.

Połączenia kolejowe

Ekspres Kustbanan, łączący Karlskronę, Malmö i Kopenhagę, gwarantuje bezpośrednie połączenie regionu Blekinge z Kopenhagą przez most Öresund. W najbliższym czasie planuje się elektryfikację tego połączenia kolejowego, co skróci czas podróży z Karlskrony do Malmö i Kopenhagi do zaledwie dwóch godzin. Kust till kustbanan - pociąg obsługujący trasę Göteborg - Kalmar/Karlskrona łączy południowo-wschodni kraniec Szwecji z wybrzeżem zachodnim oraz główną trasą kolejową do Sztokholmu. Celem jest skrócenie czasu podróży do Sztokholmu i Göteborga do niespełna czterech godzin.

Kust till kustbanan - pociąg obsługujący trasę Göteborg - Kalmar/Karlskrona łączy południowo-wschodni kraniec Szwecji z wybrzeżem zachodnim oraz główną trasą kolejową do Sztokholmu. Celem jest skrócenie czasu podróży do Sztokholmu i Göteborga do niespełna czterech godzin.

Żegluga morska i porty

Karlskrona ma codzienne połączenia promowe z Gdynią. Z Karlshamn kursują promy pasażerskie i towarowe do Liepaja na Łotwie i Kłajpedy na Litwie. Dzięki ciągłemu rozwojowi kontaktów z krajami położonymi po drugiej stronie Bałtyku, linie promowe rozwijają się prężnie. Sölvesborg, Sölvesborg, Karlshamn i Karlskrona mają doskonałe porty handlowe. Ośrodek w Karlshamn, ze swoim portem głębinowym zalicza się do najlepszych i 10 największych w Szwecji.

Technologie informatyczne

Pod względem rozwoju technologii informatycznych i telekomunikacyjnych, Blekinge stało się jednym z wiodących regionów na świecie. Jest to zasługa specjalistycznej działalności politechniki Blekinge Techniska Högskola (BTH) oraz jej współpracy z przedsiębiorcami i samorządem. Dowodem jest profil firm działających w regionie oraz zastosowanie technologii w działalności instytucji.

2.5. Uniknąć gafy (zwyczaje i święta)

Bardzo rygorystycznie przestrzegany jest w Szwecji zakaz palenia. Obowiązuje on w większości miejsc publicznych, m.in. w środkach komunikacji publicznej, na przystankach autobusowych i stacjach kolejowych. W restauracjach muszą być wydzielone miejsca dla niepalących.

Szwedzi są życzliwi dla turystów i zwykle chętnie udzielają im pomocy. Zwracanie się po imieniu jest powszechne, a pozdrowienie "Hej!" często słyszy się od nieznajomych osób.

Napiwki wliczane są do rachunku, kwotę można jednak zaokrąglić, ale nie więcej niż o 10%.

Alkohol

W Szwecji prowadzi się restrykcyjną politykę sprzedaży alkoholu. Wina i mocne alkohole można kupić tylko w niewielu sklepach państwowej sieci Systembolaget. Alkohol mogą tu kupować wyłącznie osoby powyżej 20. roku życia. W restauracjach minimalny wiek uprawniający do zamówienia alkoholu wynosi 18 lat.

Święta w Szwecji

Boże Narodzenie to najdłuższe dla Szwedów Święta w roku. Szwedzkie święta zaczynają się 13 grudnia w dzień Świętej Łucji. Tego dnia najstarsza córka w domu przebiera się za Łucję - Królową Światła. Zakłada białą suknię, a na głowę wkłada koronę ze świecami. Budzi swoich rodziców śpiewem i przynosi im na śniadanie bułki, kawę, ciasteczka i *glogg* (mocno procentowy poncz owocowy). Od tego dnia rozpoczyna się okres świąteczny, który trwa prawie przez cały miesiąc. Szwedzi, podobnie jak Polacy, obchodzą Wigilię, ale jedzą podczas niej inne potrawy - przede wszystkim mięso, którego brak na polskim wigilijnym stole. W przeszłości, dzień przed Wigilią urządzało się spotkanie rodzinne zwane *dopp i brytan* (zanurzanie w kotle). Wszyscy zanurzali kawałki ciemnego chleba w garnku wypełnionym wieprzowiną, sosem i wołowiną. W dzień Wigilii na stole nie mogło zabraknąć galarety z wieprzowych nóżek, szynki, wędzonego dorsza podawanego w sosie (*lufisk*) i ryżu z owsianką. Obowiązkowym daniem był *Janssons frestele* - zapiekanka ze śledziami i ziemniakami oraz domowego wypieku pierniki. Po kolacji wszyscy zbierali się wokół choinki, by obejrzeć prezenty przyniesione przez *Jultomtena*: gnoma żyjącego w stodole i opiekującego się gospodarstwem. Najstarszym symbolem Świąt jest tutaj koziołek. Trochę młodszą tradycją jest w Szwecji rozpoczynanie Wigilii od... siedzenia

przed telewizorem, bo od wielu lat 24 grudnia zawsze ok. godziny 15.00 emitowane są świąteczne przygody Myszki Miki i jej przyjaciół.

Powszechnie święta narodowe i dni wolne od pracy:

Nowy Rok	1 stycznia
Święto Trzech Króli	6 stycznia
Wielki Piątek	święto ruchome
Niedziela Wielkanocna	święto ruchome
Poniedziałek Wielkanocny	święto ruchome
Święto Pracy	1 maja
Wniebowstąpienie	święto ruchome
Pierwszy Dzień Zielonych Świąt	święto ruchome
Drugi Dzień Zielonych Świąt	święto ruchome
Wigilia Nocy Świętojańskiej	21 czerwca
Noc Świętojańska	22 czerwca
Wszystkich Świętych	2 listopada
Boże Narodzenie	25-26 grudnia

2.6. Z czym to się „je” – informacje praktyczne

Podróż do Szwecji wymaga ważnego paszportu. Na jego podstawie można przebywać w Szwecji do trzech miesięcy. Jeśli jednak planowany jest pobyt na czas dłuższy niż 90 dni, trzeba wystąpić o pozwolenie. Wniosek wraz z paszportem i zaświadczeniem o zatrudnieniu należy złożyć w urzędzie ds. migracji. Po otrzymaniu zezwolenia następuje zgłoszenie do urzędu podatkowego po numer personalny i kartę podatkową. Z prawem pobytu i numerem każdy obcokrajowiec ma te same przywileje społeczne co Szwed.

WALUTA I BANKI

Szwedzka korona – SEK. 1 korona = 100 öre. Najmniejsza moneta to 50 öre. Pozostałe monety to 1 kr, 5 i 10 kr. Nie ma ograniczeń, co do przewozu szwedzkiej lub zagranicznej waluty do Szwecji. Wymiany walut można dokonać w bankach i urzędach pocztowych oraz w kantorach. Karty płatnicze przyjmuje się prawie wszędzie, w większych sklepach można również płacić czekami podróżnymi. Banki otwarte są od poniedziałku do piątku w godzinach 9.00-15.00 oraz w czwartki do 17.30. W dużych miastach wiele banków jest otwartych do godziny 18.00 od poniedziałku do piątku.

LEKARZ I WEZWANIE POMOCY

Pogotowie, straż pożarną czy policję możemy wezwać dzwoniąc pod numer 112. Szwedzki system opieki medycznej jest dobrze rozbudowany. W przypadku nagłych zachorowań w miastach znajdują się szpitale, a mniejszych miejscowościach gabinety lekarskie. Turyści przed wyjazdem powinni opłacić ubezpieczenie zdrowotne, które pokryje ewentualne koszty opieki medycznej i leczenia w szpitalu. Należy pobrać druk Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego z właściwego oddziału Narodowego Funduszu Zdrowia.

POCZTA

Urzędy pocztowe otwarte są od poniedziałku do piątku w godzinach 9.00-18.00 i w soboty od 10.00-13.00.

TELEKOMUNIKACJA

Dzwoniąc z Polski do Szwecji, należy wybierać najpierw 0046, a następnie numer kierunkowy bez 0 na początku. W automatach stosowane są karty telefoniczne, które można zakupić w kioskach. W niektórych automatach można stosować karty kredytowe. Szwecja posiada dobrze rozbudowaną sieć telefonii komórkowej. W południowej i środkowej Szwecji jest dobry zasięg i silny sygnał. W północnej Szwecji telefony komórkowe działają na wybrzeżu i wzdłuż większych dróg.

DOMY TOWAROWE I SKLEPY

Godziny otwarcia poniedziałek-piątek 9.30-18.00, w soboty do 14.00. W dużych miastach wiele sklepów jest także otwartych w niedziele. Sklepy spożywcze są zwykle dłużej otwarte. O obniżkach cen informują napisy „REA” lub „EXTRAPIS” i czerwone naklejki z ceną. Alkohol można kupić w specjalnych sklepach o nazwie „Systembolaget”, granica wieku to minimum 20 lat.

ENERGIA ELEKTRYCZNA

W Szwecji napięcie sieciowe wynosi 220 Volt, AC, 50 Hz.

Warto będąc w Szwecji pomyśleć o zakupach (niestety dość kosztownych). Do typowych produktów szwedzkich należą:

Koniki i kogucik z Dala - te jaskrawo pomalowane zabawki były niegdyś wycinane z odpadów drewna. Później konik stał się symbolem narodowym Szwecji. Obecnie jest sprzedawany w wielu wersjach kolorystycznych.

Szwedzkie szkło - w szwedzkich hutach wytwarza się m.in. piękne komplety naczyń, różne wyroby z kryształu, a także przedmioty codziennego użytku.

Zabawki dla dzieci - kolorowe zabawki z drewna firmy Brio są znane na całym świecie. Edukacyjne książeczki z obrazkami, gry i łamigłówki są znakomitym upominkiem dla najmłodszych.

Dzianina - czapki i rękawiczki z atrakcyjnymi wzorami, znane jako *lovikka*, robi się z wełny, która dobrze chroni przed zimnem i wilgocią.

Plecak z reniferowej skóry - plecaki chętnie noszą zarówno dzieci, jak i dorośli.

Rzemiosło lapońskie - nóż myśliwski z rękojeścią z reniferowego rogu i *kasa*, czyli czerpak z brzoźowego drewna, są nie tylko ładne, lecz również przydatne podczas biwaku.

Szwedzkie przysmaki - popularne przetwory robi się z różnych dziko rosnących owoców, m.in. borówek i malin moroszek. Śledzie, pieczywo chrupkie i pierniczki można kupić we wszystkich sklepach spożywczych, a cukierki są sprzedawane na sztuki. Różne gatunki szwedzkiej wódki można kupić w miniaturowych butelkach.

Rozdział 3

Kowalski szuka pracy u Svensona – poszukiwanie pracy w Szwecji

3.1. Nie bać się o jutro – legalny pobyt, legalna praca

Od 1 maja 2004 r. możesz podejmować pracę w Szwecji na takich samych warunkach jak Szwedzi. Swobodny przepływ osób (pracowników) oznacza prawo każdego obywatela Unii Europejskiej m.in. do pobytu i wykonywania pracy i korzystania z wszelkiej pomocy miejscowych urzędów zatrudnienia. Żelazna zasada brzmi: Polak pracujący w Szwecji powinien być traktowany na równi z obywatelem szwedzkim tzn., iż będziesz miał takie same prawa i obowiązki pod względem warunków zatrudnienia, pracy, wynagrodzenia, stosunku pracy, czy szkolenia zawodowego. To samo dotyczy członków twojej rodziny. Żona i dzieci mają również prawo do pobytu i podjęcia pracy. Trzeba jednak pamiętać, że po upływie 3 miesięcy wymagane jest posiadanie zezwolenia na pobyt. Jeżeli znalazłeś pracę, to otrzymanie takiego dokumentu będzie jedynie formalnością. Zezwolenie na pobyt uzyskasz w najbliższym oddziale Urzędu Migracyjnego (www.migrationseverket.se). Za złożenie wniosku i wydanie zgody nie są pobierane opłaty. O pozwolenie na pobyt można starać się również poprzez szwedzką ambasadę lub konsulát przed przyjazdem do Szwecji.

Jeśli znasz podstawowe zasady szwedzkiego prawa, tytułowego jutra nie musisz się przesadnie obawiać. Oto kilka zasad:

- zgodnie z dyrektywą UE pracodawca ma obowiązek w ciągu miesiąca pisemnie poinformować pracownika o warunkach zatrudnienia,
- zatrudnienie na czas określony jest dozwolone w przypadku zastępstw lub realizacji określonych projektów,
- zatrudnienie na okres próbny nie może przekroczyć 6 miesięcy,
- szwedzkie prawodawstwo nie reguluje kwestii płacy minimalnej,
- obowiązuje jak u nas 40 godzinny tydzień pracy,
- w Szwecji kobiety i mężczyźni przechodzą na emeryturę w wieku 65 lat.

I najważniejsza wiadomość - warunki zatrudnienia regulują w Szwecji przede wszystkim umowy zbiorowe, zawierane między związkami zawodowymi, a organizacjami reprezentującymi pracodawców. Szwedzi uwielbiają wszelkiego rodzaju umowy kolektywne. Przejawem tego jest zaangażowanie w działalność związkową, prawie każdy Szwed należy do jakiegoś związku (nawet kilku).

3.2. Szukam pomocy - publiczne służby zatrudnienia

Szwedzki rynek pracy jest nasycony. Wielu szwedzkich obywateli jest bezrobotnych. Bezrobocie dotyka zarówno osoby z wyższym jak i zawodowym wykształceniem. Zawody, które można uznać za nadwyżkowe na szwedzkim rynku to przede wszystkim: sekretarki i pracownicy biurowi, kasjerzy bankowi, recepcjonistki i operatorzy telefonów, magazynierzy, księgowi, technicy ds. sieci komputerowej, koordynatorzy komputerów PC oraz administratorzy baz danych. Zdecydowanie do Szwecji mogą wybierać się osoby, które posiadają następujące zawody: opiekunki domowe, kierowcy ciężarówek, dentyści, szefowie kuchni, pielęgniarki i lekarze. Z tymi zawodami i znajomością języka szwedzkiego dużo łatwiej będzie uzyskać zatrudnienie, ponieważ są one uważane w Szwecji za zawody deficytowe.

Pierwszym krokiem, jaki warto uczynić starając się o pracę w Szwecji, jest podjęcie kontaktu z urzędem pracy w Polsce. Tam możesz uzyskać poradę, jak poszukiwać pracy w Szwecji, jak dotrzeć do ofert pracy i nawiązać kontakt z pracodawcą jeszcze podczas pobytu w kraju. Zapewnienie sobie miejsca pracy jeszcze przed wyjazdem z Polski zaoszczędzi poczucia niepewności, a także kosztów związanych z pobytem w Szwecji przez okres poszukiwania pracy. Jeśli już jednak zdecydujesz się rozpocząć poszukiwania będąc już za granicą powinieneś wiedzieć, że osoby bezrobotne, które w Polsce uprawnione są do zasiłku dla bezrobotnych, po wyjeździe do Szwecji i zarejestrowaniu się w tamtejszym urzędzie pracy mogą pobierać zasiłek za granicą (pod warunkiem zabrania ze sobą wydanego przez wojewódzki urząd pracy formularza E 303, potwierdzającego prawo do zasiłku). Świadczenie będzie wypłacane w identycznej kwocie jak w Polsce, (co w warunkach szwedzkich jest niestety skromną kwotą) do chwili uzyskania nowej pracy, jednak nie dłużej niż przez okres 3 miesięcy.

Chcąc podjąć legalną pracę możesz skorzystać z pomocy publicznych służb zatrudnienia (Arbetsförmedlingen).

Struktura Publicznych Służb zatrudnienia w Szwecji jest dość jednolita organem nadrzędnym jest Krajowy Urząd Pracy tzw. AMS, następnie odpowiedniki naszych Wojewódzkich Urzędów Pracy (LAN) oraz Powiatowe Urzędy Pracy (AF) nazywane w Szwecji biurami Pośrednictwa Pracy.

Specyfiką biur pracy w Szwecji jest to, w jaki sposób podzieleni są pracownicy według wykonywanych zadań. Istnieją trzy zasadnicze grupy:

1. recepcja biura pracy czyli osoby, które zajmują się aktywnie i indywidualnie poszukującymi pracy (na jednego doradcę przypada około 300 osób)

2. pracownicy, którzy zajmują się osobami, mającymi trudności w poruszaniu się po rynku pracy,
3. pracownicy od szkoleń i kursów.

Bezrobotny po przyjściu do biura pracy samodzielnie rejestruje się w bazie danych. Wpisuje swoje dane personalne, kwalifikacje, informacje na temat poszukiwanej pracy, zainteresowań, wymagań w stosunku do wymiaru czasu pracy, terenu, na jakim chciałby podjąć zatrudnienie itp. Od chwili rejestracji bezrobotny musi aktywnie poszukiwać pracy. W tym celu wykorzystuje elektroniczną bazę ofert pracy dostępną na stronie internetowej www.ams.se. Strona ta jest podzielona na dwa systemy: pierwszy dla bezrobotnych i pracodawców, drugi dla pracowników służb zatrudnienia. W każdym biurze zatrudnienia w Szwecji możesz za darmo korzystać z licznych stanowisk komputerowych (patrz zdjęcie nr 1). Warto tutaj nadmienić, iż szwedzkie biura zatrudnienia są bardzo miłe dla oka. Ze smakiem urządzone wnętrza budynków: dużo przestrzeni, ergonomiczne stanowiska pracy, ciepłe kolory, przyciągają interesantów (zdjęcie nr 2 i 3).

Jednym z podstawowych warunków, jakie trzeba spełnić, aby otrzymać ofertę z biura pracy, jest znajomość języka szwedzkiego. W przypadku sezonowych ofert pracy (pomoc w gospodarstwach i przy zbiorach owoców i warzyw) znajomość języka szwedzkiego nie jest konieczna. Wystarczy znać język angielski. I właśnie w tym języku pracownik biura zatrudnienia może udzielić ci informacji na temat ofert sezonowych. Trzeba się również liczyć z tym, że do pracy sezonowej zgłoszenia bywają przyjmowane nawet z kilkumiesięcznym wyprzedzeniem.

Jedynie około 30% wszystkich dostępnych na rynku ofert pracy trafia do szwedzkich biur zatrudnienia. Dlatego też należy wykazać wiele własnej inwencji w poszukiwaniu pracy (patrz punkt: „Zrób to sam – inne sposoby poszukiwania pracy”).

Osoby bezrobotne mogą także korzystać z usług centrum telefonicznego (call center), w którym dyżurują pracownicy biur pracy. W takim centrum możesz uzyskać niezbędne informacje od poniedziałku do piątku w godzinach 8.00 - 22.00 oraz w soboty i niedziele od 10.00 do 16.00. Najczęstszym sposobem kontaktu z biurem pracy jest bezpośrednia wizyta i kontakt z pracownikiem biura. Szwedzkie pośredniaki proponują m.in.:

- pośrednictwo pracy,
- podnoszenie umiejętności poszukiwania pracy,

- poradnictwo zawodowe,
- pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej,
- szkolenia i edukacja zawodowa,
- pomoc w uznawaniu kwalifikacji zawodowych,
- praktyki,
- dostosowanie stanowiska pracy do potrzeb osoby niepełnosprawnej,
- subsydiowane zatrudnienie.

Wszystkie wymienione usługi są bezpłatne.

Chcąc skorzystać z ofert pracy znajdujących się w szwedzkim biurze zatrudnienia nie musisz być zarejestrowanym. Jednak, jeżeli będziesz chciał korzystać z innych usług typu: szkolenie, praktyka czy doradztwo, rejestracja jest nieunikniona. Najważniejszym dokumentem przy rejestracji jest pozwolenie na pobyt. Jeżeli nie posiadasz takiego pozwolenia to nie będziesz wprowadzony do systemu komputerowego. Natomiast osoby uprawnione do zasiłku muszą być zarejestrowane w urzędzie i aktywnie poszukiwać pracy.

Szwedzkie służby zatrudnienia zajmują się także wydawaniem dwóch czasopism: Platsjournalen i (bardziej wyspecjalizowany) Nytt Jobb, w których publikują oferty pracy oraz inne użyteczne informacje. Poszukujący pracy mogą prenumerować te czasopisma. O szczegóły należy pytać w biurze publicznych służb zatrudnienia.

W strukturach szwedzkich służb zatrudnienia od momentu wejścia Szwecji do Unii Europejskiej bardzo ważną funkcję pełni sieć EURES. Dostarcza danych o ofertach pracy w całej UE, co ułatwia poszukiwanie pracy osobom chcącym podjąć pracę w innym kraju europejskim. Za pomocą EURES możesz bez wyjeżdżania za granicę odnaleźć interesujące cię oferty pracy. System EURES ułatwia rozpowszechnianie ofert pracy i umożliwia dostęp do aktualnych informacji na temat warunków życia i pracy w każdym państwie UE/EOG.

Za system EURES w Szwecji odpowiedzialny jest Manager EURES urzędujący w Krajowym Urzędzie Pracy oraz Doradcy EURES w Wojewódzkich i Powiatowych Urzędach Pracy. Specjalizują się oni w praktycznych kwestiach dotyczących zatrudnienia w państwach członkowskich. Z doradcami EURES możesz skontaktować się za pośrednictwem lokalnych Biur Zatrudnienia lub korzystając z danych teleadresowych znajdujących się na stronie internetowej EURES: <http://www.europa.eu.int/eures> (menu: doradcy EURES). Oferty pracy w systemie

EURES można znaleźć na stronie internetowej EURES pod adresem: www.europa.eu.int/eures lub www.eures.praca.gov.pl (polski portal internetowy EURES).

Jeśli uda ci się znaleźć pracę i zdarzy się, że po pewnym czasie ją utracisz, możesz ubiegać się o zasiłek dla bezrobotnych. Warunki otrzymania zasiłku dla bezrobotnych: 6 miesięcy pracy i 12 miesięcy ubezpieczenia w a-kasie. Szwecja respektuje formularz E 301, co w praktyce oznacza, że jeżeli stracisz pracę, a nie przepracowałeś wymaganych 6 miesięcy, to okres pracy w Polsce może zostać ci zaliczony. Formularz E 301 jest to zaświadczenie, które dotyczy sumowania okresów zatrudnienia i ubezpieczenia zaliczanych podczas przyznawania świadczeń z tytułu bezrobocia.

3.3. Łowcy głów – niepubliczne służby zatrudnienia

Prywatne agencje zatrudnienia możesz spotkać w dużych miastach w każdym regionie Szwecji. Ich liczba z roku na rok rośnie. Największe z nich to: Proffice (www.proffice.se) i Manpower (www.manpower.se). Możesz znaleźć tam oferty zarówno dla osób o niskich i wysokich kwalifikacjach zawodowych. Prywatne agencje pracy organizacją również rekrutację we współpracy z publicznymi służbami zatrudnienia. Agencje zatrudnienia specjalizują się również w szukaniu specjalistów głównie na wyższym i średnim szczeblu kierowniczym - potocznie nazywanymi **Łowcami głów** (Head – hunters). Część z nich sporządza własne rejestry, zaś z częścią kontaktują się bezpośrednio potencjalni kandydaci do pracy.

Nie musisz sprawdzać legalności danej agencji pracy tak jak to jest dla przykładu w naszym kraju. Szwedzkie prywatne agencje zatrudnienia działają legalnie.

Szwedzki rynek pracy nadal potrzebuje wykwalifikowanego personelu medycznego. W przypadku, gdy Szwedzi chcą zatrudnić lekarza z Polski, zwracają się do szwedzkiej firmy rekrutacyjnej Kalmena. Polskim oddziałem Kalmeny jest firma Medena Rek. Lekarze zainteresowani pracą w Szwecji powinni zajrzeć na strony firm:

- Paragona – www.paragona.com,
- Medena Rek Polska – www.medena.com.pl

Obie te firmy posiadają certyfikat na prowadzenie działalności pośrednictwa do pracy za granicą.

3.4. Zrób to sam – inne sposoby poszukiwania pracy

APLIKOWANIE BEZ OGŁOSZENIA

Aplikowanie o pracę bez ogłoszenia jest dość powszechne w Szwecji. Na początek skontaktuj się z osobą odpowiedzialną za sprawy kadrowe w danej firmie, najczęściej jest to menedżer ds. zasobów ludzkich, i zasięgnij informacji o tym, jakich pracowników firma poszukuje. Potem, w zależności od odpowiedzi, złóż swoje podanie o pracę. Celem takiej aplikacji jest poinformowanie firmy o swojej osobie, wykazanie się inicjatywą oraz rozpoznanie rynku pracy. Adresy firm znajdziesz na „Żółtych Stronach” w internecie www.gulasidorna.se, należy kliknąć na angielską flagę i wyszukać słowo „newspapers” bądź w szwedzkiej książce telefonicznej.

INTERNET

Internet to świetne źródło informacji o wolnych ofertach pracy w Szwecji. Baza danych szwedzkich publicznych biur zatrudnienia to największa strona z ofertami pracy w Szwecji (www.ams.se). Oferty, które się tam znajdują, dostępne są tylko w jęz. szwedzkim. Zachęcam również do zajrzenia na stronę EURES`u. (www.eures.praca.gov.pl), gdzie możesz przeglądać szwedzkie oferty pracy w jęz. angielskim. Na obu wspomnianych witrynach internetowych możesz umieścić swoje CV i automatycznie wysyłać taki formularz na wybraną ofertę pracy. Szwedzki pracodawca w odpowiedzi na twoje CV może przesłać ci krótkie pytania dotyczące twojej osoby. Internetowa baza CV to wirtualne miejsce spotkań dla pracodawców i osób poszukujących pracy. Warto spróbować!

Informacje o wolnych miejscach pracy znajdują się także na stronach internetowych firm, do których można dotrzeć za pomocą zwykłej wyszukiwarki internetowej.

PRASA

Gazety są istotnym źródłem ogłoszeń na temat ofert pracy. Największą i najpopularniejszą szwedzką gazetą jest Dagens Nyheter i większość ofert pracy jest publikowana właśnie tam. Inne ogólnokrajowe gazety to Svenska Dagbladet i Dagens Industri. Możesz je znaleźć również na stronach internetowych : www.dn.se, www.svd.se, www.di.se. Oferty pracy publikowane są także w gazetach lokalnych i regionalnych. Nawet Urzędy pracy wydają specjalne czasopisma m.in. „Platsjournalen” i „Nytt Jobb”, w których podają listę wolnych stanowisk i udzielają szeregu pożytecznych informacji.

Możesz spróbować i opublikować swoje własne ogłoszenie o poszukiwaniu pracy w lokalnej lub krajowej gazecie. Do niedawna, tego rodzaju ogłoszenie nie było zbyt popularne w Szwecji. Obecnie ta metoda jest coraz częściej stosowana przez osoby poszukujące pracy.

PRACA SEZONOWA

Do Szwecji można udać się w poszukiwaniu dobrze płatnej pracy stałej, ale też zajęć sezonowych, takich jak zbiór owoców (w tym leśnych: jagody, borówki, maliny) czy praca w tamtejszych farmach. Co ważne, przy tego typu zajęciach nie musisz znać języka szwedzkiego, wystarczy, że umiesz się dogadać po angielsku. W przypadku zatrudnienia krótkoterminowego (do 90 dni) nie trzeba mieć zezwolenia na pobyt. Kiedyś wystarczyło spakować walizkę, udać się do Szwecji i już na miejscu szukać swego szczęścia. Teraz radzimy, aby o wiele wcześniej i to już w Polsce załatwić sobie pracę. Na początku lata Szwecja przeżyła prawdziwe oblężenie ze strony studentów polskich, którzy przyjechali szukać pracy na wakacje. Wielu z nich odjechało z niczym, ponosząc przy tym duże koszty. Dlatego warto zacząć szukać pracy sezonowej jeszcze zimą (luty – marzec) i to za pośrednictwem polskich urzędów pracy oraz Internetu. Zaoszczędzisz w ten sposób pieniądze jak i zdrowie. **Uwaga na oszustów!** Każdego roku do konsulatów RP w Sztokholmie i w Malmö zgłaszają się Polacy oszukani przez nieuczciwych pośredników, którzy pobierają opłatę za zorganizowanie wyjazdu, a następnie zostawiają zainteresowanych bez pracy i opieki. Poszkodowani, pozostawieni sami sobie, często przez wiele dni tułają się bez żadnych pieniędzy. Rodzi to wiele trudnych sytuacji ponieważ polskie konsulaty, do których Polacy zwracają się o pomoc w zorganizowaniu powrotu do kraju, mogą jej udzielić dopiero po przekazaniu przez rodzinę poszkodowanego niezbędnej kwoty na sfinansowanie podróży do Polski. W związku z tym stanowczo odradzam zawierania umów z niesprawdzonymi firmami czy indywidualnymi pośrednikami oferującymi wyjazdy do pracy sezonowej za granicą.

WŁASNA FIRMA

Szwecja jest dla Polski krajem nie do końca wykorzystanych możliwości. Podjęcie działalności gospodarczej w Szwecji, porównując do Polski, nie jest trudne. Należy jednak pamiętać, że w kraju tym ceniona jest fachowość i solidność, a nabywców znajdują wyłącznie towary najwyższej jakości. Zgodnie z zasadą, obowiązującą od 1994

roku, polscy obywatele i osoby prawne mają prawo do zakładania w Szwecji przedsiębiorstw na takich samych warunkach jak obywatele szwedzcy.

Informacje na temat możliwości założenia własnej firmy dostępne są w Urzędzie Rozwoju Gospodarczego i Technicznego (Närings-och teknikutvecklingsverket NUTEK) , tel. 020-35 10 10 (na ten numer można się dodzwonić wyłącznie z terytorium Szwecji). Informacje te dostępne są także w Internecie na stronie www.nutek.se. Pytania można również przesłać faksem na numer +46 (0) 87440677. Informacji udziela ponadto Międzynarodowe Zrzeszenie Przedsiębiorców, w Internecie pod adresem www.ifs.a.se (dostępna informacja wielojęzyczna) lub pod numerem telefonu + 46 (0) 86905679.

3.5. Jak to się pisze – niezbędne dokumenty aplikacyjne

Niezależnie od tego, czy poszukujesz zatrudnienia jeszcze przed wyjazdem do Szwecji czy będąc już na miejscu, należy wcześniej przygotować swoje dokumenty aplikacyjne, które zawierają szczegółowe informacje o Tobie jako potencjalnym kandydacie do pracy.

Niektóre firmy, szczególnie spółki posiadające dużą liczbę pracowników z danego sektora, mogą żądać wypełnienia wewnętrznego formularza rekrutacyjnego, napisanego według ściśle określonego schematu.

Zanim jednak zgłosisz swoją kandydaturę **dokładnie zapoznaj się z treścią oferty pracy** – sprawdź punkt po punkcie, czy rzeczywiście spełniasz warunki, jakich oczekuje się od kandydata. Nie „graj na chybił trafił”, bo to może przysporzyć Ci wielu rozczarowań.

Dokumenty aplikacyjne, o których mowa, to:

- **list motywacyjny** (po szwedzku „Meritförteckning”)
- **życiorys zawodowy** (CV)

Do nich można dołączyć:

- **portfolio** (zawierające próbki lub udokumentowanie twoich prac)
- **fotografię** (aktualną, na której Twój wizerunek nie straszy, lecz budzi zaufanie)

Jeśli takie jest życzenie pracodawcy należy ponadto dołączyć:

- **kopie dokumentów potwierdzających Twoje doświadczenia zawodowe (świadectwa pracy) oraz kwalifikacje (świadectwa szkolne, dyplomy, certyfikaty itp.)**
- **referencje**

Dokumenty aplikacyjne nabierają szczególnej wagi, jeśli ubiegasz się o pracę będąc w Polsce, ponieważ są wówczas **Twoją jedyną wizytówką** i tylko one mają przekonać pracodawcę, aby zechciał Cię zatrudnić.

Jeżeli uważasz, że twoim najmocniejszym atutem w poszukiwaniu pracy jest Twój nieodparty wdzięk osobisty, to będąc już w Szwecji będziesz miał możliwości, aby to sprawdzić. Zdarza się, że rozmowa telefoniczna albo wizyta w zakładzie pracy, bez uprzedniego składania dokumentów aplikacyjnych, może przesądzić o zainteresowaniu Twoją kandydaturą.

List motywacyjny

➤ **powinien zawierać:**

- w nagłówku: dane personalne (imię i nazwisko, adres, telefon kontaktowy),
- na samym wstępie – informację, o jakie stanowisko się ubiegasz,
- informację, skąd dowiedziałeś się o wolnym miejscu pracy, a nawet – z czyjego polecenia (te informacje nie są obowiązkowe).
- w części zasadniczej – przedstawienie siebie własnymi słowami jako odpowiedniego kandydata na to stanowisko – powołaj się na swoje doświadczenia zawodowe, kwalifikacje, cechy osobowości i powody, które skłaniają Cię do podjęcia tej właśnie pracy - nie przepisuj przy tym życiorysu wybierz tylko te fakty i informacje (bez dat i zbędnych szczegółów), które „pasują” do stanowiska, o które się ubiegasz,
- grzecznościowe zakończenie (np. „Z poważaniem” – „Yours sincerely”),
- własnoręczny, czytelny podpis.

➤ **powinien być**

- krótki i zwięzły (nie więcej niż 1 strona tekstu napisanego na komputerze),
- schludny, estetyczny,
- wyrażony własnymi słowami – Szwedzi lubią osobiste akcenty w aplikacjach.

CV (w wersji uniwersalnej europejskiej) powinno zawierać:

➤ **dane personalne;**

➤ **doświadczenie zawodowe** - Wypełniając tą część:

- Pamiętaj o wymaganiach stanowiska, na które kandydujesz - podkreśl te doświadczenia, które będą najbardziej przydatne z punktu widzenia przyszłego pracodawcy.

- Weź pod uwagę wszystkie swoje doświadczenia w pracy (stałej, na zlecenie, pół etatu, charytatywnej itp.).
- Bądź ostrożny przy konstruowaniu tego działu; jeśli bardzo często zmieniałeś posady, możesz wyrzucić niekorzystne wrażenie osoby, która nigdzie nie może zagrześć miejsca na dłużej.
- Pamiętaj, że życiorys powinien być kompozycją dynamiczną. To, które informacje się w nim znajdują i będą wyeksponowane, a które ukryte, zależy oprócz stanowiska, na które kandydujesz, od Twojego doświadczenia zawodowego (jego rodzaju, stażu pracy itp.), od zawartych w ogłoszeniu wymagań pracodawcy dotyczących kształtu CV, od nabywania przez Ciebie coraz to nowych doświadczeń i umiejętności itp. Twoje CV powinno zacząć „żyć”, powinno się zmieniać razem z Tobą oraz „adaptować się” do nowych sytuacji (ofert pracy).
- **Wykształcenie oraz ukończone kursy i szkolenia** - Informacje o szkołach należy podawać chronologicznie zaczynając od ostatnio ukończonej. Uwzględnić można szkoły średnie i wyższe, podając m.in. pełną nazwę szkoły, główne przedmioty/specjalności/profile/zakres umiejętności zawodowych, wydział/kierunek. Można pominąć informacje o szkole podstawowej
- **Umiejętności** - Przemyśl, jakie umiejętności i kompetencje są istotne z punktu widzenia stanowiska, o które się ubiegasz. Weź pod uwagę:
 - Umiejętności i kompetencje artystyczne (muzyka, pisanie, projektowanie itp.).
 - Umiejętności i kompetencje społeczne (związane z pracą z ludźmi, nawiązywaniem kontaktu, umiejętnością negocjacji, rozwiązywaniem konfliktów, doradztwem, współpracą w zespole itp.).
 - Umiejętności i kompetencje organizacyjne (związane z organizacją pracy, koordynowaniem projektów, administrowaniem itp.).
 - Umiejętności i kompetencje techniczne (obsługa komputera - stopień i lista sprawnie obsługiwanych programów, obsługa urządzeń biurowych, innych specyficznych rodzajów sprzętów, urządzeń).
 - Znajomość języków obcych (określ stopień biegłości w posługiwaniu się językiem, możesz doprecyzować poziom znajomości, biorąc pod uwagę umiejętności w zakresie czytania, pisania i mówienia).
 - Prawo jazdy.

Wzór Europejskiego CV (patrz załącznik nr 2) znajdziesz na stronie internetowej www.apraca.pl/biwu, a na stronie internetowej www.ams.se/SökaJobb/Jobbsokaren znajdziesz wiele przykładów i wskazówek w języku szwedzkim.

Opisane dokumenty możesz złożyć osobiście, wysłać pocztą tradycyjną, a najlepiej pocztą elektroniczną lub wprowadzając swoje dane bezpośrednio na stronę internetową firmy, jeśli jest tam zamieszczony specjalny gotowy formularz rekrutacyjny. Duże firmy zazwyczaj wysyłają potwierdzenie, że otrzymały twoje podanie, często z informacją, kiedy powinieneś się z nimi skontaktować. Jeżeli nie otrzymałeś takiego potwierdzenia warto po pewnym czasie samemu zadzwonić i dowiedzieć się, co się stało z Twoim podaniem.

Pamiętaj, że w poszukiwaniu ofert pracy, a także w przygotowaniu dokumentów aplikacyjnych mogą Ci pomóc doradcy i asystenci EURES-u oraz doradcy zawodowi z urzędów pracy – zarówno w Polsce jak i w Szwecji.

3.6. Jak to powiedzieć – rozmowa z pracodawcą

Zanim zastanowimy się „co powiedzieć”, warto pomyśleć o tym „jak to powiedzieć”, co w przypadku kontaktu z pracodawcą zagranicznym znaczy: „w jakim języku”? Już na wstępie uzyskasz dużą przychylność, jeśli posłużysz się językiem szwedzkim, w drugiej kolejności będzie dobrze widziany język angielski.

Nie ulega wątpliwości, że swobodne posługiwanie się tym samym językiem znacznie zwiększa komfort rozmowy i możliwość wzajemnego porozumienia.

Jeśli zaś chodzi o treść rozmowy, to jeśli starannie przygotowałeś dokumenty aplikacyjne (CV i list motywacyjny) można powiedzieć, że w dużej mierze już jesteś do niej przygotowany. Zasadnicza część rozmowy będzie bowiem dotyczyć tych zagadnień, które zawierają te dokumenty – czyli Twoich kwalifikacji, Twoich doświadczeń zawodowych, a także Twoich umiejętności. Pracodawcę może także interesować, dlaczego jesteś zainteresowany właśnie tą pracą-czego się po niej spodziewasz, czy masz świadomość wymagań, jakie niesie ze sobą i co wiesz o firmie, w której poszukujesz zatrudnienia. Może także zapytać o Twoje cechy i zachowania w określonych sytuacjach po to, aby określić, w jakim stopniu „pasujesz” do rodzaju pracy, o którą się ubiegasz. Niewykluczone, że będziesz zapytany o sprawy osobiste, o rodzinę, co może rzutować na Twój stosunek do życia i do pracy.

Nie zapominaj, że Ty także masz prawo pytać o interesujące Cię kwestie – jednak nie bądź w rozmowie bardziej aktywny niż pracodawca i nie zarzucaj go

pytaniami, zanim on przystąpi do rozmowy. Niektóre pytania mogą nasunąć Ci się w trakcie rozmowy, ale już wcześniej możesz sam przygotować kilka pytań.

Pamiętaj o tym, że Szwedzi niezwykle cenią sobie punktualność – lepiej, abyś przybył na rozmowę kilka minut wcześniej niż gdybyś spóźnił się chociażby o sekundę. Jeśli chcesz dobrze przygotować się do rozmowy z pracodawcą zanim wyjedziesz z kraju, możesz poprosić o fachowy instruktaż doradców zawodowych w powiatowym lub wojewódzkim urzędzie pracy.

Rozdział 4

Fach w ręku i na papierze (możliwości podnoszenia kwalifikacji)

4.1. ABC – SZKOLNICTWO

Szwedzka ustawa o szkolnictwie gwarantuje dzieciom i młodzieży dostęp do edukacji na równych prawach. Wszyscy uczniowie korzystają z tego prawa, niezależnie od płci, miejsca zamieszkania, warunków ekonomicznych i socjalnych. Ustawa precyzuje, iż edukacja powinna "wyposażyć uczniów w wiedzę i zdolności, odbywać się przy współpracy z rodzinami uczniów, dążyć do harmonijnego rozwoju młodych ludzi, aby stali się odpowiedzialnymi członkami społeczeństwa". Uczniów o specjalnych potrzebach otacza się szczególną troską.

Ustawa o szkolnictwie zapewnia prawo do kształcenia także i dorosłym. Jest ono realizowane poprzez szkoły samorządowe dla dorosłych (komvux) oraz szkoły specjalne dla dorosłych (särvox).

Programy narodowe, cele i strategie szkolnictwa państwowego w Szwecji wyznacza parlament i rząd. Budżet narodowy zawiera subwencje dla zarządów miast, przeznaczane są one na różne cele.

Poza celami i strategiami przyjętymi przez parlament i rząd, każda gmina może decydować o sposobie prowadzenia szkół. Plan edukacji musi zawierać informacje na temat sposobu finansowania, organizacji i rozwoju nauczania, a także jego oceny. Dyrektor każdej szkoły ma za zadanie sporządzić plan pracy szkoły w oparciu o cele państwowe, program nauki i plan edukacji. Przy jego tworzeniu dyrektorzy zobowiązani są do współpracy z nauczycielami i innymi pracownikami.

Zadaniem Skolverket (odpowiednik polskiego Ministerstwa Edukacji Narodowej) jest rozwijanie, ocenianie, sprawdzanie i nadzór nad państwowymi szkołami w Szwecji. Co trzy lata Skolverket musi przedstawić parlamentowi i rządowi całościowy raport o szwedzkim szkolnictwie. Raport ten jest podstawą krajowego planu rozwoju szkolnictwa. Równolegle Skolverket nadzoruje respektowanie praw każdego ucznia i przestrzeganie postanowień ustawy o szkolnictwie.

Rok szkolny w Szwecji zaczyna się zazwyczaj pod koniec sierpnia i kończy na początku czerwca - łącznie trwa około 40 tygodni. Dzieli się na dwa semestry. Dokładne terminy rozpoczęcia i zakończenia roku szkolnego ustalają gminy. Tydzień nauki jest pięciodniowy. Najdłuższe ferie podczas roku przypadają na Boże Narodzenie. Nauka religii prowadzona jest w szkołach.

Organizacją kształcenia zajmuje się państwo. System zarządzania oświatą jest scentralizowany i o większości spraw - programach, dotacjach, siatkach godzin - decyduje rząd i parlament, a nad wykonywaniem ustaw i rozporządzeń czuwa

Ministerstwo Edukacji. Państwo nie finansuje bezpośrednio szkół. To gminy (które mają prawo nakładania podatków lokalnych) mogą dowolnie dysponować środkami na działalność edukacyjną. Są one odpowiedzialne za organizowanie i prowadzenie szkół oraz sprawy kadrowe. W gestii państwa są "fundusze kompetencyjne", aby wyrównywać różnice między gminami oraz pieniądze na doskonalenie nauczycieli i środki specjalne dla uczniów upośledzonych umysłowo. Nauka w szkołach państwowych jest bezpłatna. Ani uczniowie, ani ich rodzice nie ponoszą kosztów materiałów dydaktycznych, posiłków w szkole, opieki medycznej, transportu do szkoły itd. Wszyscy uczniowie w wieku od 16 do 20 lat uczący się w szkole średniej korzystają z państwowego stypendium naukowego. Szkołami zarządzają dyrektorzy. Wszystkie decyzje ważne dla szkoły konsultują oni z uczniami i ich rodzicami.

Szwedzki system szkół państwowych obejmuje szkołę obowiązkową i różne rodzaje nauki nadobowiązkowej. Obowiązkowa jest nauka w szkole podstawowej, w tym szkole dla Lapończyków z północnej Szwecji i szkole specjalnej (dla dzieci z wadami wzroku, słuchu lub mowy). Szkoła ponadobowiązkowa obejmuje szkołę średnią i edukację dorosłych organizowaną przez gminę.

Szkoły prywatne stanowią zaledwie ok. 1,5% wszystkich szkół. Na ogół są to placówki wyznaniowe lub realizujące specjalne programy. Gminy pokrywają około 80% kosztów ich działalności.

Obowiązek szkolny obejmuje dzieci w wieku od 7 do 18 lat.

1. SZKOLNICTWO OBOWIĄZKOWE

WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE

Chociaż edukacja przedszkolna w Szwecji nie jest obowiązkowa, gminy muszą zapewnić opiekę wszystkim dzieciom, których rodzice pracują lub uczą się. Mają one obowiązek organizowania zajęć przedszkolnych dla wszystkich dzieci w wieku od sześciu lat do rozpoczęcia szkoły. W programie placówek przedszkolnych są zajęcia kulturalne, przyrodnicze, przygotowujące do życia w społeczeństwie. Bardzo ściśle współpracują one z rodzicami, którzy często uczestniczą w zajęciach. Opieką przedszkolną objętych jest ponad 95% sześciolatków.

SZKOŁA PODSTAWOWA

Szkoła jest obowiązkowa dla dzieci pomiędzy siódmym a szesnastym rokiem życia. Obejmuje ona dziewięcioletnią szkołę podstawową, szkołę dla Lapończyków z

północnej Szwecji, szkołę specjalną (dla dzieci z wadami wzroku, słuchu lub mowy) i szkołę dla dzieci upośledzonych umysłowo. Na życzenie rodziców dzieci mogą zacząć naukę w wieku sześciu lat.

Określono minimalną liczbę godzin, jaka powinna być przeznaczona na nauczanie poszczególnych przedmiotów. Władze gminy mogą przyjąć minimalną lub rozszerzoną wersję programu. Uczniowie mają zajęcia m.in. z wychowania artystycznego, gospodarstwa domowego, języka angielskiego, drugiego języka obcego (gmina może włączyć także trzeci język obcy), higieny i wychowania dziecka, a także odbywają staże w zakładach pracy oraz mają przedmioty wybierane przez gminę.

Ewaluacja opiera się na wyznaczeniu katalogu umiejętności, jakie musi posiadać uczeń na określoną ocenę. Stopnie końcowe, respektowane w całym kraju, są wystawiane w ósmym roku nauki. Porównywalność ocen mają zapewnić krajowe testy osiągnięć. Wszystkie szkoły przeprowadzają testy czytania, pisania i rachowania pod koniec drugiej klasy; testy z języka szwedzkiego, angielskiego i matematyki pod koniec piątej i dziewiątej klasy. Po dziewięciu latach nauki uczniowie otrzymują świadectwo ukończenia szkoły, na którym podane są wyniki ze wszystkich przedmiotów oraz wyniki testów państwowych. Na tym etapie edukacji skala ocen jest trzystopniowa: zaliczony (G), zaliczony z wyróżnieniem (VG) lub zaliczony ze specjalnym wyróżnieniem (MVG).

Każdy absolwent szkoły podstawowej ma prawo kontynuowania nauki w wybranej przez siebie szkole średniej.

2. SZKOLNICTWO NADOBOWIĄZKOWE

SZKOŁA ŚREDNIA

Świadectwo ukończenia szkoły obowiązkowej umożliwia kontynuację nauki w szkole średniej, ale od 1998 roku z języka szwedzkiego, angielskiego i matematyki trzeba mieć oceny co najmniej zaliczające z wyróżnieniem (VG).

Nauka trwa zasadniczo trzy lata. Szkoły oferują szesnaście profili, z czego 14 jest związanych z przygotowaniem do zawodu, dwa przygotowują do studiów uniwersyteckich. Gminy mogą tworzyć własne specjalności, odpowiadające potrzebom lokalnym. Wszystkie programy zawierają osiem przedmiotów ogólnokształcących obowiązkowych dla wszystkich profili. Są to: język szwedzki, język angielski, nauki społeczne, studia religijne, wychowanie fizyczne i ochrona zdrowia, sztuka, matematyka i nauki przyrodnicze, elementy orientacji zawodowej. Szkoły mają dużą autonomię w opracowaniu programów pracy i siatki godzin lekcyjnych. Dzięki daleko

idącej indywidualizacji na tym szczeblu edukacji, uczniowie, którzy chcą zdobyć wykształcenie nie ujęte w ogólnokrajowym spisie profili, mogą podjąć naukę według specjalnego programu opracowanego wraz ze szkołą. Ich czas nauki także nie musi trwać trzy lata - może zostać skrócony lub przedłużony - w zależności od pracowitości, zdolności, przyjętego programu. W programach o orientacji zawodowej 15% czasu nauki przeznaczają się na szkolenia praktyczne w przedsiębiorstwie.

Każdy uczeń musi w ciągu trzech lat nauki uczestniczyć w określonej liczbie godzin lekcyjnych i zdobyć określoną liczbę punktów, zaliczając zajęcia obowiązkowe, profilowe oraz zajęcia wybrane indywidualnie, wśród których mogą być zajęcia z innych profili. Każdy cykl zajęć kończy się zaliczeniem, którego wynik podany jest na świadectwie. Do trzystopniowej skali ocen ze szkoły podstawowej (zaliczony, zaliczony z wyróżnieniem, zaliczony ze szczególnym wyróżnieniem) dochodzi ocena IG – niezaliczony. Uczeń, który nie zaliczył jakiegoś kursu, może go powtórzyć lub zdać egzamin kończący. Świadectwo ukończenia nauki zawiera oceny ze wszystkich cykli kształcenia. Warunkiem jego otrzymania jest zadanie testów z języka szwedzkiego, angielskiego i matematyki.

EDUKACJA DOROSŁYCH

Młodzi ludzie mają prawo uczęszczać do szkoły średniej do ukończenia dwudziestego roku życia. Potem mogą wybierać pomiędzy różnymi formami szkolnictwa dla dorosłych zapewnianego przez gminy. Program ten łączy edukację nawiązującą do szkoły podstawowej z edukacją nadobowiązkową, opierającą się na kursach prowadzonych przez szkoły średnie.

Państwowe szkoły dla dorosłych uzupełniają wykształcenie dorosłych, którzy nie mogą pobierać nauki w miejscu zamieszkania. Część nauki przebiega w formie zaocznej, korespondencyjnej. Dodatkowo, w regularnych odstępach czasu, uczniowie dojeżdżają do szkoły na konsultacje.

Gmina ma obowiązek zaoferować wszystkim nowo przybyłym dorosłym imigrantom naukę języka szwedzkiego. Szwedzki dla imigrantów ma na celu naukę języka i zapoznanie ze szwedzkim społeczeństwem. To nauczanie może przybierać różne formy w zależności od gminy.

SZKOŁY WYŻSZE

Ponad 30% wszystkich uczniów podejmuje dalszą edukację w ciągu trzech lat po ukończeniu szkoły średniej. Na uniwersytetach i w collegeg'ach mogą oni wybrać

kursy indywidualne lub określony program studiów. Podstawowym warunkiem podjęcia studiów jest przedstawienie świadectwa ukończenia szkoły średniej oraz bardzo dobra znajomość języka angielskiego. Przy selekcji na kierunki uniwersyteckie bierze się pod uwagę osiągnięcia szkolne, wyniki ogólnokrajowego testu przydatności uniwersyteckiej (wspólnego dla wszystkich kandydatów; jego wyniki są ważne przez pięć lat) i wyniki testu specjalistycznego organizowanego przez daną uczelnię.

Szkolnictwo wyższe jest bezpłatne. Aby utrzymać się w okresie studiów, student ma prawo do pomocy państwowej, która składa się z dwóch części: około 1/3 stanowi stypendium przysługujące wszystkim studentom, resztę – pożyczka na dogodnych warunkach. Suma ta wystarcza na utrzymanie się poza domem rodzinnym. Wysokość pomocy nie jest zależna od dochodów rodziców, ale od dochodu samego studenta i od jego wyników w nauce. Kończąc studia można otrzymać jeden z dwóch rodzajów dyplomów - ogólny lub zawodowy na jednym z trzech poziomów, w zależności od czasu trwania studiów, które są dwu-, trzy- lub czteroletnie.

4.2. Śrubokręt albo komputer – kursy zawodowe

Jeśli jesteś osobą niepracującą, chcesz zdobyć od początku, albo zmienić dotychczasowe kwalifikacje, zgłaszasz się do Powiatowego Urzędu Pracy (AF) lub do Wojewódzkiego Urzędu Pracy (LAN) w swojej gminie (Komun). Szkolenia prowadzone przez urząd pracy mają charakter praktyki trwającej przez 6 miesięcy i odbywanej bezpośrednio u pracodawcy.

Jeśli dodatkowo jesteś osobą niepełnosprawną, to twoja praktyka ma miejsce najczęściej w kwaciarni, butiku, restauracji lub jeśli żadne z tych miejsc ci nie pasuje, to w domu starców.

Szkolenia zawodowe organizują w Szwecji instytucje Państwowe i prywatne.

LERNIA

Lernia jest instytucją o charakterze państwowego przedsiębiorstwa. Współpracuje bardzo ściśle z urzędami pracy AF, LAN. Posiada filie w 108 miastach i główne biuro w Sztokholmie. I przypomina trochę polski Zakład Doskonalenia Zawodowego.

Realizuje następujące zadania:

- Kształci młodych ludzi poszukujących pracy
- Rekrutuje pracowników dla firm
- Kształci pracowników bezpośrednio u pracodawcy lub przekwalifikowuje tych zagrożonych zwolnieniem

- Wypożycza innym firmom pracowników do zatrudnienia czasowego albo na zastępstwo (na 1 tydzień, 2 miesiące, różnie)

- Rehabilituje zawodowo

Pracuje dla nich 3000 osób - nauczycieli różnych przedmiotów zawodowych. Są to ludzie, którzy pracowali w różnych firmach i są fachowcami w swojej dziedzinie.

Najbardziej popularne szkolenia, które organizują to:

- Restauracyjne, np. kelner – trwa 30 tygodni, kucharz -30 tygodni,
- Produkcja narzędzi - 80 tygodni
- Operator maszyn CNC - 50 tygodni
- Elektryk - 75 tygodni
- Spawacz - 30 tygodni
- Komputerowe
- Językowe

Szkolenia są dostosowane do wymagań lokalnego rynku pracy, do firm, które istnieją w okolicy. Mają charakter wielopoziomowy, po każdym etapie włącza się urząd pracy z pomocą w zatrudnieniu.

Z każdą osobą pracuje się indywidualnie dobierając jej odpowiednio program i tak długo jak trzeba(!) Fachowcy oceniają, co potrafisz robić, jakie występują przeszkody i wygląda to następująco:

- Przez pół dnia możesz sobie pooglądać, co się dzieje w Lerni,
- Następnie kontaktujesz się z pośrednikiem pracy z urzędu pracy i ustalacie, co cię najbardziej zainteresowało i czego chciałbyś spróbować,
- Potem rozpoczynasz zajęcia w Lernii. Na początek dział informacyjny omawia wszystko i przedstawia różne propozycje zawodów, których możesz uczyć się w Lerni. To przez ok. 5 tygodni,
- Potem zaczynasz się uczyć- przez 25 tygodni możesz zacząć poznawać tę specjalność, która najbardziej cię zainteresowała,
- Po tym czasie, razem z pośrednikiem urzędu pracy lub pracownikiem Lerni, idziesz do wybranego przedsiębiorstwa sprawdzić, czy odpowiada ci praca w zawodzie, którego właśnie się uczysz. Ponieważ kiedy ty się uczysz, marketingowiec Lerni jeździ po okolicy i szuka miejsca, gdzie może „sprzedać” fachowca, na którego ty się właśnie kształcisz. Takie działania marketingowca sprzyjają też poznawaniu

nowych technologii, w których pracują przedsiębiorstwa- i ty się o nich też od razu dowiesz,

- Jeśli podjęte decyzje są słuszne- kończysz naukę wybranego zawodu w Lerni. Trwa to max. do 75 tygodni (w przypadku trudnych szkoleń technicznych),
- Na koniec zostajesz zatrudniony we wcześniej wybranym przedsiębiorstwie
Nie zdarzyło się, żeby dwie osoby realizowały ten sam program i ucząc się zawodu robiły to samo.

Do Lerni trafiają najczęściej:

- osoby młode bez doświadczenia zawodowego,
- dorośli, którzy zdecydowali zmienić branżę i wyuczyć się nowego zawodu,
- osoby długotrwale niepracujące (z różnych powodów, np. choroby, trudności ze znalezieniem pracy itd.),
- osoby wypalone zawodowo, które muszą poszukać czegoś nowego aby odzyskać zapał do pracy,
- osoby przechodzące rehabilitację zawodową ze względu na stan zdrowia.

Centrum Rehabilitacji Zawodowej (Arbetsformendkingen Rehabiliterings)

Instytucja państwowa, która obsługuje 3 urzędy pracy w województwie Blekinge

Jeśli jesteś osobą niepełnosprawną w wieku 15-30 lat to już w ostatniej klasie gimnazjum Centrum pomoże ci znaleźć praktykę zawodową, np. na 6 miesięcy i jeśli będzie to dobre dla ciebie miejsce, pomoże otrzymać tam pracę. Jeśli to się nie uda, to w Centrum nadal podejmujesz próby wyuczenia się innego zawodu. Tak do 30 lat, ponieważ w Szwecji młodym ludziom nie przyznaje się stałych rent z tytułu niepełnosprawności.

A inne zadania to:

- pomoc w zakładaniu własnej działalności gospodarczej dla wszystkich niepełnosprawnych poszukujących pracy
- rehabilitacja zawodowa, czyli diagnozowanie, analizowanie, wręcz „wyśledzenie” twoich umiejętności, prowadzenie poradnictwa zawodowego, organizowanie praktyk na otwartym rynku pracy, dostosowanie stanowisk pracy, prowadzenie pośrednictwa pracy (tj. utrzymywanie intensywnych kontaktów z pracodawcami, związkami zawodowymi, negocjowanie subsydiowanego zatrudnienia)

Litorina folkhögskola - Uniwersytet Ludowy (kształci bezpłatnie)

Jeśli jesteś bezrobotny i oczekujesz na pracę, albo jesteś cudzoziemcem, który chce podjąć pracę w Szwecji, to wystarczy, że załatwisz sobie pożyczkę na utrzymanie się w trakcie trwania nauki i możesz rozpocząć dowolny potrzebny ci kurs.

Konsultanci od naboru przeanalizują twoje kwalifikacje i posiadane dokumenty (czy nie straciły ważności) i do twojego planu kariery zawodowej dopasują najodpowiedniejszy kurs.

Kiedy ty się uczysz Uniwersytet kontaktuje się z twoim urzędem pracy, informuje go o twoich planach edukacyjnych i zaczyna szukać ci pracy.

Vuxenutbildningen - doksztalcanie dorosłych

Urząd pracy kieruje, szczególnie cudzoziemców, do szkół językowych, żeby mogli nauczyć się języka szwedzkiego, bez, znajomość którego niemożliwe jest podjęcie jakiegokolwiek pracy w Szwecji (legalnej).

Kursy zawodowe można w Szwecji realizować także w ramach programów specjalnych

Vagvisaren (Wskaźnik drogi)

– placówka dla osób młodych długotrwale bezrobotnych, ale także i 65- latków.

Jeśli chcesz rozwinąć swoje kompetencje mając na uwadze przede wszystkim zatrudnienie, dokończenie wcześniej przerwanych studiów, albo rozpoczęcie studiów lub musisz ukończyć kurs teoretyczny, przed zapisaniem się, na który trzeba mieć ukończone dłuższe przygotowanie praktyczne, to najlepiej zgłosić się do Vagvisaren.

Realizują tam:

- Podstawowy kurs strażacki (na koniec otrzymujesz zaświadczenie)
- Kurs w zakresie teorii na prawo jazdy
- Komputerowe prawo jazdy
- Kursy przedsiębiorczości (np. „Założ własną firmę”)
- Krótkie kursy sprzedawców (zaświadczenie)
- Wizyty studyjne w firmach, szkołach, bankach, organizacjach, które sprzyjają nawiązaniu wartościowych kontaktów zatrudnieniowych
- Rotacyjne praktyki, w których każdy odbywa miesięczną praktykę w różnych zakładach pracy. Są one pomocne w znalezieniu pracy, ale także są wykorzystywane jako orientacja w nowym zawodzie, o którym nie wiele wiesz.

4.3. Co umiem najlepiej, walidacja kwalifikacji zawodowych

W Szwecji i innych krajach członkowskich Unii Europejskiej obowiązuje szereg dyrektyw dotyczących uznawania dyplomów i kwalifikacji zawodowych w odniesieniu do niektórych zawodów, które zgodnie z prawem wymagają odpowiedniego zezwolenia, zaświadczenia, legitymacji itp., by można je było wykonywać.

Podstawowa zasada mówi, że osoba posiadająca kwalifikacje do wykonywania danego zawodu w swoim kraju ojczystym, ma prawo wykonywać ten zawód w innym kraju członkowskim. Istnieją jednak wyjątki, które wymagają ubiegania się o pozwolenie na wykonywanie zawodu.

Istniejące dyrektywy sektorowe dotyczą aptekarzy, architektów, lekarzy, pielęgniarek, położnych, stomatologów i weterynarzy. Również w przypadku wykonywania w Szwecji rzemiosła, takiego, jak fryzjerstwo czy montaż instalacji elektrycznych, względnie wodno-kanalizacyjnych, wymaga się uznania kwalifikacji.

Poszukując pracy warto przeanalizować posiadaną wiedzę umiejętności, doświadczenie i cechy osobowości. Ponieważ to co potrafimy zrobić oraz posiadana wiedza mogą być wykorzystywane przy wykonywaniu różnych prac i na różnych stanowiskach. Jednak - podstawowym warunkiem podejmowania zatrudnienia w określonym zawodzie są kwalifikacje zawodowe czyli zakres i jakość przygotowania niezbędnego do wykonywania określonego zawodu.

Na kształcenie zawodowe składają się następujące czynniki:

- poziom wykształcenia ogólnego,
- umiejętności zawodowe,
- umiejętności organizowania i usprawniania pracy,
- uzdolnienia i zainteresowania zawodowe.

W związku z tym Pan Jan Kowalski , który szuka pracy w Szwecji może być zapytany przez pracodawcę min. o :

- wiedzę merytoryczną i umiejętności niezbędne do wykonywania określonej pracy,
- specjalistyczną wiedzę specyficzną dla danego stanowiska,
- umiejętności organizacji własnej pracy,
- umiejętności pracy w zespole wielokulturowym .

Dlatego Pan Jan Kowalski powinien dokonać analizy własnych umiejętności przydatnych w życiu i w każdej pracy oraz specyficznych umiejętności

zawodowych - czyli kwalifikacji zawodowych.

Kwalifikacje zawodowe Pana Kowalskiego zdobyte w Polsce są również uznawane w Szwecji, o ile Pan Kowalski nie posiada zawodu, który znajduje się na liście zawodów wymagających uznania kwalifikacji.

Informacje na temat uznawalności kwalifikacji zawodowych Kowalski w Szwecji może poszukiwać w urzędach pośrednictwa pracy, Urzędzie Szkół Wyższych (Hogskoleverket), Centrum Edukacji i Poradnictwa dla Dorosłych, w którym powołano specjalną komisję ds. walidacji kwalifikacji zawodowych. Kowalski, dzięki możliwości oceny i uznania posiadanych kompetencji zawodowych, ma możliwość skrócenia czasu kształcenia tylko do okresu niezbędnego do opanowania języka szwedzkiego, a następnie zatrudnienia zgodnie z profilem wykształcenia. tel: +46-(0)8563 085 00, lub w Internecie na stronach: www.hsv.se; <http://citizens.eu.int/>.

Rozdział 5

Dostałem pracę ! (o czym warto pamiętać)

Nareszcie! Twoje poszukiwania zakończyły się sukcesem! Złożyłeś krótką, lecz staranną aplikację o pracę. Powinna ona zawierać: list motywacyjny, CV, kopie dyplomów, zaświadczeń, certyfikatów, świadectw pracy; wskazane są referencje.

Zabiegasz u pracodawcy o rozmowę kwalifikacyjną. W Szwecji bardzo ważna jest znajomość języka szwedzkiego. O stopniu jego znajomości decyduje pracodawca (możesz skorzystać z kursów nauki języka, są bezpłatne).

Bądź punktualny! Przygotuj się starannie do odpowiedzi na pytania, między innymi o: kwalifikacje, doświadczenie zawodowe, motywację do pracy, mocne i słabe strony Twojej osobowości.

Spotkania z pracodawcą mogą odbywać się nawet kilkakrotnie w okresie 4 tygodni. Czasami w spotkaniach uczestniczy pośrednik pracy. Przysłuchuje się rozmowom, pyta o warunki pracy (rodzaj umowy, wypłatę, czas pracy itd.). Będzie także monitorował Twoje losy po upływie zatrudnienia - przez okres 6 miesięcy. System wymaga, aby kontakty pośrednika z pracodawcą były częste, każdorazowo relacjonowane na piśmie.

Przed podjęciem pracy - zabezpiecz się na wypadek bezrobocia - zapisz się do **Kasy Bezrobotnych!** (około 100 koron miesięcznie). Jeżeli nie będziesz należał do Kasy, w przyszłości nie otrzymasz świadczeń pieniężnych. Trzeba być zapisanym minimum 1 rok.

Pamiętaj, że w Szwecji bardzo ważna jest **umowa o pracę!** Zawiera ona informacje o warunkach zatrudnienia, w szczególności: nazwisko i imię zarówno pracodawcy jak i pracownika, datę rozpoczęcia pracy, nazwę miejsca pracy, obowiązki pracownika i rodzaj zatrudnienia (umowa na czas określony lub nieokreślony), okres wypowiedzenia, wynagrodzenie i sposób jego wypłaty, godziny pracy, urlop. Umowa może mieć formę pisemną lub ustną. W praktyce większość umów o pracę ma formę ustną. Nie mniej warto poprosić pracodawcę o umowę pisemną. W ciągu miesiąca od daty rozpoczęcia zatrudnienia pracodawca powinien poinformować pracownika o warunkach zatrudnienia; w tym samym terminie musi poinformować o zmianie warunków pracy.

Umowa może być zawarta na okres próbny (nawet do sześciu miesięcy), a także w niepełnym wymiarze czasu pracy. Pracownicy zatrudnieni na podstawie tych umów mają takie same prawa i obowiązki jak pozostali pracownicy. Stałe zatrudnienie jest rzadkością!

Warunki zatrudnienia oraz inne kwestie związane z zatrudnieniem regulują umowy zbiorowe pomiędzy związkami zawodowymi a organizacją pracodawców.

Podstawa **wymiaru czasu pracy** w Szwecji wynosi 40 godzin tygodniowo. W ciągu dnia roboczego pracownicy mają prawo do odpoczynku. Z reguły czas pracy ciągłej w ciągu dnia nie przekracza pięciu godzin.

Wszyscy pracownicy uprawnieni są do 25 –dniowego **urlopu płatnego**. Na mocy niektórych układów zbiorowych mogą mieć prawo do więcej dni urlopu

wypoczynkowego. Usprawiedliwione nieobecności w pracy, na przykład: absencje chorobowe, urlopy macierzyńskie nie powodują utraty uprawnień do urlopu.

Średnia płaca - 16-25 tys. koron szwedzkich miesięcznie. Płace definiowane są w układach pomiędzy organizacjami pracodawców a związkami zawodowymi. Nie występuje pojęcie ustawowej płacy minimalnej. W przypadku podjęcia pracy w Szwecji w okresie dłuższym niż 6 miesięcy powstaje obowiązek podatkowy. Pracodawca potrąca zaliczkę (według obowiązującej tabeli) na poczet gminnego **podatku dochodowego** – najczęściej na poziomie 30%.

Jeżeli podejmiesz pracę na okres krótszy niż 6 miesięcy, deklaracja podatkowa nie obowiązuje. Płacisz podatek w wysokości 25% osiąganego dochodu. Więcej informacji o podatku dochodowym znajdziesz na stronie internetowej WWW.skatteverket.se. lub w Krajowym Urzędzie Skarbowym.

Natychmiast, po otrzymaniu pozwolenia na pobyt zgłoś się do miejscowego urzędu skarbowego (Skattekontoret) w celu uzyskania karty podatkowej oraz szwedzkiego osobistego numeru identyfikacyjnego. Jeżeli Twój pobyt nie przekroczy jednego roku, zamiast numeru osobistego otrzymasz numer tymczasowy. Dopiero po uzyskaniu numeru osobistego lub numeru tymczasowego możesz być objęty **systemem powszechnego ubezpieczenia społecznego**, które obejmuje ubezpieczenie chorobowe, rodzicielskie, od wypadków w pracy oraz na wypadek inwalidztwa. Składki na ubezpieczenie stanowią około 44% wynagrodzenia. Adres zakładu ubezpieczeń znajdziesz w książce telefonicznej. Zgłoszenia dokonasz w miejscu zamieszkania (www.fk.se).

Życzymy powodzenia i sukcesów zawodowych, aż do osiągnięcia wieku emerytalnego – (65 lat) !

Rozdział 6

Żeby się nie zgubić (ważne adresy i telefony)

Polskie placówki dyplomatyczne: www.swedenabroad.com

Ambasada RP

Karlavägen 35, SE-114 31 Stockholm

tel. (0-046 8) 50 57 50 00

fax. (0-046 8) 50 57 50 86

e-mail: info.polen@swipnet.se

www.polemb.se

Konsulat RP w Sztokholmie

Prästgardsgatan 5, SE-172 32 Sundbyberg, Stockholm

tel. (0-046 8) 764 48 00

fax. (0-046 8) 98 35 22

e-mail: info@polskageneralkonsulatet.se

www.polskageneralkonsulatet.se

Konsulat RP w Malmö

Adolf Fredriksgatan 13, SE-217 74 Malmö

Adres pocztowy:

Box 20 512, SE-200 74 Malmö

Tel. (0-046 40) 26 74 16, 26 89 86, 26 87 86

Fax. (0-046 40) 91 43 39

Konsulat RP w Karlskronie

Konsul Honorowy: Magdalena Kurczewska-Svensson

Östra Köpmansgatan 2A, SE-371 33 Karlkrona

Adres pocztowy:

c/o Polkinge

Branthalla Pl. 543C, SE-373 00 Jämjö

Tel. 46 (0) 455 56115

Fax. 46 (0) 455 56160

e-mail: magdalena.svensson@comtech-data.se

Instytut RP w Sztokholmie

Villagatan 2, 114-32 Stockholm

Tel. (0-046) 850 57 50 50

Fax. (0-046) 850 57 50 69

e-mail: polska.institutet@swipnet.se

Wydział Ekonomiczno-Handlowy

Friggatan 4

114-27 Stockholm

tel. (0-046 8) 216 188

fax. (0-046 8) 453 84 20

Adresy przydatnych stron internetowych:

www.sweden.se	informacje o Szwecji
www.skatteverket.se	Krajowy Urząd Podatkowy
www.fk.se	Krajowy Urząd Ubezpieczeniowy
www.sos.se	Krajowy Urząd Zdrowia
www.skolverket.se	szwedzki system szkolnictwa
www.migrationsverket.se	Urząd Migracyjny
europa.eu.int/eures	Europejskie Służby Zatrudnienia EURES
www.hsv.se	Krajowa Agencja Szkolnictwa Wyższego
http://citizens.eu.int	informacje praktyczne na temat praw i możliwości obywatela w Unii Europejskiej
www.ams.se	Publiczne Służby Zatrudnienia w Szwecji
www.szwecja.pl	informacje o Szwecji w języku polskim

Telefon w nagłych przypadkach (policja, straż pożarna, pogotowie): **112** numer bezpłatny

Wszystkie numery z prefiksem **020** są bezpłatne.

Rozdział 7

Łamanie języka (przydatne zwroty)

POLSKI	SZWEDZKI
tak	ja
nie	nej
cześć	hej
dzień dobry	god dag

do widzenia	hej då
dobry wieczór	god afton
dobranoc	god natt
proszę	var så god
dziękuję (bardzo)	tack (så mycket)
przepraszam	förlåt, ursäkta
nazywam się ...	jag heter ...
nie rozumiem	jag förstår inte
nie mówię po szwedzku	jag prater inte svenska
duży, mały	stor, liten
kobieta, mężczyzna	kvinn, man
otwarty, zamknięty	öppen, stängd
więcej, mniej	mera, mindre
dziś	Idag
jutro	Imorgon
wczoraj	Igår
dzień	en dag
noc	en natt
Co to jest?	Vad är det?
Gdzie (jest)?	Var (finnis)?
Kiedy?	När?
Która godzina?	Vad är klockan?
Ile to kosztuje?	Hur mycket kostar det?
Dlaczego?	Värför?
na prawo	Till höger
na lewo	Till väster
z tyłu	bak
z przodu	fram
imię	ett förnamn
nazwisko	ett efternamn
wiek	ålder
obywatelstwo	medborgarskap

urodzony/a dnia...	edd den ...
płeć	kön
zawód	yrke
miejsce pracy	arbetsplats

CZEŚĆ II

Spis treści

1. Anglolandia – ogólne informacje o Wielkiej Brytanii
2. Życie codzienne w Wielkiej Brytanii – czyli za ile da się przeżyć
 - 2.1. Dach nad głową (mieszkanie)
 - 2.2. Coś do garnka (żywność)
 - 2.3. Coś na grzbiet (garderoba)
 - 2.4. Nie tylko piechotą (komunikacja)

- 2.5. Uniknąć faux pas (zwyczaje, święta)
- 2.6. Z czym to się „je” ? (informacje praktyczne)
3. Kowalski szuka pracy u Smitha – poszukiwanie pracy w Wielkiej Brytanii
 - 3.1. Nie bać się o jutro - legalny pobyt
 - 3.2. Szukam pomocy - publiczne służby zatrudnienia
 - 3.3. Łowcy głów - niepubliczne pośrednictwo pracy
 - 3.4. Zrób to sam – inne sposoby poszukiwania pracy
 - 3.5. Jak to się pisze? - niezbędne dokumenty aplikacyjne
 - 3.6. Jak to powiedzieć? - rozmowa z pracodawcą
4. Fach w rękę i na papierze (możliwości podnoszenia kwalifikacji)
 - 4.1. A, B, C... - szkolnictwo
 - 4.2. Śrubokręt albo komputer - kursy zawodowe
 - 4.3. Co umiem najlepiej - walidacja umiejętności zawodowych
5. Dostałem pracę! (o czym warto pamiętać)
6. Żeby się nie zgubić (ważne adresy i telefony)
7. Łamanie języka (przydatne zwroty)

Rozdział 1

Anglolandia – ogólne informacje o Wielkiej Brytanii

Robin Hood, Sherlock Holmes, Elżbieta II, David Beckham, The Beatles, Big Ben, Księżna Diana, five o'clock ... skojarzeń na temat Wielkiej Brytanii jest mnóstwo.

Obecnie najbardziej popularnym skojarzeniem jest „praca”. Prawie 100 tys. Polaków podjęło pracę w Wielkiej Brytanii od momentu wejścia Polski do Unii

Europejskiej, wynika z danych Ambasady Brytyjskiej w Warszawie. Od maja 2004 r. do końca marca 2005 r. zarejestrowanych zostało w Brytyjskim Programie Rejestracji Pracowników około 98 tys. Polaków. Większość z nich, bo aż 82%, jest bardzo młoda, w wieku 18 - 34 lata¹. W okresie od 1 maja 2004 r. do 31 września 2005 r. zgłoszenia Polaków stanowiły 58% całości zarejestrowanych (wyprzedzając zgłoszenia Litwinów – 14% i Słowaków – 11%).

Wielka Brytania, Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (*Great Britain, The United Kingdom of Great Britain and the Northern Ireland*) jest państwem wyspiarskim, położonym w północno-zachodniej Europie. Liczy łącznie około 5500 wysp, z czego 140 jest zamieszkałych. Całkowita powierzchnia Wielkiej Brytanii wynosi około 245 tys. km², liczba ludności – około 60 mln. W skład Wielkiej Brytanii wchodzi: Anglia, Walia i Szkocja, położone na wyspie Wielka Brytania, Irlandia Północna leżąca w północnej części wyspy Irlandia. Kraje te dzielą się na własne jednostki administracyjne:

- 9 regionów (*Regions*) w Anglii,
- 32 *Council Areas* w Szkocji,
- 22 *Unitary Authorities* w Walii,
- 26 dystryktów (*Districts*) w Irlandii Północnej.

Geografia

Terytorium Anglii to w większości obszar pofałdowany, z większymi górami na północy. Główne rzeki to Tamiza i Severn, natomiast największymi miastami są: Londyn (zespół miejski Londynu liczy ok. 11,5-12 mln mieszkańców), Birmingham (liczba mieszkańców: 992 tys.), Manchester (liczba mieszkańców: 449 tys.), Sheffield, Liverpool. Podmorski tunel niedaleko Dover łączy Wielką Brytanię z Francją.

Walia jest krajem górzystym, a jej najwyższy szczyt to Snowdon (1.085 m). Na północ od głównego lądu leży wyspa Anglesey. Największym miastem i stolicą jest Cardiff (liczba mieszkańców: 305 tys.), znajdujące się w południowej Walii.

Szkocja pod względem geograficznym jest krajem bardzo zróżnicowanym, z nizinami na południu i wschodzie oraz górami na północy i zachodzie, gdzie znajduje się najwyższy szczyt Wielkiej Brytanii – Ben Nevis (1343 m). W Szkocji można spotkać wiele zatoczek morskich, fiordów i jezior. U północnych wybrzeży rozsianych jest wiele

¹ Polacy w Wielkiej Brytanii, „Monitor Unii Europejskiej” 2005, Nr 6/7 (11) czerwiec-lipiec 2005, Fundacja Prawo Europejskie, s. 16.

wysp, takich jak Hebrydy, Orkady czy Szetlandy. Główne miasta to Edynburg, Glasgow i Aberdeen.

Irlandia Północna, która jest krajem pagórkowatym, obejmuje północno-wschodnią część wyspy Irlandia. Głównymi miastami są Belfast i Derry.

Klimat

Klimat w Wielkiej Brytanii jest podobny do warunków panujących w Europie Północno-Zachodniej. Przekonanie, że w Wielkiej Brytanii ciągle pada jest nieprawdziwe. Wyobrażenie o mokrej, mglistej aurze zostało rozdmuchane przez hollywoodzką fabrykę snów. Faktycznie, w Londynie opadów deszczu spada rocznie nie więcej niż w innych europejskich stolicach. Klimat w Wielkiej Brytanii jest umiarkowany ciepły, morski, za sprawą łagodnego Prądu Zatokowego (Golsztromu). W wyniku zetknięcia się ciepłego prądu z zimnym i wilgotnym powietrzem znad Islandii i obszarów arktycznych powstają silne wiatry i obfite opady deszczu. W górach zachodniej Szkocji występują duże opady śniegu, natomiast w Irlandii Północnej opady śniegu są niewielkie. Klimat Walii charakteryzuje się chłodnymi latami i łagodnymi zimami. W południowej Anglii zimy bywają mroźne, za to lata najcieplejsze na wyspach. Średnia temperatura powietrza i średnie sumy opadów w Londynie wynoszą: w styczniu 4°C i 54 mm, w lipcu 18°C i 57 mm. W górach suma roczna opadów wzrasta do 3000 mm.

Ustrój polityczny

Wielka Brytania jest monarchią parlamentarną z rządem odpowiedzialnym przed parlamentem. Obecnym monarchą brytyjskim jest Królowa Elżbieta II, która zasiadła na tronie w 1952 r. i została koronowana w 1953 r. Dzisiaj jej funkcje są głównie ceremonialne, ponieważ rzeczywiste rządy spoczywają w ręku premiera. W 1997 r., po raz pierwszy od 18 lat, wybory wygrała Partia Pracy i stanowisko premiera objął Tony Blair. 6 maja 2005 r. został on po raz trzeci premierem Wielkiej Brytanii. Rodzina królewska jest tematem wielu plotek i artykułów w prasie brukowej. Kilkanaście lat temu Brytyjczycy i świat pasjonowali się losami Księcia Karola, syna Elżbiety II i Księżnej Diany. Po śmierci Diany w 1997 r., głównym źródłem sensacji są jej synowie: William i Harry oraz małżeństwo Karola z długoletnią przyjaciółką Camilą Parker Bowles.

Wielka Brytania jest państwem bardzo scentralizowanym, w którym Parlament Westminsterski zajmuje się większością spraw politycznych. W ostatnich latach każdy z

krajów, wchodzących w skład Zjednoczonego Królestwa poza Anglią, otrzymał własne organa rządowe, zajmujące się sprawami lokalnymi.

O znaczącej pozycji międzynarodowej świadczy fakt, że Wielka Brytania jest członkiem Wspólnoty Narodów, Unii Europejskiej oraz NATO. Jest także stałym członkiem Rady bezpieczeństwa ONZ.

Demografia

Współcześni Brytyjczycy wywodzą się przede wszystkim z różnych ludów, które osiedliły się w Wielkiej Brytanii przed XII wiekiem – Celtów, Rzymian, Anglosasów i Normanów. W Zjednoczonym Królestwie mieszkają także liczne grupy stosunkowo niedawnych imigrantów z Afryki, Azji i Europy Wschodniej. Głównym językiem jest angielski, choć w użyciu także walijski, szkocki gaelicki, irlandzki i szkocki (scots). Imigranci posługują się także swoimi językami. Wielka Brytania to mieszanka narodowości (Brytyjczycy 94,2%, Hindusi 1,4%, ludność z Indii Zachodnich 1,0%, Pakistańczycy 0,8%.) i wyznań (anglikanie 56,8%, katolicy 13,1%, prezbiterianie 7,0%, metodyści 4,3%, inni chrześcijanie 5,7%, muzułmanie 1,4%, żydzi 0,8%, sikhowie 0,4%).

Kultura i nauka

W Wielkiej Brytanii znajdują się dwa słynne uniwersytety – Cambridge i Oxford. Zjednoczone Królestwo wydało wielu wspaniałych naukowców takich jak Isaac Newton, James Watt czy Charles Darwin.

Dramaturg William Shakespeare jest chyba najsłynniejszym pisarzem na świecie. Inni znani pisarze to: Agatha Christie – królowa kryminałów, Charles Dickens – literacki ojciec Sherlocka Holmesa, J.R.R. Tolkien – twórca trylogii „Władca pierścienia”. W 1983 r. Literacką Nagrodę Nobla otrzymał William Golding, autor „Władcy much”.

The Beatles i inne brytyjskie zespoły są odpowiedzialne za rewolucje na światowym rynku muzycznym. Brytyjska scena muzyczna odgrywa rolę „guru” we współczesnej muzyce rozrywkowej, skąd początek wzięły różne rodzaje muzyki elektronicznej, np. house, jungle, drum and bass, które w całości lub części powstały w Zjednoczonym Królestwie.

Uwaga!!! Wstęp do państwowych muzeów w Wielkiej Brytanii jest bezpłatny.

Tak jak o Parlamencie Wielkiej Brytanii mówi się, że jest „matką parlamentów”, tak o BBC można powiedzieć, że jest „matką serwisów informacyjnych”. Brytyjczycy nie tylko oglądają dużo telewizji, ale są trzecim krajem na świecie, po Japonii i Szwecji, kupującym najwięcej prasy/gazet. Najbardziej poczytne codzienne tytuły to: *Sun*, *Daily*

Mirror, Daily Mail, Daily Express, Star, Daily Telegraph, Guardian, Independent, Times, Financial Times (zestawienie według ilości sprzedaży). Najpopularniejsze weekendowe czasopisma to: *News of the World, Sunday Mirror, People, Mail on Sunday, Sunday Express, Sunday Sport, Sunday Times, Sunday Telegraph, Observer, Independent on Sunday* (zestawienie według ilości sprzedaży). Brytyjska prasa jest bardzo wpływowa, ponieważ wolność słowa jest podstawowym prawem konstytucyjnym.

Tradycja

Zstępując do kręgu spraw bardziej przyziemnych, ale jakże przyjemnych, brytyjskie puby (skrót od „*public house*”) są jedyne w swoim rodzaju i to nie tylko ze względu na odmienny charakter od barów i kawiarni w innych krajach. Wynika to z tego, że są niepowtarzalnym miejscem w samej Wielkiej Brytanii – bez pubów nie byłoby życia towarzyskiego. Puby przeszły swoistą rewolucję obyczajową: kiedyś serwowano tylko piwo i alkohole, był moment, kiedy kobiety nie mogły chodzić do pubów, teraz można napić się wina, kawy, przekąsić coś ciepłego.

Pamiętajcie, że w brytyjskich pubach nie ma kelnerów, więc jeśli chcesz coś zamówić musisz podejść do baru. Może to nie jest wygodne, ale dla Brytyjczyków bardzo odpowiada, ponieważ obsługa przy stoliku wymaga odpowiedniego zachowania ze strony klienta. A przecież w pubie masz się zachowywać swobodnie, jak w domu.

Rozdział 2

Życie codzienne – czyli za ile da się przeżyć

2.1. Dach nad głową (mieszkanie)

Gdy marzenia o wyjeździe się ziszczą, pokonamy kanał La Manche i dotrzemy do Wielkiej Brytanii, a nie każdy z nas ma upodobania kłoszarda, należałoby znaleźć „dach nad głową”. Najbardziej komfortowa i bezpieczna sytuacja jest wówczas, gdy

wiemy, gdzie będziemy mogli spędzić kilka pierwszych dni i nocy, zanim nie znajdziemy zakwaterowania i pracy.

Poszukując mieszkania można korzystać z ogłoszeń prasowych, pomocy agencji nieruchomości, czy ogłoszeń widocznych w witrynach sklepów.

Przykładowe adresy internetowe stron z ogłoszeniami

www.freeexchange.co.uk

www.adtrader.co.uk

www.propertyfinder.com

Szyld „*to let*” (rzadziej „*for rent*”) to pewnego rodzaju drogowskaz, zawierający telefon agencji nieruchomości, zajmującej się pośrednictwem w wynajmie konkretnego lokalu. Można wynająć również umeblowane jak i nieumeblowane domy bezpośrednio u właściciela lub za pośrednictwem agencji. Hotele i pensjonaty zapewniają raczej mieszkanie na krótki okres czasu.

Jeśli chodzi o agencje nieruchomości działające na terenie Wielkiej Brytanii, funkcjonują dwa typy:

1. *letting agencies* – pobierają opłatę od właściciela mieszkania za znalezienie lokatorów,
2. *accommodation agencies* – opłata pobierana jest od wynajmującego za pomoc w znalezieniu mieszkania bądź też pokoju.

Przykładowe adresy internetowe agencji:

www.s1rental.com

www.citylets.co.uk

www.lettingweb.com

Dlatego przy szukaniu mieszkania przez agencję należy przygotować się na dodatkową opłatę (opłaty uiszczane są z góry). Dodatkowo agencje nieruchomości życzą sobie wielu różnych dokumentów, np. dowodu tożsamości, referencji od pracodawcy lub dokumentów gwarantujących wypłacalność danej osoby.

Zasady wynajmu lokali w Wielkiej Brytanii reguluje prawo mieszkaniowe *Housing Act* z 1988 roku. Zasady można podzielić na dwie grupy:

- wynajem na czas długi,
- wynajem na czas określony przynajmniej 6 miesięcy.

Najemcy w Wielkiej Brytanii są chronieni prawem: wynajmujący nie może wymówić mieszkania bez nakazu sądowego, a niepokojenie najemcy w celu opuszczenia

mieszkania jest nielegalne. Gdy przydarzyła Ci się taka sytuacja, powinieneś zgłosić to władzom lokalnym, które powinny zainterweniować.

Niektóre lokale są wynajmowane przez stowarzyszenia non-profit, a dzięki temu, że są subsydiowane, ich czynsze są utrzymane na rozsądnym poziomie. Stowarzyszenia non-profit oferują również lokale do wspólnego wynajmowania, co umożliwia dzielenie czynszu na kilka osób.

Przykładowe strony internetowe oferujące mieszkania:

www.s1homes.com

www.aspc.co.uk

www.spaces.uk.com

Umowa na mieszkanie może być wystawiona na więcej niż jedną osobę. Jednak należy to sprawdzić z licencją HMO (regulacja przeciwpożarowa), która określa maksymalną liczbę osób w mieszkaniu.

Ceny opłat za wynajęcie mieszkania różnią się w zależności od wielkości i standardu mieszkania, oraz od regionu. Najwyższe opłaty są w stolicy Wielkiej Brytanii i w South East (w Londynie opłaty są wyższe o około 50% w porównaniu do reszty kraju). I tak wynajęcie za miesiąc mieszkania:

-1-pokojowego – w Londynie kosztuje £600, w Edynburgu £400, w Manchesterze £350;
-2-pokojowego - w Londynie kosztuje £800, w Edynburgu £600, w Manchesterze £450;
-3-pokojowego -w Londynie kosztuje £1100, w Edynburgu £800, w Manchesterze £650;
kawalerki - w Londynie kosztuje £500, w Edynburgu £300, w Manchesterze £250.

Mieszkańcy Londynu płacą również około £387 tygodniowo na podatek miejski oraz na dojazdy do pracy.

W przypadku krótkiego pobytu można zamieszkać w takich miejscach jak: schroniska młodzieżowe, schroniska YMCA/YWCA, miejsca Bed and Breakfast, hotele. Lokalne biura turystyczne mogą udzielić dokładnych informacji na temat noclegów, a większość z tych biur może dokonać rezerwacji. Ceny wynajmu zaczynają się od £10 za dobę. Jest to dobre rozwiązanie na wakacje bądź jako miejsce na „bazę”, gdzie można zatrzymać się na jakiś czas i szukać mieszkania.

Jeśli nie masz ukończonych 26 lat możesz zatrzymać się w akademiku. Ceny w londyńskich akademikach kształtują się następująco:

- w pokojach jednoosobowych: £26/29 za noc, £170/180 za tydzień przy pobytach przez 1-4 tygodnie, £155/165 za tydzień przy pobytach dłuższych niż 4 tygodnie;

- w pokojach dwuosobowych (z podwójnym łóżkiem): £23 za noc, £150 za tydzień przy pobytach przez 1-4 tygodnie, £135 za tydzień przy pobytach dłuższych niż 4 tygodnie.

2.2. Coś do garnka (żywność)

Przykładowe ceny niektórych produktów:

- 6 jajek – 3,94 zł
- bochenek chleba – 3,66 zł
- tabliczka czekolady – 2,25 zł
- kurczak – 19,72 zł
- 500g wołowiny – 16,90 zł
- butelka wina – 29,18 zł
- paczka papierosów – 28,18 zł
- posiłek w McDonalds – 22,54 zł
- Fish&chips (ryba z frytkami) na wynos – 28,18 zł
- posiłek w barze – 22,54–56,35 zł
- litr benzyny – 5,07 zł

Kuchnia brytyjska nie jest zaliczana do najbardziej wyszukanych w Europie. Brytyjczycy jedzą dużo mięsa, które na przykład dla Polaka wydawać się może niedosmażone. Popularnym daniem jest ryba podawana z frytkami **fish and chips**, ale za jedno z dań narodowych uchodzi również **beefburger** – rodzaj hamburgera z wołowiny. Popularnością cieszy się też tzw. **pie** – mięso zapiekane w cieście oraz **pudding** – potrawa o konsystencji kremu, sporządzona z kaszy, mąki, mięsa, jaj, mleka z dodatkiem przypraw. Na Wyspach jada się sporo serów, a najpopularniejszy z nich to **cheddar**. W większości restauracji można zamówić cieszące się dużą popularnością dania wegetariańskie. Masowy napływ imigrantów spowodował zadomowienie się ich rodzimych kuchni w Wielkiej Brytanii. Do najpopularniejszych z nich należą: hinduska, pakistańska, afrykańska, chińska, malajska i libańska. Anglicy są słusznie postrzegani jako najwięksi na świecie miłośnicy herbaty. Podobnie spożycie piwa jest dość wysokie. Najpopularniejszym rodzimym gatunkiem jest **Ale**. Najślawniejszym trunkiem jest szkocka whisky. Zachodnia Anglia słynie z jabłeczniaka, napoju produkowanego w licznych odmianach z lokalnych jabłek.

Brytyjczycy bardzo dużo jedzą fast food'ów jednak nie jest to zdrowy i dobry styl odżywiania. Pomimo tego będąc na Wyspach należy koniecznie spróbować pełnego

angielskiego śniadania **full English breakfast**, które składa się z: jajek na bekonie, pieczarek, pomidorów z grilla, baranich kiełbasek, kaszanki oraz grzanek.

2.3. Coś na grzbiet (garderoba)

Anglicy ubierają się podobnie jak większość Europejczyków. Jeżeli nie jesteś w pracy, ważnym spotkaniu czy formalnej rozmowie sposób ubierania się jest całkiem normalny. Większość restauracji nie wymaga krawatu czy marynarki. W dużych miastach są centra handlowe, w których można kupić prawie wszystko – od eleganckiej odzieży począwszy na kosmetykach skończywszy. Możemy mieć natomiast duże trudności ze znalezieniem sklepu spożywczego w centrum miast, ponieważ w Wielkiej Brytanii supermarkety i hipermarkety zlokalizowane są na peryferiach. Anglicy, podobnie jak większość Europejczyków, robią zakupy raz w tygodniu podczas weekendu.

Wyprzedaże

Tuż po świętach Bożego Narodzenia i przez cały styczeń we wszystkich domach towarowych i sklepach odbywają się wyprzedaże. Jedną z najbardziej prestiżowych odbywa się w domu towarowym Harrods i zaczyna się na początku stycznia. Kolejki ustawiają się już na kilka dni wcześniej. Letnie wyprzedaże odbywają się na ogół w lipcu, ale ich terminy mogą się różnić w przypadku poszczególnych sklepów. W wielu placówkach handlowych przeceniony towar można kupić przez cały rok.

Godziny otwarcia sklepów:

Sklepy w Wielkiej Brytanii otwarte są na ogół w godzinach 9.00 – 17.00 od poniedziałku do soboty. Wiele domów towarowych czynnych jest do godziny 18.00. W środy lub czwartki sklepy są czynne do 19.00 lub nawet do 20.00 (late night). Większe sklepy w dużych miastach są często czynne w niedziele od 10.00 do 18.00, aczkolwiek godziny otwarcia mogą się różnić.

W małych miejscowościach i na wsiach sklepy są często zamknięte w jedno popołudnie w tygodniu (na ogół w środę) a niektóre są nieczynne przez godzinę w porze obiadowej. W wielu miastach niektóre duże supermarkety (jak Tesco czy Sainsburys) są czynne 24 godziny na dobę od poniedziałku do piątku.

2.4 Nie tylko piechotą (komunikacja)

Gdy zabolą już nogi od chodzenia piechotą warto skorzystać ze środków komunikacji, a trzeba przyznać, że jest ich całkiem sporo, a swoim standardem jakości znacznie odbiegają od znanych nam z polskiej rzeczywistości. Niestety w ślad za lepszą jakością idą również wyższe ceny, ale cóż decydując się na wyjazd do Wielkiej Brytanii trzeba będzie do tego przywyknąć.

Jest kilka sposobów zmiany miejsca położenia, czy też stania lub siedzenia, jak kto woli, otóż oprócz doskonale już nam znanego sposobu „nożnego” można skorzystać z:

🚏 **Regionalnej Sieci Autobusowej** (*Regional Transport*), w postaci autobusu lub metra. Tym sposobem dostaniemy się najszybciej zarówno do centrum miast, na obrzeża, a także poza miasto. Poniżej wizytówka angielskiej komunikacji autobusowej- dwupoziomowy autobus (double decked bus).

Warto zapamiętać, iż wszędzie obowiązuje „system kolejkowy”, np. kupując bilet autobusowy (tylko i wyłącznie u kierowcy), należy ustawić się w kolejkę. Zasadniczo w taki sposób Brytyjczycy często ustawiają się już na przystankach autobusowych. Bardzo niemile widziane jest więc „jumping in a queue”, czyli omijanie kolejki lub wciskanie się gdzieś między osoby już w niej stojące. I jeszcze jedno, jeśli chcemy być pewni, iż nasz autobus zatrzyma się na przystanku, musimy pomachać ręką.

Pamiętajmy, iż ceny biletów uzależnione są od przewoźnika, jednak stawki za określone odcinki trasy nie różnią się wiele od siebie. Średnio najniższa stawka za przejazd to 1 funt.

Przykładowo tygodniowy bilet na autobus w Londynie - 9,5 funta; jednodniowy - 2,5 funta; jednorazowy przejazd - 1 funt. Bilety na metro i pociąg są znacznie droższe, np. tygodniowa Travel-card (na pociąg, metro i autobusy) na 4 strefy to wydatek do 30 funtów.

🚏 **Metro (Underground lub Tube)**, np. w Londynie jest dziewięć linii metra - bardzo szybkich, a zejścia do nich, szczególnie w centrum miasta, znajdują się prawie na każdym kroku. Opłata za przejazd zależy od długości podróży, ale nie jest mniejsza niż 1,6 funta. Bilety kupuje się na stacji metra i należy je zachować w celu oddania przy wyjściu. Uwaga! Istnieje możliwość kupienia biletu jednodniowego (metro + autobusy + airbusy), który jest ważny na obszarze wybranych stref od 9:30 (poniedziałek - piątek) i bez ograniczeń czasowych w weekendy i święta.

🚊 **Pociągi (Train-pociąg, Train Station-stacja kolejowa)** to kolejny sposób poruszania się po Zjednoczonym Królestwie. Sieć kolejowa jest szybka i rozbudowana, ale niestety dość droga. Polecamy więc inne środki lokomocji.

🚕 **Taksówki (Taxi)** to jeszcze jeden sposób poruszania się w szczególności wewnątrz miasta. Typowa brytyjska taksówka (niestety dość kosztowna) tzw. *Cab* - to duży, czarny samochód, który z łatwością pomieści nawet największe bagaże. Występują dwa rodzaje taksówek. Pierwsze wyżej opisane czarne „caby” są zrzeszone w Publicznym Biurze Przewoźników (Public Carriage Office). Ich samochody są wyposażone w ogrzewanie, klimatyzację, szyby elektryczne, a zatrzymać je można jedynie poprzez machnięcie ręką na ulicy. Wolna taksówka ma żółte światło zapalone na przedzie samochodu. Warto zapamiętać, iż w Londynie kierowcy muszą, z wyłączeniem przypadków szczególnie uzasadnionych, zaakceptować każdy przewóz do 12 mil lub do 1 godziny drogi w obrębie Londynu. Jeśli taksówki ustawione są w rzędzie warto pamiętać, aby wsiąść do pierwszej. Nie pobiera się dodatkowych opłat za bagaż ani za ilości osób do przewiezienia. Obowiązuje opłata za cały przejazd w zależności od stawki i kilometrów na taksometrze. Drugi rodzaj taksówek to prywatne korporacje taksówkarskie oraz tzw. *Minicabs*. Wyglądają jak typowe polskie taksówki i można je zamówić jedynie poprzez operatora telefonicznego. Pamiętajmy, aby zapytać o cenę przejazdu jak tylko wsiądziemy do taksówki, wówczas istnieje jeszcze możliwość negocjacji cen. Napiwki za dobrą usługę mile widziane.

Numery do czarnych taksówek w Londynie:

Taxi One-Number bookings: 0871 871 8710

Call-A-Cab: 020 8901 4444

Computer Cab: 020 7908 0207

DataCab: 020 7432 1540

Dial-A-Cab: 020 7253 5000

Radio Taxis: 020 7272 0272

Xeta: 0845 108 3000

Zingo (from mobiles only): 08700 700 700

W Londynie jest też serwis licencjonowanych black cabs pod numerem tel. 020 7222 1234. Polecamy stronę: <http://www.tfl.gov.uk/pco/findataxi/taxis.asp>

Cennik: http://www.tfl.gov.uk/pco/taxi_fares.shtml

Np. 2 mile (8-15 min jazdy) w poniedziałek-piątek między 6 rano a 8 wieczorem kosztują 6.20-8.80 funtów. Minimalna opłata: 2.20 GBP.

2.5 Uniknąć gafy (zwyczaje, święta)

Anglicy przypisują pewnym słowom wręcz religijne znaczenie. Obecnie najmodniejszym zwrotem jest „brukselska biurokracja”. Bardzo negatywnie reagują na słowo „federalizm”, dla odmiany – niezwykle pozytywnie na słowo „suwerenność”.

Inną cechą społeczeństwa Wielkiej Brytanii jest poczucie sprawiedliwości. W środowisku nastawionych na rywalizację mieszkańców kontynentu, Anglicy starają się być *fair* przyjmując postawę dżentelmena. Kolejną pozytywną cechą jest ich dobrotliwość i pobłażliwość. Jak wykazały badania, Anglicy mają skłonność do przewrotności, o czym świadczyć może organizacja życia codziennego i proste, codzienne czynności. Do najciekawszych należą:

- ✚ **Solniczka**: Wyspy Brytyjskie: jeden otwór, **Kontynent**: wiele otworów
- ✚ **Czarny kot**: Wyspy Brytyjskie: dobry znak, **Kontynent**: zły znak
- ✚ **Zachowanie dzieci przy stole**: Wyspy Brytyjskie: ręce pod stołem, **Kontynent**: ręce na stole
- ✚ **Wyposażenie łazienek**: Wyspy Brytyjskie: wanna, **Kontynent**: prysznic
- ✚ **Ruch drogowy**: Wyspy Brytyjskie: lewostronny, **Kontynent**: prawostronny
- ✚ **Karuzele**: Wyspy Brytyjskie: zgodnie z ruchem wskazówek zegara, **Kontynent**: przeciwnie do ruchu wskazówek zegara

Położenie geograficzne Anglii wpłynęło na odrębność wielu zwyczajów i kultury. Anglicy szczególnym szacunkiem darzą panującą rodzinę królewską oraz wszystko, co związane jest z tradycyjnymi zwyczajami tronu. Anglicy ponad wszystko pasjonują się sportem – przede wszystkim swoim sportem narodowym, którym jest piłka nożna.

Każda z krain posiada swoje symbole: Anglia – św. Jerzy i róża, Walia – św. Dawid, żonkil i por, Szkocja – św. Andrzej i oset, Irlandia – św. Patryk i koniczyna. Zwyczajem znanym na całym świecie jest spożywanie „angielskiego śniadania”. Tradycyjnym daniem śniadaniowym jest fasolka, tosty, marmolada i jajka na bekonie.

Brytyjczycy wciąż utrzymują lewostronny ruch drogowy. System miar jest również odmienny niż na kontynencie – posługują się systemem dziesiętny, ale nadal na co dzień używają cali, stóp, jardów, funtów i uncji.

„Tea Time”, czyli popołudniowa herbata, to kolejny zwyczaj Brytyjczyków. Podawana około godziny 16 i jest to brytyjska tradycja, którą celebrować się codziennie w domach, herbaciarniach i dużych hotelach. Herbata pochodzi zazwyczaj z Indii lub Sri

Lanki i pita jest z mlekiem oraz cukrem. Najpierw je się małe, cienko krojone kanapki zwykle z pastą rybną i ogórkiem. Następnie podawane są bułeczki z rodzynekami (scones), dżem i gęsta śmietana, popularna zwłaszcza w zachodniej Anglii. Mogą być też grzanki z masłem oraz naleśnik, należy jednak zostawić miejsce na kawałek keksu lub biszkoptu z dżemem, czekoladowego eklera czy regionalnej specjalności, takiej jak szkockie kruche ciasto.

Święta - Brytyjczycy świąteczne przygotowania rozpoczynają już w połowie listopada kupując prezenty swym najbliższym. W Londynie, na **Trafalgar Square**, ludzie gromadzą się wokół ustawionej wcześniej wielkiej choinki, która od czasów II wojny światowej jest corocznym, tradycyjnym darem Norwegów. W czasie świąt, występują tam chóry z różnych stron świata, śpiewają kolędy. W Wielkiej Brytanii nie obchodzi się Wigilii, a świąteczny posiłek odpowiadający polskiej Kolacji spożywa się 25 grudnia, około piątej po południu. Przy stole spotykają się wtedy rodzina i przyjaciele, a na stole zawsze podany jest indyk nadziewany kasztanami. Na deser podaje się **Christmas Pudding** i placek z bakaliami. Zwyczajem jest, że o godz. 15.00 świąteczne orędzie wygłasza królowa. W **Boxing day**, przypadający 26 grudnia, rozpakowuje się prezenty przyniesione przez **Santa Claus** (Święty Mikołaj).

Pozostałe Brytyjskie święta to:

HALLOWEEN (31 października) - tradycja pochodzenia celtyckiego poprzedzająca chrześcijańskie obchody dnia zmarłych. W czasie Halloween popularne jest palenie ognisk (zwłaszcza w Szkocji i Walii), drażnienie dyń (lub rzep); dzieci pielgrzymują od domu do domu w poszukiwaniu przygód i słodkiego poczęstunku.

NOWY ROK - (1 stycznia).

NOC BURNSA (BURNS NIGHT) - (25 stycznia) - rocznica urodzin szkockiego poety, Roberta Burnsa (1759), uświetniana okolicznościowymi kolacjami oraz przemówieniami ku czci wieszca.

NOC GUY'A FAWKESA (ang. GUY FAWKES' NIGHT) (5 listopada) - Guy Fawkes był jednym z konspiratorów, którzy w nocy z 4 na 5 listopada 1605 chcieli wysadzić siedzibę parlamentu w odwecie za uchwalenie niekorzystnych dla katolików ustaw. Fawkes został pojmany, zmuszony do wydania swoich współników i powieszony. Do tradycji związanych z tym świętem należą: palenie ognisk, zbieranie pieniędzy na kukłę Guy'a Fawkesa oraz pokazy fajerwerków. Święto obchodzi się w Wielkiej Brytanii i niektórych krajach Wspólnoty Brytyjskiej.

WALENTYNKI (ST. VALENTINE'S DAY) - (14 lutego) - Święto Zakochanych, podczas którego wysyła się pozdrowienia oraz drobne prezenty bliskim osobom. Święto wywodzi się najprawdopodobniej z rzymskich Luperkalii.

DZIEŃ ŚW. PATRYKA (ST. PATRICK'S DAY) - (17 marca) - święto ku czci św. Patryka (zwanego Apostołem Irlandii), patrona kraju.

PRIMA APRILIS (APRIL FOOLS' DAY, w Szkocji: HUNT THE GOWK) - (1 kwietnia).

WIELKANOC (EASTER).

2.6 Z czym to się „je”? (Informacje praktyczne)

Wybierając się do Wielkiej Brytanii należy zabrać ze sobą ważny paszport. Polacy, tak jak i inni obywatele Europejskiego Obszaru Gospodarczego, mają prawo do pracy i życia w Wielkiej Brytanii bez konieczności ubiegania się o pozwolenie na pracę.

Nie zapominajmy, że na Wyspach obowiązuje lewostronny ruch uliczny. Ważne są również zasady ruchu obowiązującego pieszych. Istnieje kilka rodzajów przejść dla pieszych. Większość z nich jest taka sama jak w Polsce (sygnalizacja z czerwonym i zielonym światłem). Dodatkowo istnieją jeszcze przejścia, przy których zauważyć można żółte migające światło. Jeżeli zbliżacie się do takiego przejścia – pieszy zawsze ma pierwszeństwo i nadjeżdżający samochód powinien się zatrzymać przed przejściem.

Cal, stopa, mila, czyli jednostki miar

Jednostki miar są chyba jednym z największych problemów.

Jednostka obowiązująca w WB	Jednostka obowiązująca w Polsce
1 cal (inch)	2,54 cm
1 stopa (feet)	30,48 cm
1 mila (mile)	1,61 km
1 uncja (oz)	28,35 g
1 funt (pound – lb)	0,45 kg
1 yard	91.44 cm
1 pint	0,57 l
1 gallon	4,55 l
1 stone	6,35 kg

Napięcie

Napięcie standardowe w całym kraju wynosi 240 V AC, 50Hz. Pomimo tego można używać przedmioty elektryczne przywiezione z Polski. Przed przyjazdem do Anglii należy zaopatrzyć się w specjalny **adaptor** (nakładka na wtyczkę) dostępny np. w sklepach wolnoślowych na promie czy lotnisku, który umożliwi podłączenie przedmiotów przywiezionych z Polski. Ta sama sytuacja odnosi się do rzeczy zakupionych w Wielkiej Brytanii, a które mamy zamiar używać w Polsce.

Czas

W momencie przekraczania granicy zmuszeni jesteśmy do przesunięcia naszych zegarków o jedną godzinę do tyłu.

Godziny pracy

Banki – czynne są z reguły od poniedziałku do piątku od 9.30 do 16.30 (niektóre banki otwarte są również w soboty od 9.30 do 12.00);

Poczty – czynne są od poniedziałku do piątku od 9.00 do 17.30 oraz w soboty od 9.00 do 12.00;

Apteki – stanowią część sklepów z kosmetykami lub drogerii, otwarte są w godzinach pracy tych sklepów;

Puby – Anglia i Walia – otwarte są od poniedziałku do soboty od 11.00 do 23.00 oraz w niedziele od 12.00 do 22.30, Szkocja – poniedziałek-sobota od 11.00 do 23.00 oraz w niedziele od 12.30 do 14.30 i od 18.30 do 22.00, Irlandia Północna – poniedziałek-sobota od 11.30 do 23.00, niedziela od 12.30 do 22.00;

Metro – kolejki metra kursują codziennie od 5.00 (w niedziele od 7.00) do 23.30 / 01.00 w zależności od linii.

Telekomunikacja

Dzwoniąc z Polski do Wielkiej Brytanii należy wybierać najpierw 0044, a następnie nr kierunkowy bez 0 na początku.

W nagłych wypadkach, jeżeli chcemy skontaktować się z policją, pogotowiem ratunkowym, strażą pożarną lub strażą przybrzeżną, należy wybrać 999 – połączenie jest bezpłatne z każdego telefonu.

Napiwki

Poniższe informacje podane są dla orientacji jedynie:

Hotele

W większości przypadków w rachunek hotelowy wliczona jest już opłata za obsługę w wysokości około 10 -12% rachunku. Natomiast w restauracjach hotelowych, gdzie

opłata za obsługę nie została wliczona, przyjęło się zostawiać napiwek w wysokości 10 -15% rachunku, a w przypadku pokojówek - dowolną kwotę.

Restauracje

W niektórych restauracjach opłata za obsługę jest doliczana do rachunku; tam, gdzie opłata za obsługę nie jest wliczona, przyjęło się zostawiać napiwek w wysokości 10 - 15%. Niektóre restauracje podają na rachunku sugerowaną wysokość napiwku.

Opłata za przyniesienie bagażu w hotelu

50 -75 p od walizki

Taksówki

10 -15% opłaty za przejazd

Fryzjer

2 funty

Rozdział 3

„Kowalski szuka pracy u Smitha – poszukiwanie pracy w Wielkiej Brytanii”

3.1 Nie bać się o jutro – legalny pobyt

Polacy mają prawo do pracy i życia w Wielkiej Brytanii bez konieczności ubiegania się o pozwolenie na pracę. Obywatele polscy, od 1 maja 2004r., pracujący w

Wlk. Brytanii mają te same prawa, co obywatele brytyjscy w zakresie dostępu do pracy, wynagrodzeń i warunków zatrudnienia.

Jeśli chcesz legalnie pracować powinieneś zarejestrować się w UK Home Office. Aby się zarejestrować, należy wypełnić formularz wniosku WRS (Program Rejestracji Pracowników), podając imię i nazwisko, adres zamieszkania, datę urodzenia, obywatelstwo oraz szczegółowe dane dotyczące zatrudnienia. Wniosek złóż natychmiast po podjęciu pracy. Do formularza dołącz kopię kontraktu zatrudnienia, 2 zdjęcia, paszport lub inny dokument tożsamości, opłatę w wysokości 70 funtów szterlingów. Wypełniony formularz wyślij listem poleconym (nie przewiduje się obsługi osób zgłaszających się w tej sprawie osobiście) na adres:

Worker Reistration Team

Home Office
Walsall Road
Cannock
WS110WS

Opłatę wnosisz tylko przy pierwszej rejestracji, a płatności możesz dokonać czekiem banku Wielkiej Brytanii, przekazem pocztowym, kartą płatniczą (Delta lub Switch) lub kredytową (tylko Visa lub MasterCard). Gotówka nie jest akceptowana.

Rejestracja leży w Twoim interesie, bowiem jej dokonanie umożliwia rozpoczęcie naliczania okresu 12 miesięcy nieprzerwanego zatrudnienia oraz umożliwia uzyskanie po upływie tych miesięcy pełnego prawa do swobodnego przemieszczania się.

Jeśli wniosek zostanie rozpatrzony pozytywnie otrzymasz pocztą:

- Kartę rejestracyjną, w której będą Twoje dane osobowe i numer identyfikacyjny; karta jest ważna tak długo, jak długo pozostajesz zarejestrowany;
- Zaświadczenie o rejestracji – w formie listu, zaświadczenie pozwala Ci pracować u pracodawcy wpisanego do Twojego formularza i traci ważność gdy przestaniesz pracować dla tego pracodawcy; kopię zaświadczenia otrzymuje także pracodawca;
- Paszport (lub inny dowód tożsamości)

Karty rejestracyjnej i zaświadczenia strzeż jak „oka w głowie”.

Jeśli wniosek zostanie rozpatrzony negatywnie (co jest mało prawdopodobne) otrzymasz list odmowny oraz twój dokument tożsamości i pieniądze. Kopię listu odmownego otrzyma również pracodawca.

Formularze dostępne są w centrum dystrybucji tel. 08705 210 224 lub w Wydziale Wydawania Formularzy, tel. 0870 241 0645 (jeśli jesteś osobą niesłyszącą lub masz problemy ze słuchem, dostępny jest darmowy telefon tekstowy – 0800 3898289) lub są do pobrania ze strony internetowej: <http://www.ind.homeoffice.gov.uk>

W wypadku zmiany pracy, będziesz musiał odnowić swoją rejestrację w Worker Registration Scheme, wypełniając odpowiedni formularz. W kartę rejestracyjną wpiszesz numer identyfikacyjny i szczegóły dotyczące pracodawcy.

Otrzymasz następnie nowe zaświadczenie odpowiednie dla nowego pracodawcy.

Jeśli zatrudnienie ulegnie przerwaniu (stracisz pracę) powinieneś rozpocząć nową pracę w terminie 30 dni i ponownie się zarejestrować, aby zatrudnienie traktowane było jako ciągłe, co zachowa Twoje prawo do świadczeń.

Obszerne informacje dostępne są na stronie internetowej Home Office: <http://www.workingintheuk.gov.uk> (również w jęz. polskim) lub pod numerem telefonu: 00 44 (0) 114 259 4074.

3.2 Szukam pomocy – publiczne służby zatrudnienia

Jobcentre Plus – tak nazywają się brytyjskie odpowiedniki polskich urzędów pracy. Jako obywatel Unii Europejskiej masz prawo korzystać z ich usług, i to za darmo! Oferty pracy z Jobcentre Plus możesz przeglądać na stronie www.jobcentreplus.gov.uk Możesz skontaktować się z doradcą dzwoniąc na linię Jobseeker Direct pod nr tel. 0 845 60 60 234.

Przy pierwszej wizycie w JCP spotkasz się z doradcą zawodowym, który pomoże Ci znaleźć taki rodzaj pracy jakiej poszukujesz, wskaże możliwości szkoleń jakie będą Ci niezbędne do podjęcia konkretnej pracy. Twoje pierwsze spotkanie z doradcą będzie miało na celu ustalenie:

- Doświadczenia zawodowego
- Ukończone szkolenia i kwalifikacje
- W jakim kierunku chcesz się szkolić
- Jakiej potrzebujesz pomocy (zapewnienie opieki nad dzieckiem, opieka zdrowotna)
- Specjalna pomoc jeśli jesteś osobą niepełnosprawną
- Rodzaj pracy jaką możesz podjąć
- Jakie możesz uzyskać wsparcie JCP
- Jakie jest wynagrodzenie na stanowisku o które się ubiegasz
- Redagowanie CV i listu motywacyjnego

➤ Wskazówki do rozmów kwalifikacyjnych

Ponad to w JCP możesz skorzystać z tzw. kiosków pracy gdzie można znaleźć informacje na temat dostępnych ofert pracy i o warunkach, jakie są wymagane, aby pracę podjąć. Tak, więc samodzielnie znajdziesz ofertę pracy w interesującym Cię zawodzie. Do dyspozycji osób poszukujących pracy są telefony, z których można zadzwonić do pracodawcy, by poznać szczegóły i wymagania na konkretne stanowisko, czy umówić się na rozmowę kwalifikacyjną.

3.3. Łowcy głów – niepubliczne pośrednictwo pracy

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej Polacy mogą poszukiwać i podejmować legalną pracę w Wielkiej Brytanii korzystając z tzw. publicznych pośredników. Wszystkim obywatelom unii usługi te świadczone są bezpłatnie - można zgłaszać się do nich bezpośrednio lub przeglądać oferty na stronie www.jobcentreplus.gov.uk. Można także korzystać z usług doradców dzwoniąc na linię Jobseeker Direct pod nr tel.(00-440)(0)8456060234.

Pracy w Anglii nie brakuje. Praktycznie można podejmować tam zatrudnienie we wszystkich zawodach. Jako pracownicy jesteśmy chronieni przez brytyjskie prawo pracy. Jednak zanim zdecydujemy się na wyjazd i szukanie pracy za granicą musimy poznać wiele czynników, które będą decydowały o naszym sukcesie i pozwolą uniknąć nam wielu trudnych sytuacji:

- podstawą jest dobra znajomość języka angielskiego w mowie i piśmie / jeśli nie umiem się porozumieć raczej nie mamy szans na dobrą, legalną pracę- wówczas lepiej wyjazd odłożyć na później i zainwestować w naukę języka,
- raczej nie szukajmy pracy w dużych miastach np. Londyn- tam jest duża konkurencja,
- musimy mieć kwalifikacje dostosowane do wymagań pracodawcy- potwierdzone dyplomy i certyfikaty, referencje odbytego pracodawcy,
- musimy poznać angielskie realia życia, obyczaje, kulturę, sposób zachowania,
- mimika twarzy, uśmiech otwiera wszystkie drzwi!!!!

UK Employment Agencies- Prywatne pośrednictwo pracy w Wielkiej Brytanii funkcjonuje na podobnych zasadach jak w Polsce. W większości miast angielskich można poszukiwać pracy korzystając z usług prywatnych agencji zatrudnienia. Wiele adresów tych agencji można znaleźć w Internecie, w książkach telefonicznych lub

wśród ogłoszeń w gazetach pod hasłami „employment agencie” lub „personal consultants”.

Pośredników można także poszukiwać przez Recruitment & Employment Confederation (REC). Jest to organizacja, która zrzesza największe agencje pośrednictwa pracy. Aby znaleźć się wśród jej członków trzeba przejść skomplikowaną procedurę. Wszystkie agencje spełniają wysokie wymagania, jeśli chodzi o obsługę klienta i standardy usług. Akredytacje REC trzeba cały czas potwierdzać. Członkami REC jest ponad połowa agencji rekrutacyjnych w Wielkiej Brytanii. Tam można zwrócić się o wskazanie agencji, która legitymuje się licencją departamentu pracy i emerytur. W Anglii jak i w Polsce trzeba mieć zgodę ministerstwa na pośrednictwo.

Wykorzystaj kontakt: REC : 36-38 Mortimer Street, London, W1N7RB lub sprawdź na stronie internetowej- WWW.rec.uk.com., albo zadzwoń pod nr. tel.(00-44) (0) 800 3205888.

W Anglii funkcjonują także wyspecjalizowane agencje pośrednictwa, które poszukują pracy wyłącznie dla osób o określonych kwalifikacjach zawodowych czy grup zawodowych; np. pielęgniarki i zawody związane ze służbą zdrowia □- odpowiednikiem takiej agencji jest w Polsce firma -Mackenzie Consulting Ltd,

Ważna informacja podobnie jak w Polsce tak samo w Anglii pośrednictwo pracy jest bezpłatne. Co oznacza, że firmy pośredniczące nie mogą pobierać opłat od osób poszukujących pracy. Jednak zdarza się, że czasami trzeba zapłacić za udział w dodatkowym szkoleniu lub za badania lekarskie. Zwykle jednak opłaty te uiszcza pracodawca. Gdy tego nie uczyni należy zachować ostrożność i być czujnym. Zasada jest prosta, aby nie dać się wykorzystać przed poczynieniem jakichkolwiek opłat należy dokładnie sprawdzić agencję. Ponieważ w Anglii także możemy natknąć się na oszustów, którzy będą chcieli zarobić na osobach, które nie mają pracy.

3.4. Jak to się pisze? - niezbędne dokumenty aplikacyjne

Podstawowymi dokumentami aplikacyjnymi przy ubieganiu się o pracę w Wielkiej Brytanii tak jak w Polsce są: życiorys i list motywacyjny. Brytyjscy pracodawcy zwracają szczególną uwagę na: kwalifikacje, czynności wykonywane na poprzednich stanowiskach, umiejętności oraz cechy osobowościowe.

Zawartość CV

CV powinno zawierać zwięzły opis Twojej osoby i doświadczenia zawodowego, a także być narzędziem marketingowym, którego zadaniem jest udowodnić, że nadajesz się do

pracy na danym stanowisku. Sposób prezentowania informacji w CV może przybierać różne formy i zależy od tego, co masz do zaoferowania. Przy czym wszystkie rodzaje CV mają pewne cechy wspólne i zawierają:

1. **Informacje osobowe** – czyli: imię i nazwisko, adres domowy/ adres aktualnego pobytu do korespondencji, telefon, ewentualnie e-mail.

Co należy uwzględnić, a czego nie trzeba?

- data urodzenia - zazwyczaj się ją umieszcza, ale nie jest to konieczne;
- narodowość - umieszczenie tej informacji nie jest obligatoryjne, ale może być przydatne, by pracodawca mógł stwierdzić, czy dana osoba ma prawo do pracy w Wielkiej Brytanii. Zagraniczni studenci powinni zaznaczyć narodowość, by uściślić swój status pracy. Niektórzy brytyjscy pracodawcy nie chcą rekrutować osób spoza Unii Europejskiej, które potrzebują zezwoleń na pracę.
- Stan cywilny, płeć, stan zdrowia- podawanie tych informacji nie jest konieczne, chyba, że jest to wymagane prawnie lub jest związane ze stanowiskiem pracy.

2. **Profil osobowy, cel zawodowy** - Jeśli uwzględniasz w CV profil, opisz go w max. trzech-czterech liniach. Określ cel zawodowy oraz opisz Twoje dwie - trzy mocne strony z informacją dotyczącą sytuacji lub miejsca pracy, w którym je rozwinąłeś. Unikaj ogólnikowych opisów.

Uwaga: profile są opcjonalne, a zawarte w nich informacje można równie dobrze przekazać pracodawcy w formie listu motywacyjnego.

3. **Wykształcenie** - zazwyczaj opisuje się je w odwrotnym porządku chronologicznym, gdzie najbardziej aktualne wykształcenie podawane jest na początku. Wpisz daty, nazwę szkoły oraz miasta. Pełny adres szkoły nie jest wymagany. Zastanów się nad tym, czy informacje, które podajesz są adekwatne do stanowiska, o które się ubiegasz. Streść wyniki ze szkoły średniej, ale nacisk połów na późniejszą edukację. Używaj języka, który będzie zrozumiały dla pracodawcy. Możesz umieścić tu: informacje o projektach, pracach dyplomowych, rozprawach, a także o przewidywanych osiągnięciach i wyuczonych umiejętnościach, np.:

- analiza danych, interpretacja statystyk oraz umiejętność obsługi komputera;
- praca zespołowa, komunikacja, prezentacje- umiejętności zdobyte w pracy zespołowej;
- kreatywność, inicjatywa, projektowanie- jeżeli chodzi o studia artystyczne.

4. **Doświadczenie zawodowe** - Liczy się każde doświadczenie, niezależnie od tego czy zdobyte w trakcie pracy zawodowej, czy też na zasadzie wolontariatu. Zachowaj odwrotnie chronologiczną kolejność, określ daty, by pokazać, jak długo pracowałeś. Skup się na odpowiedzialności, osiągnięciach na stanowisku oraz zilustruj, jak zostały nabyte umiejętności, i jak były wykorzystywane. Umieść nazwę stanowiska i używaj terminologii odpowiadającej stanowisku, o które się ubiegasz, lub takiej, która sugeruje twoją wiedzę z danej dziedziny.

Możesz stworzyć oddzielny moduł dotyczący twoich doświadczeń zawodowych, które konkretnie odpowiadają stanowisku, o które się ubiegasz.

5. **Aktywność, osiągnięcia, zainteresowania** - te wszystkie informacje także należy zamieścić w CV, ponieważ mogą być okazją do pokazania, że jesteś zmotywowany do podjęcia określonych zadań, zainteresowany podobną pracą oraz potrafisz wykazać się inicjatywą i zaangażowaniem. Oferowana praca pozwoli doskonalić i rozwijać już nabyte umiejętności.

6. **Referencje:** normą jest umieszczanie w CV kontaktów dwóch osób, które mogą udzielić referencji- jedna ze środowiska akademickiego i jedna związana z pracą (lub jedna, która może opisać twój charakter). Podaj numer telefonu, e-mail, a także tytuł i pełny adres do kontaktu. Wcześniej zapytaj o pozwolenie i poinformuj o swoich aspiracjach związanych z karierą zawodową. Jeśli nie jest możliwe uzyskanie referencji od bezpośredniego przełożonego, możesz poprosić kogoś innego z firmy. Jeśli chcesz podać obcokrajowca, upewnij się, że można się z nim porozumieć w języku angielskim

Jeśli nie ma miejsca w CV lub referencje nie są wymagane w ogłoszeniu o pracę, możesz napisać tylko „Referencje na życzenie”.

Wygląd CV:

CV może przekazać wiele informacji na Twój temat. Ważna jest poprawność ortograficzna i stylistyczna. Należy też zwrócić uwagę na wygląd CV, ponieważ może ono dostarczyć informacji na temat motywacji i profesjonalizmu. Interpretacja i nadanie priorytetu doświadczeniu zawodowemu może świadczyć o umiejętnościach komunikacji pisemnej oraz umiejętności podejmowania decyzji.

CV powinno być napisane na maksymalnie dwóch stronach, chyba, że dotyczy oferty pracy akademickiej. W angielskim CV nie zamieszczamy zdjęć.

Pracodawcy cenią sobie zwięzłość. Nagłówki powinny być jasne, paragrafy zwięzłe, informacje czytelnie wypunktowane, tak, aby pracodawca łatwo mógł szybko odnaleźć to, co go interesuje.

Używaj jednolitego stylu i formatu i nie nadużywaj podkreśleń i wielkich liter. Wypróbuj inną lub większą czcionkę dla nagłówków i używaj wytłuszczeń, jeśli chcesz położyć na coś nacisk. Jeśli aplikujesz na jakieś artystyczne stanowisko pracy, możesz sobie pozwolić na więcej, ale staraj się być wtedy oryginalny i profesjonalny.

Style pisania CV:

Odpowiedni styl zastosowany do napisania CV może podkreślić twoje mocne strony.

CV chronologiczne- najbardziej znany format pisania CV. Swoje doświadczenie zawodowe podajesz w odwrotnym porządku chronologicznym. W CV umieszczasz też sekcje dotyczące wykształcenia i osiągnięć. Ten typ CV jest łatwy do napisania i pokazuje, jakie postępy poczyniłeś w toku swojego życia. Natomiast nie poleca się osobie, która często zmieniała pracę, ma niejednorodne doświadczenie zawodowe lub chce zmienić branżę.

CV oparte na umiejętnościach- ten rodzaj CV skupia się na pokazaniu pracodawcy Twoich umiejętności. Nazwij odpowiednio te umiejętności, tak by zaprezentować je jak najlepiej. Doświadczenie zawodowe i wykształcenie potraktuj skrótowo. Ten rodzaj CV jest trudniejszy do napisania, ale jeśli skupisz się na odpowiednich umiejętnościach, z jego pomocą możesz udowodnić, że wzięłeś pod uwagę potrzeby pracodawcy.

CV celowe- Ta forma CV pomaga podkreślić fakt, że posiadasz bardzo duże doświadczenie zawodowe, które pasuje do wymagań ogłoszenia o pracę. Ukierunkowane CV jest sposobem na połączenie odpowiednich danych w zakresie edukacji, pracy, umiejętności i osiągnięć oraz prezentuje powyższe informacje w odpowiednich sekcjach. Jeśli posiadasz duże doświadczenie zawodowe w dziedzinie, w której pracodawca chce kogoś zatrudnić, ten typ CV może być najbardziej odpowiedni.

CV akademickie - ten typ CV celowego różni się od poprzedniego stopniem nacisku położonym na wiedzę i osiągnięcia akademickie. Jeśli aplikujesz na stanowisko naukowe bądź akademickie, CV powinno zawierać:

- tytuł pracy badawczej, obszar badań;

- zainteresowania badawcze, dziedzinę badań;
- nauczanie i administracja- doświadczenie w tych dziedzinach;
- publikacje, prezentacje, udział w konferencjach;
- członkostwo w kołach różnego rodzaju;
- nagrody.

Pamiętaj, że twoje zainteresowania naukowe powinny być na tyle szerokie, by zainteresować innych naukowców. Wymień swoje umiejętności pozanaukowe oraz zadbaj o profesjonalny wygląd CV. Pracodawcy akademicy poszukują indywidualistów, którzy są zmotywowani do pracy zespołowej, potrafią zarządzać projektami, prowadzić sprawy finansowe i profesjonalnie się komunikują.

CV elektroniczne- kiedy wypełniasz CV online, bądź świadomy tego, kto je przeczyta. Czy twój dokument może być odczytany przez każdy program? Czy skomplikowany wygląd nie wiąże się ze zbyt dużym rozmiarem pliku? Czy ogólny szablon CV używany przez agencję online w odpowiedni sposób przekaże informacje, które chcesz zamieścić? Niektóre firmy rekrutacyjne używają specjalnego oprogramowania wyszukującego, dlatego rozważ kryteria kluczowe i tak opisz swoje mocne strony, by przeszły przez wyszukiwarkę. Zabezpiecz też prywatność twoich danych osobowych, gdyż nie zawsze zamieszczanie ich w sieci jest bezpieczne.

LIST MOTYWACYJNY

Bardzo ważne jest dołączenie do CV listu motywacyjnego, który może determinować sukces w znalezieniu pracy. Prezentacja zainteresowań zawodowych i podkreślenie odpowiednich mocnych stron i doświadczenia zawodowego w profesjonalnie napisanym liście może wiele powiedzieć o motywacji i umiejętności zwracania uwagi na szczegóły.

Dobrze napisany list motywacyjny jest szczególnie przydatny jeśli składasz swoją ofertę bez ogłoszenia (list intencyjny), poza procesem rekrutacyjnym, a także jeśli chcesz wyjaśnić okoliczności wyjątkowe lub anomalie występujące w CV.

Zawartość listu motywacyjnego:

- krótko przedstaw się, napisz, o jakie stanowisko się ubiegasz i gdzie znalazłeś informacje o firmie. Jeśli piszesz list intencyjny - opisz rodzaj pracy, której poszukujesz;
- wyjaśnij, dlaczego interesuje cię ten rodzaj pracy, prezentując wiedzę i zrozumienie jej charakteru;

- wyjaśnij, dlaczego interesuje cię praca w tej właśnie firmie. Wykaż swój entuzjazm i wiedzę o sukcesach firmy, polach zaangażowania, wartościach, klientach;
- opisz, co sprawia, że nadajesz się na to stanowisko pracy. Zaprezentuj swoje kluczowe mocne strony odnosząc się do doświadczenia zawodowego wymienionego w CV. Odnieś się do wymagań pracodawcy i stanowiska pracy;
- wyjaśnij, jeśli jest taka potrzeba, wszelkie anomalie w doświadczeniu zawodowym, wszystkie aspekty, które nie pasują do kryteriów selekcji. Np. pokaż, w jaki sposób negatywne doświadczenia wpłynęły na twój rozwój dając pozytywny efekt;
- podkreśl swoją gotowość do stawienia się na rozmowie kwalifikacyjnej.

Styl listu motywacyjnego

Profesjonalny, biznesowy wygląd listu motywacyjnego jest ważny. Adresuj list do konkretnej osoby, jeżeli jest to możliwe. Możesz w tym celu zadzwonić do firmy na informację. Napisz list motywacyjny na jednej stronie formatu A4 na papierze tej samej jakości, co CV. Normą jest list pisany komputerowo, chociaż niektórzy rekrutujący mogą wymagać listu napisanego odręcznie, jeśli chcą sprawdzić Twój charakter pisma. Podobnie jak w przypadku CV należy sprawdzić ortografię, gramatykę i literówki. Powinieneś użyć stylu formalnego, ale nie używaj słów, które można znaleźć jedynie w słowniku.

3.5. Jak to powiedzieć? – rozmowa z pracodawcą.

Jeżeli firma będzie pod wrażeniem Twojego listu motywacyjnego lub formularza aplikacyjnego, możesz zostać zaproszony na rozmowę kwalifikacyjną (interview). Rozmowę prowadzi jeden lub kilku przedstawicieli firmy. Będą Ci zadawać pytania, które pozwolą im dociec, czy jesteś osobą, której poszukują. Możesz się spodziewać pytań odnośnie Twojej motywacji, wykształcenia, umiejętności i o samej firmie. Rzeczą niezwykle istotną jest przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej. Przygotowując się weź pod uwagę:

1. Bądź pewny, dlaczego chcesz „dostać” tę pracę.
2. Dowiedz się jak najwięcej o firmie oraz o sprawach bieżących i aktualnościach z danej branży. Gruntowna znajomość zagadnień związanych z działalnością firmy stworzy dobre wrażenie.

3. Wskazane jest zabranie ze sobą kserokopii CV, poświadczeń kwalifikacji, świadectw pracy i innych dokumentów, które uważasz, że mogą okazać się przydatne.
4. Niezbędna jest dobra znajomość swojego CV. Niewykluczone, że zostaniesz poproszony o omówienie informacji, które podałeś w swoich dokumentach aplikacyjnych. Sprawisz złe wrażenie, jeśli pytany o kwalifikacje, zainteresowania i doświadczenie nie będziesz umiał wyjaśnić tego, co zapisałeś w CV.
5. Wyrażaj zainteresowanie pracą, którą chcesz „dostać”. Nie oczekuj, że pracodawca chce Ci ją „dać” i że będzie bardziej nastawiony entuzjastycznie od Ciebie.
6. Przygotuj pytania dotyczące pracy by móc je wykorzystać podczas rozmowy.
7. Spróbuj przewidzieć większość pytań, które może zadać pracodawca.
8. Prezencja jest bardzo ważna. Musisz być dobrze ubrany stosownie do okoliczności. Pierwsze wrażenie robi się tylko raz.
9. Stanowczo uściśnij dłoń rozmówcy. Utrzymuj kontakt wzrokowy.
10. Jeśli zostawiłeś ostatnią pracę mów pozytywnie o przyczynach swojej decyzji. Nie mów źle o ostatniej pracy – robi to złe wrażenie i sprawia, że pracodawca nie będzie miał zaufania do Ciebie.
11. Nie daj się nabrać, że będzie to zwykła rozmowa. Jest prawdopodobne, że zostaniesz dokładnie przepytany.
12. Jeśli zostaniesz spytany o swoje „słabości” nie daj się zwieść pokusie, żeby być zbyt szczerym. Pokaż słabe strony np.: niecierpliwość, jako cechę pozytywną.
13. Zachowaj poczucie humoru, ale pamiętaj, że to, co Ciebie bawi nie musi być śmieszne dla innych.
14. Bądź przygotowany na niespodzianki takie jak bardzo dociekliwe pytania, praktyczne sprawdzenie Twoich umiejętności; pracodawca ma okazję, żeby sprawdzić jak reagujesz na nieoczekiwane wymagania.
15. Czekaj tak długo, jak to możliwe, przed poruszeniem tematu pieniędzy. Miej nadzieję, że pracodawca to zrobi.

Niektóre firmy korzystają z testów podczas rekrutacji, aby móc ocenić umiejętności kandydata. Rodzaj testu będzie zależny od stanowiska pracy, o które się ubiegasz. Jednak typowe testy dotyczą umiejętności, osobowości i uzdolnień kandydata.

Bądź przygotowany! Niezależnie od sytuacji - **Bądź sobą!**

Więcej informacji znajdziesz na stronie:

<http://www.jabcentreplus.gov.uk/cms.asp?Page=/Home/Customers/JobHuntingHelp/InterviewPreparation>

Rozdział 4

Fach w ręku i na papierze

4.1 A,B,C... czyli system szkolnictwa w Wielkiej Brytanii

W całym Zjednoczonym Królestwie organizacja systemu szkolnictwa jest niemalże identyczna. Różni się jednak nieco od polskiego systemu edukacji. O analogie tym bardziej trudno, że terminy opisujące brytyjskie szkolnictwo nie zawsze dają się dokładnie tłumaczyć na język polski.

Na przykład termin public school w Anglii oznacza płatną (zwykle dość kosztowną) szkołę prywatną. Szkoły publiczne w naszym rozumieniu tego słowa to state schools. W Szkocji natomiast termin public school znaczy to samo co u nas: szkołę publiczną (państwową).

Zatem od początku.

W Wielkiej Brytanii szkolnictwo dzieli się na pięć stopni:

- pre-school – przedszkole 3-5 lat
- primary school – szkoła podstawowa 5-11 lat
- secondary school – średnia 12-16 lat
- further education – kształcenie pomaturalne 16-18 lat
- higher education – kształcenie wyższe 18+

Już od lat trzech dziecko może uczęszczać do przedszkola, które nazywa się nursery school, playschool, playgroup lub kindergarten.

Po ukończeniu 5 roku życia zaczyna się obowiązek szkolny, który trwa do ukończenia 16 lat. Choć istnieje możliwość rozpoczęcia nauki w wieku 4 lat, dziecko powinno zacząć chodzić do **Primary school** w pierwszym semestrze przypadającym po jego 5 urodzinach.

Nauka w Primary school trwa 6 lat i obejmuje dwa etapy:

- (infant schools) szkoła małego dziecka – dla uczniów od 5 do 8 lat,
- (junior schools) szkoła dla dzieci starszych – dla uczniów od 8 do 11 lat.

W wieku lat dwunastu dziecko przechodzi do szkoły średniej: **secondary school** i pozostaje w niej przez lat pięć.

Dla większości tj. ok. 90% uczniów szkoła średnia to comprehensive school, choć istnieje również na tym szczeblu grammar school oraz modern school.

Comprehensive schools łączą różne kierunki nauczania ogólnokształcącego technicznego i przedzawodowego, co daje szeroką możliwość wyboru dalszej drogi życiowej.

Do modern schools uczęszcza ok. 5% młodzieży. Szkoły te mają charakter ogólnokształcący, a swymi programami obejmują trzy grupy przedmiotów:

humanistyczne, matematyczno – przyrodnicze oraz praktyczne. Tylko 3% młodzieży trafia do grammar schools, które możemy zaliczyć do tradycyjnych szkół ogólnokształcących, które przygotowują do studiów uniwersyteckich. Nauka w nich trwa do wieku osiemnastu lat, czyli obejmuje także dwa lata dodatkowej "klasy szóstej", o której za chwilę.

Warto również wspomnieć, iż na poziomie secondary school charakterystycznym elementem brytyjskiej oświaty jest szkolnictwo prywatne (tzw. public schools). To ekskluzywne placówki głównie o klasycystycznym – humanistycznym kierunku nauczania, znane z dyscypliny i selekcji uczniów. W najbardziej typowych public schools wychowankowie mieszkają w internacie. Szkoły te przyjmują młodzież w wieku lat trzynastu, doprowadzając ich do egzaminów końcowych zdawanych - tak jak w systemie państwowym - w wieku lat osiemnastu. Przyjęcie do nich poprzedza ukończenie również kosztownych preparatory schools - zwanych potocznie prep schools - w których dzieci uczą się od wieku lat siedmiu do trzynastu.

Nauka w primary i secondary school podzielona jest na cztery stopnie:

Key	Stage	1:	5	-	7	lat
Key	Stage	2:	7	-	11	lat
Key	Stage	3:	11	-	14	lat
Key Stage 4: 14 - 16 lat						

Uczniowie przystępują do egzaminu SATs na zakończenie każdego poziomu nauki tj. w wieku 7, 11, 14 i 16 lat.

Ostatni z tych egzaminów kończący szkołę średnią nosi nazwę *General Certificate of Secondary Education* (w skrócie *GCSE*), w Szkocji – *Standard Grades* i można uzyskać w wybranej przez siebie liczbie przedmiotów. Umożliwia on kontynuowanie nauki w szkołach średnich, college'ach lub podjęcie pracy.

Wielu uczniów kontynuuje naukę jeszcze przez dwa lata (wiek 17-18 lat), w sixth form college. To jakby "szósta klasa" szkoły średniej. Nauka odbywa się zwykle w tej samej szkole, co do tej pory. Te dwa stopnie nauki - sześciu obowiązkowego oraz dodatkowego nie są bowiem formalnie oddzielone. Sixth form college przygotowuje do podjęcia studiów wyższych i nauka w nim ma w znacznym stopniu charakter akademicki, a kończy się egzaminami zwanymi *Advanced level examinations* - w skrócie *A-levels*, zdawanymi również w wybranej liczbie przedmiotów i będącymi jednocześnie egzaminami wstępnymi na studia.

W wieku lat osiemnastu absolwent szkoły średniej może ubiegać się o przyjęcie do szkoły wyższej **College / University** na poziomie **higher education**. Szanse dostania się na dobrą uczelnię zależą od liczby A- levels i uzyskanych w nim ocen.

Studia są dwustopniowe.

1. Poziom pierwszy (tzw. first degree, odpowiadający naszym studiom na poziomie licencjackim) to w Anglii 3 -letni, a w Szkocji 4 - letni kurs, po którym uzyskuje się dyplom zwany Bachelor. Może to być, na przykład: Bachelor of Arts (w skrócie BA) - w naukach humanistycznych; Bachelor of Science (w skrócie BSc) - w naukach ścisłych; lub Bachelor of Laws (w skrócie LLB) - w zakresie prawa.

2. Poziom drugi (tzw. postgraduate degree, odpowiadający naszym studiom magisterskim) to zwykle roczne (taught courses) bądź dwu-letnie w przypadku pracy naukowo-badawczej (research courses) kursy zakończone uzyskaniem dyplomu Master (MA, MSc). Do ich podjęcia wymagane są dobre wyniki z first degree.

Z reguły znaczna większość studentów opuszcza uniwersytet po uzyskaniu dyplomu pierwszego stopnia.

Istnieje oczywiście możliwość podjęcia dalszej nauki i badań naukowych, z myślą o napisaniu rozprawy doktorskiej i uzyskaniu stopnia doktora - a doctorate.

Odkąd Polska jest częścią Wspólnoty Europejskiej Polacy mają pełne prawo podejmowania nauki na wszystkich szczeblach brytyjskiego systemu edukacji.

Jeśli zatem myślimy o posłaniu dziecka do szkoły, musimy być oczywiście zameldowani na terenie UK. Możliwe, że będzie też potrzebna metryka, akt urodzenia czy paszport. W niektórych przypadkach może być również wymagany dokument stwierdzający prawa do opieki nad dzieckiem. Wybierając szkołę najlepiej jest zawsze ją odwiedzić. Dobrym rozwiązaniem jest szkoła w pobliżu miejsca zamieszkania z dwóch powodów. Po pierwsze, dziecku łatwiej będzie się przystosować, ponieważ większość jego koleżanek i kolegów będzie z tego samego rejonu zamieszkania, a po drugie, wniosek o przyjęcie do szkoły w pobliżu domu może zostać przychylniej rozpatrzony. Jeśli zdarzy się, że w wybranej przez nas szkole brakuje już miejsc, zwróćmy się o pomoc do konsulatu, który może nam zaoferować jeszcze inne szkoły.

Bardzo ważną również kwestią jest również poziom języka angielskiego. Podobnie jak w szkołach wyższych, tak również szkoły podstawowe oferują dodatkowe zajęcia mające na celu rozwijanie znajomości angielskiego, tak w wymowie jak i pisowni. Warto zatem dowiedzieć się, czy w wybranej przez nas szkole istnieje możliwość zapisania dziecka na takie lekcje.

Wybierając szkołę odpowiednich informacji i adresów można też szukać w najbliższym konsulacie w sekcji Educational Service, gdzie powinniśmy otrzymać również specjalne formularze potrzebne do zapisania dziecka do szkoły. Jeśli nasze dziecko nie rozpoczyna nauki a chciałoby ją zwyczajnie kontynuować na swoim poziomie wśród rówieśników, postępujemy podobnie odnajdując jedynie dodatkowo odpowiedni poziom nauki.

Przy tej okazji trzeba koniecznie zaznaczyć, że poziom brytyjskich szkół tak podstawowych jak i średnich, nie jest absolutnie wyższy niż w Polsce, zatem nie warto martwić się czy nasze dziecko poradzi sobie. Zajęcia odbywają się od 9.00 i trwają do godzin popołudniowych. Większość szkół zapewnia swoim uczniom podręczniki. W brytyjskich podstawówkach nie stawia się stopni, lecz specjalną opinię na koniec każdego semestru, natomiast w szkołach średnich obowiązuje system ocen od A – najwyższej do F – najniższej.

Studia w UK

Jeżeli myślimy o podjęciu w Wielkiej Brytanii studiów, warto wiedzieć, że jest w niej aż 76 uniwersytetów (72 w Anglii, 2 w Walii i 2 w Północnej Irlandii) oraz 57 innych szkół wyższych (51 w Anglii, 4 w Północnej Irlandii, 2 w Walii). Uczy się na nich corocznie jest około 120 tys. studentów z całego świata. Również Polacy mają prawo studiować na każdej z nich.

Należy jednak na wstępie zaznaczyć, że wszystkie szkoły wyższe w UK są płatne. O szczegółach tych kosztów nieco później.

O przyjęcie na brytyjską uczelnię można się ubiegać zaraz po zdaniu polskiej matury, (która jest tu w pełni honorowana), a także w trakcie i po studiach w kraju (w tym drugim przypadku należy przed wyjazdem nostryfikować swój dyplom).

W Wielkiej Brytanii w zasadzie nie ma egzaminów wstępnych na studia. Liczą się oceny ze świadectwa maturalnego (z przedmiotów istotnych z punktu widzenia wybranego kierunku studiów), ale przede wszystkim wyniki egzaminu maturalnego. Jednak, ponieważ wszystkie tamtejsze szkoły wyższe są autonomiczne, same ustalają szczegółowe warunki przyjmowania studentów i mogą przeprowadzać na przykład dodatkowe rozmowy kwalifikacyjne.

By uzyskać na ten temat szczegółowe informacje, najlepiej skontaktować się bezpośrednio z wybraną uczelnią lub pobrać informacje z jej strony internetowej.

Technicznie cały proces rekrutacji obsługuje biuro rekrutacyjne UCAS (The University and Colleges Admission Service). Do UCAS kandydaci przysyłają na specjalnych

formularzach swoje aplikacje, które są następnie przekazywane uczelniom podejmującym decyzje o przyjęciu w poczet studentów.

Jeśli zatem myślimy o rozpoczęciu studiów w UK proces aplikacji należy rozpocząć bardzo wcześnie, bo ok. roku przed planowaną datą rozpoczęcia nauki. Rok akademicki trwa tam od września do czerwca/lipca. Warunki przyjęć na kolejny rok akademicki ogłaszane są przez uczelnie zwykle w okolicach września roku poprzedzającego podjęcie nauki. Na najbardziej prestiżowych uczelniach (Oksford, Cambridge) i obleganych kierunkach (medycyna, stomatologia, weterynaria, studia artystyczne) termin składania papierów mija 15 października. Podania o przyjęcie na inne uczelnie i kierunki składa się maksymalnie do 15 stycznia roku, w którym zamierza się podjąć studia.

Należy, zatem dokładnie sprawdzić, kiedy upływa termin składania druków UCAS. Można je pobrać w Centrum Informacji British Council w Warszawie lub Krakowie lub do Bibliotekach Brytyjskich. Jeśli w Waszym mieście nie ma takich instytucji, British Council oferuje przesłanie formularza UCAS z dołączoną specjalną broszurą informacyjną na wskazany adres. Podejmuje się aktualnie starania, aby cały proces rekrutacji odbywał się przez internet.

W formularzu UCAS możemy wybrać do sześciu kursów na kilku lub jednej uczelni. Dzięki temu, jeśli na wymarzonej kierunku nie starczy dla nas miejsc, mamy w odwodzie inne możliwości. UCAS pomaga także w wyborze kierunku studiów i uczelni. Lista zakwalifikowanych osób ogłaszana jest zwykle pod koniec lipca. Biuro UCAS pobiera opłatę w wysokości 5 funtów, ale pod warunkiem, że wybierzesz tylko 1 kurs. W pozostałych wypadkach koszt złożenia aplikacji wynosi 15 funtów. Baza UCAS zawiera tylko kursy kończące się tytułem Bachelor. Rekrutacja na studia na wyższych poziomach prowadzona jest bezpośrednio przez uniwersytety.

Jeśli natomiast postudiowaliśmy już w Polsce i chcemy przenieść się na brytyjską uczelnię, jest to również możliwe. W tym przypadku musimy się skontaktować z wybraną uczelnią w UK, która orzeknie, na który rok nas przyjmie i czy musimy zaliczać jakieś semestry i przedmioty.

Z przykrością należy jednak dodać, że na Wyspach generalnie nieufnie patrzy się na dyplomy innych szkół niż brytyjskie.

Większość szkół wyższych od studentów spoza Wielkiej Brytanii wymaga dobrej znajomości języka angielskiego.

Za jej potwierdzenie wymaga się przeważnie Certificate in Advanced English (CAE), ocenę dostateczną z egzaminu GCSE z języka angielskiego lub egzaminu Cambridge Proficiency Examination, 6 punktów z egzaminu IELTS lub 550 z TOEFL. Niektóre wydziały mogą oczywiście wymagać wyższych ocen. Jeśli obawiamy się, że nasza znajomość angielskiego jest niewystarczająca - można wyjechać do Wielkiej Brytanii na rok zerowy i uczyć się języka na miejscu pod kątem przyszłych studiów na przykład w tzw. English for Academic Purposes. Poza tym w Wielkiej Brytanii istnieje około 180 instytucji edukacyjnych oraz około 500 collegów oferujących nauczanie języka angielskiego dla studentów z całego świata.

Koszty związane ze studiowaniem w UK

Studia na Wyspach są płatne. Studenci z UE wnoszą takie same opłaty jak studenci krajowi. Ta sama zasada obowiązuje uczelnie prywatne. Koszty są dość zróżnicowane, od 1200 funtów (ok. 8 tys. zł) do 3000 funtów za rok nauki. Niektóre uniwersytety, zwłaszcza te bardziej renomowane, wprowadzają dodatkowe opłaty. Na pocieszenie można dodać, że cudzoziemcy spoza Unii płacą kilka lub kilkanaście razy więcej.

Trzeba, więc przyznać, że studia w Wielkiej Brytanii to droga impreza. Wymiernym wsparciem, do którego studiujący Polacy mają takie samo prawo jak miejscowi studenci, są stypendia brytyjskiego rządu. Jeśli roczny dochód w naszej rodzinie nie przekracza 21.475 funtów rocznie (ok. 150 tysięcy zł), można ubiegać się o pożyczkę całkowicie pokrywającą koszt nauki. Pożyczka jest nie oprocentowana, a trzeba ją spłacić dopiero po ukończeniu studiów i to tylko wtedy, gdy znajdzie się pracę z odpowiednio wysokim wynagrodzeniem.

Poza tym można się też starać o rozmaite stypendia oferowane przez brytyjski rząd za pośrednictwem British Council. Największe szanse na ich otrzymanie mają studenci wybitnie zdolni i aktywni. Szukanie pomocy finansowej najlepiej zacząć od ambasady Wielkiej Brytanii w Polsce - najbardziej aktualnego źródła informacji. Warto też przejrzeć oferty stypendialne poszczególnych uczelni. Większość uniwersytetów przyznaje cudzoziemcom stypendia, które pokrywają część lub nawet całość czesnego.

Więcej informacji na stronach:

Biuro rekrutacyjne UCAS: <http://www.ucas.ac.uk>

System edukacji w UK: <http://www.defs.gov.uk>, <http://www.naric.org.uk>

Przewodnik po uczelniach brytyjskich: <http://www.scit.wlv.ac.uk>

Rankingi uczelni: <http://www.qaa.ac.uk/revreps/reviewreports.htm>

4.2 Śrubokręt albo komputer – kursy zawodowe

Jeśli ukończyliśmy szkołę średnią ale nie myślimy o podjęciu studiów uniwersyteckich, brytyjska further education - „edukacja uzupełniająca” prowadzona przez placówki państwowe i instytucje prywatne służy nam bardzo szeroką ofertą kształcenia zawodowego. System tej edukacji jest bardzo elastyczny i pozwala każdemu osiągnąć standard kwalifikacji zgodny z jego zdolnościami i w dogodnym czasie. Można też podnieść posiadane już umiejętności zawodowe.

Dużą zaletą instytucji doskonalenia kwalifikacji oprócz różnorodności ich oferty brak górnego limitu wiekowego i dzięki temu edukacja uzupełniająca stwarza możliwość zdobycia zawodu lub przekwalifikowania się również dorosłym.

Profesjonalne szkolenia w różnych dziedzinach prowadzone są przez różne wyspecjalizowane organizacje i instytucje:

Further Education Colleges (instytucje doskonalenia zawodowego), w których prowadzona jest większość kursów szkolenia zawodowego. Wiele z nich jest finansowanych przez państwo i dlatego pobiera czesne niższe niż instytucje niezależne.

- *Higher Education Colleges* (instytucje kształcenia wyższego)
- *Adult Education Centres* (centra kształcenia ustawicznego)
- *learning providers* (instytucje kształcące)
- *independent colleges* (szkoły niezależne)
- *WEA (Workers Educational Association)*
- *U3A - University of Third Age* - Uniwersytet Trzeciego Wieku

Warto zorientować się, które instytucje oferują kursy z interesującej nas dziedziny. Dobrym źródłem informacji jest wydawany przez British Council *Guide to British Education* (Przewodnik po brytyjskim systemie edukacji), który wymienia instytucje naukowe i kursy według rodzaju oraz określa wymagania wstępne przy zdobywaniu kwalifikacji zawodowych. Ta publikacja powinna być dostępna w najbliższej placówce British Council.

Większość kursów jest odpłatna. Szkolenia tego typu kosztują około kilkuset funtów, ale są również szkolenia zawodowe dla bezrobotnej młodzieży lub bezrobotnych osób dorosłych finansowane przez rząd. Informacji o nich można szukać w m. in. broszurze *Just the Job* w Jobcentres.

Niektóre instytucje szkolące mogą oczekiwać pewnej znajomości języka. Często jest to International English Language Testing System (IELTS) z wynikiem 5,5-6,5.

Decydując się na naukę z całą pewnością warto wybrać kurs kończący się uzyskaniem dyplomu zawodowego na przykład na poziomie Narodowych Kwalifikacji Zawodowych *NVQ (National Vocational Qualifications)* lub na jeszcze wyższym poziomie *GNVQ (General National Vocational Qualification)*- *NVQs i SVQs (National Vocational Qualifications, w Szkocji Scottish Vocational Qualifications)* są oferowane na pięciu poziomach (levels), począwszy od poziomu podstawowego (Foundation) - *NVQ1/SVQ1*, a skończywszy na poziomie profesjonalnym (fachowym) – *NVQ5/SVQ5*. Kursy *NVQ/SVQ* odbywają się w pełnym wymiarze godzin, jednak zdarza się, że studenci znajdują zatrudnienie, a następnie uczą się w niepełnym wymiarze godzin do *NVQ/SVQ* związanego z ich zawodem. W przypadku kursów przygotowujących do *NVQ/SVQ* oferowanych w niepełnym wymiarze godzin, wymagane jest odpowiednie doświadcze niezawodowe. Inne kwalifikacje zawodowe oferowane przez placówki kształcenia zawodowego to m. in.:

- *Vocational (zawodowe) GCSEs*
- *Vocational (zawodowe) A levels (Advanced Vocational Certificate of Education - AVCE)*

W Wielkiej Brytanii funkcjonują podobnie jak w Polsce liczne organizacje i stowarzyszenia branżowo - naukowe, które wydają certyfikaty i świadectwa, potwierdzające wysokie kwalifikacje w danym zawodzie lub specjalizacji. Najbardziej znane i uznawane kwalifikacje przyznają:

- *City and Guilds* – największa organizacja w Wielkiej Brytanii przyznająca certyfikaty potwierdzające kwalifikacje zawodowe. Jej certyfikaty to niepodważalny dowód profesjonalizmu w każdym zawodzie i na różnym stopniu zaawansowania.

- *Kwalifikacje biznesowe LCCI - London Chamber of Commerce and Industry (LCCI)*, czyli *Londyńska Izba Przemysłu i Handlu*, przyznaje certyfikaty w wielu dziedzinach związanych z biznesem. Świadectwa i dyplomy *LCCI* uznawane są na całym świecie (przyznawane na 4 poziomach) potwierdzają kwalifikacje osób zajmujących się marketingiem, relacjami z klientami, informatyką, pracowników turystyki. Najbardziej znane są *LCCI* językowe oraz rachunkowe.

- *RSA (Royal Society of Arts)* – *Królewskie Towarzystwo Sztuk Pięknych*. To stowarzyszenie branżowo – naukowe dla dziedzin takich jak zarządzanie, biznes,

technologię informacyjną, języki, handel detaliczny, finanse, wprowadzanie danych do komputera, prace biurowe.

- *IVQ (International Vocational Qualifications) - Międzynarodowe Kwalifikacje Zawodowe* wydawane są dla pracowników następujących branż: budownictwo, fryzjerstwo i kosmetyka, mechanika, elektryka i informatyka, turystyka, szkolenia i nauczanie, obsługa i żywienie w placówkach hotelowych i restauracyjnych, handel, telekomunikacja.

- *NQF (National Qualifications Framework) - Narodowa Rada ds. Kwalifikacji*

- *SCQF (The Scottish Credit and Qualifications Framework) - Szkocka Rada ds. Kwalifikacji i Zaliczeń.*

Kursy językowe w UK

Jeśli chcemy uczyć się angielskiego, oferta szkół i kursów językowych, również specjalistycznych, w każdym, nawet mniejszym mieście jest ogromna. Na kurs językowy można zapisać się jeszcze przed wyjazdem z Polski. Internet jest doskonałym źródłem informacji na temat rodzajów kursów, ich cen czy terminów. 15 – godzinny kurs nauki tygodniowo - niezależnie od wieku, daje status studenta, a tym samym prawo do wielu zniżek m.in. tańszych biletów na komunikację.

Ceny kursów językowych są bardzo zróżnicowane, dlatego należy dokładnie określić nasze potrzeby i możliwości.

Np. 12-miesięczny kurs w UK School of English (15 godz. tygodniowo) kosztuje 289 funtów. Kurs General English trwający od 12 do 24 tygodni (15 godz. tygodniowo) w Camden College of English kosztuje 83 funty za tydzień. 6-miesięczny General English w The London Skills Institute kosztuje od 399 do 479 funtów, a roczny Business English - 459 funtów.

Można też za tygodniowy English for International Business - Executive and Manager Course (30 godz. w tygodniu) zapłacić 730 funtów.

Godne polecenia są szkoły akredytowane przez ARELS - Association of Recognised English Language (www.arels.org.uk) oraz British Council (www.britishcouncil.org).

Więcej informacji :

British Council Education information (Sekcja Informacji Edukacyjnej British Council) Internet www.educationuk.org , www.britishcouncil.org/where/index.htm.

Education UK Scotland Internet www.educationukscotland.org

Wales International Consortium

Internet www.walesinternationalconsortium.com

Foundation degrees Internet www.foundationdegree.org.uk

Qualifications and Curriculum Authority (QCA)

e-mail info@qca.org.uk Internet www.qca.org.uk

Scottish Qualifications Authority (SQA)

e-mail customer@sqa.org.uk

Internet www.sqa.org.uk

Scottish Credit and Qualification Framework (Szkocka Rada ds. Kwalifikacji i Zaliczeń) www.scqf.org.uk

City and Guilds

e-mail: enquiry@city-and-guilds.co.uk Internet www.city-and-guilds.co.uk

London Chamber of Commerce and Industry (LCCIEB)

(Londyńska Izba Handlowo-Przemysłowa)

e-mail: custserv@lccieb.org.uk Internet: www.lccieb.org.uk

4.3 Polskie dyplomy i kwalifikacje zawodowe w Wielkiej Brytanii

Umiejętności i kwalifikacje zdobyte poza Wielką Brytanią są generalnie uznawane. Aby umożliwić obywatelom UE pracę w kraju członkowskim bez konieczności przekwalifikowania, został wprowadzony *Ogólny System Wzajemnej Uznawalności Kwalifikacji Zawodowych*. Stosowne Dyrektywy Europejskie obejmują swoim zakresem wszystkie prace i zawody.

W sytuacji, więc kiedy dla uprawiania przez nas określonego zawodu prawo wymaga formalnego uznania kwalifikacji, tzn. nasz zawód jest zawodem *regulowanym*, mamy do takiego uznania pełne prawo.

Aby sprawdzić, czy nasz zawód jest w Wielkiej Brytanii zawodem regulowanym, (bo decyduje o tym każde państwo członkowskie odrębnie) należy zasięgnąć informacji na stronie: www.dfes.gov.uk/europeopen.

Jeśli tak, dalszych informacji należy szukać w *Krajowym Punkcie Informacyjnym (National Reference Point for Vocational Qualifications)*: <http://www.uknrp.org.uk>.

Punkt działa jako brytyjska agencja międzynarodowej sieci i jest kierowany przez *NARIC (National Academic Recognition Information Centre)* tj. *Krajowe Centrum Informacji o Uznawalności Kwalifikacji*:

<http://www.naric.org.uk>.

Na tych właśnie witrynach dowiemy się, jaka procedura obowiązuje nasz zawód, jakich będziemy potrzebować dokumentów, wniosku, opłat skarbowych czy spełnienia innych ewentualnych wymagań.

Bądźmy jednak świadomi, że poza funkcjonowaniem powyższego systemu różne instytucje oświatowe, pracodawcy i stowarzyszenia zawodowe mogą podejmować własne decyzje, co do akceptowania kwalifikacji zdobytych poza granicami UK.

Należy również pamiętać, że nie istnieje znak równości pomiędzy uznawalnością kwalifikacji a uznawalnością (nostryfikacją) dyplomów. Te pierwsze pozwalają na wykonywanie wyuczonego zawodu. Uznanie dyplomu daje natomiast możliwość kontynuowania nauki za granicą na poziomie wyższym niż ten, na którym zakończyliśmy edukację w kraju. Nostryfikacja dyplomów jest wymagana przede wszystkim dla potrzeb akademickich.

Rozdział V

Dostałem pracę! (o czym warto pamiętać)

Uprawnienia pracownicze /wybrane zagadnienia/:

-wymiar czasu pracy: tygodniowy wymiar czasu pracy wynosi 37,5 godz., z nadgodzinami nie może przekraczać więcej niż 48 godzin.

-urlop: pracownikom zatrudnionym w pełnym wymiarze godzin przysługują cztery tygodnie płatnego urlopu, tzn., jeżeli osoba zatrudniona jest na rocznej umowie i pracuje pięć dni w tygodniu, przysługuje jej do 20 dni urlopu. Ponieważ urlop może jednak obejmować święta państwowe, należy sprawdzić zapisy umowy dotyczące uprawnień urlopowych. Jeżeli pracownik nie wykorzystał wszystkich przysługujących dni urlopu, w momencie zakończenia zatrudnienia pracodawca musi zapłacić za niewykorzystane dni wolne.

-wynagrodzenie: legalna praca obcokrajowców w Wielkiej Brytanii obowiązuje pracodawcę do płacenia wszystkim pracownikom stawki nie mniejszej niż zarabiałby obywatel brytyjski. Minimalne stawki godzinowe (National Minimum Wage) są zagwarantowane przez rząd brytyjski. Aktualnie obecnej minimalne gwarantowane wynagrodzenie wynosi 4,25 funta za godzinę dla osób pomiędzy 18 i 21 rokiem życia lub dla osób starszych rozpoczynających pracę i będących na szkoleniu akredytowanym, oraz 5,05 funta za godzinę dla osób starszych, w wieku 22 lat i powyżej.

Pracownicy (także byli, ale pracujący legalnie), którzy uważają, że otrzymywali wynagrodzenie poniżej krajowej płacy minimalnej powinni zadzwonić na numer infolinii: Inland Revenue 08456000678 (od poniedziałku do piątku, 8-18). Telefony są poufne. Nie trzeba podawać swojego imienia ani nazwiska, choć im więcej informacji zostanie podane tym większe szanse na pomyślne załatwienie sprawy. Jeśli okaże się, że pracodawca łamie prawo, to zostać wydane powiadomienie o egzekwowaniu (enforcement notice) przeciwko niemu. Jest to oficjalne powiadomienie, wymagające, aby pracodawca zaczął płacić minimalną płacę jak również i wypłacił wyrównanie za poprzednie płace. Jeśli pracodawca zignoruje to powiadomienie, to może otrzymać karę (penalty notice). Celowe niepłacenie płacy minimalnej jest przestępstwem. Istnieje także prawo do bezpośredniego złożenia skargi do sądu pracy w każdym przypadku niedostatecznej płacy (underpayment), ale w większości przypadków

sugerowane jest najpierw skontaktowanie się z infolinią (Inland Revenue). Sąd pracy zajmuje się przypadkami nieuzasadnionego zwolnienia z pracy lub represjonowania wynikłego z prawa do minimalnej płacy, którymi nie zajmuje się grupa pracująca w infolinii. Pracownik przed zwróceniem się do sądu pracy może zwrócić się do pomocy z Citizens Advice Bureau, Low Pay Unit, centrów pomocy prawnej lub związków zawodowych. Pracownik może skierować sprawę do sądu pracy przed upływem 3 miesięcy do daty odejścia z pracy lub daty, kiedy otrzymał ostatnią niedostateczną wypłatę).

Przepisy National Minimum Wage nie działają w przypadku:

- osób samozatrudniających się,
- wolontariuszy,
- osób poniżej 18 roku życia (ale są wyjątki),
- pracowników armii (tylko obywatele Wielkiej Brytanii mogą wstępować do armii),
- osób, które pracują i mieszkają z rodziną (np. au-pair),
- osób pracujących na statkach oraz pozabrzeżnych instalacjach na wodach terytorialnych Wielkiej Brytanii,
- osób pracujących w Channel Islands i Island of Man.

- BHP w miejscu pracy: pracodawca i osoba nadzorująca miejsce pracy mają obowiązek zapewnienia osobie zatrudnionej odpowiednich warunków pracy, które będą chronić jej zdrowie, bezpieczeństwo i mienie. Pracodawca ma obowiązek zawiadomienia pracownika o wszelkich zagrożeniach dla zdrowia i bezpieczeństwa oraz, w razie potrzeby, odpowiednio poinstruować i przeszkolić pracowników. Jeżeli pracownik ma obawy dotyczące warunków higieny i bezpieczeństwa w miejscu pracy, należy najpierw powiadomić o tym przełożonego lub przedstawiciela do spraw BHP lub przedstawiciela związków zawodowych, które działają w danym zakładzie. Jeżeli pracownik nadal nie jest zadowolony, może się kontaktować z infolinią Nadzoru BHP (Health and Safety Executive) pod numerem 08701 545500. Jeżeli dana osoba chciałaby rozmawiać w języku ojczystym, należy powiedzieć operatorowi jaki to język. Pracownicy infolinii traktują wszystkie zgłoszenia w sposób ściśle poufny.

- odszkodowania: możesz starać się o odszkodowania, jeśli:

- zostałeś potrącony jako przechodzień np. na przejściu drogowym
- jechałeś samochodem, na rowerze lub motocyklu i miałeś wypadek (nie z własnej winy)
- byłeś pasażerem w samochodzie lub w autobusie, który uległ wypadkowi

- uległeś wypadkowi podczas pracy, np. spadłeś z rusztowania
- kiedy wykonywałeś prace (nawet nielegalnie) i zostałeś pokaleczony
- zostałeś ofiarą przemocy i sprawa została zgłoszona na policję.

Może nawet nie wiesz, że masz możliwość ubiegania się o odszkodowanie, nawet, jeśli złamałeś imigracyjne prawa brytyjskie przed 1 maja 2004 roku, np., jeśli wykonywałeś zlecenie dla pracodawcy, chociaż twoja wiza uległa przedawnieniu, lub nie upoważniała Cię do tego. Sprawy ulegają przedawnieniu po trzech latach od czasu wypadku. Sam fakt, że ofiara wypadku wróciła do kraju, nie oznacza, że już nie można starać się o odszkodowania z Polski. Istnieją firmy specjalizujące się właśnie w odzyskiwaniu odszkodowań dla osób, które uległy wypadkowi w Wielkiej Brytanii i wróciły do Polski lub też przebywają w Anglii dobrze nie znając języka angielskiego. Firmy takie współpracują z brytyjskimi adwokatami, którzy specjalizują się w uzyskiwaniu odszkodowań po wypadkach. Prowadzą one wszelkie tłumaczenia i konsultacje, aby ofiara wypadku, być może nie znająca języka lub procedur brytyjskich, mogła uzyskać odszkodowanie. Nawet osoba mieszkająca w Polsce może się skontaktować z taką firmą, ponieważ często jej przedstawiciele jeżdżą do Polski na konsultacje z klientami. Opłata pobierana jest tylko, jeśli sprawa została pozytywnie rozstrzygnięta i odszkodowania zostały uzyskane.

[Criminal Injuries Compensation Authority \(CICA\)](#) to instytucja powołana przez rząd brytyjski do niesienia pomocy osobom poszkodowanym. Do odszkodowania upoważnione są wszystkie osoby, które padły ofiarami przemocy na terenie Wielkiej Brytanii, w wyniku, której doznały fizycznego bądź psychicznego urazu. O odszkodowanie mogą również starać się wszyscy pozostający na utrzymaniu osoby, która zmarła na skutek doznanej przemocy (mąż, żona, stały partner płci przeciwnej, rodzic bądź dziecko osoby zmarłej). Co dokładnie oznacza termin przemoc? Otóż jest to przede wszystkim atak fizyczny. Przemoc może obejmować również groźby lub obrażenia doznane podczas usiłowania schwytania przestępcy. Oprócz odszkodowania za doznany ból i cierpienie można starać się o odszkodowanie za stratę zarobków. Ten rodzaj odszkodowania dotyczy jednak tylko przypadków, gdy okres absencji w pracy wynosi powyżej 28 tygodni. Suma odszkodowania za doznany ból i cierpienie szacowana jest na podstawie specjalnie opracowanej taryfy. Obejmuje ona 25 poziomów odszkodowania - każdy z nich odpowiada ustalonej kwocie. Przykładowo, złamanie nosa, które wymaga leczenia operacyjnego zaliczane jest do poziomu piątego odszkodowania i wynosi ok. 2000

funtów; złamanie nogi z przemieszczeniem zaliczane jest do poziomu 12 i suma odszkodowania wynosi ok. 8200 funtów; poważne poparzenie twarzy zalicza się do poziomu 18 i kwota odszkodowania wynosi ok. 27000 funtów. Przy staraniu się o odszkodowanie niezwykle ważna jest współpraca z policją. Zdarzenie przemycy powinno być zgłoszone w komendzie policji przez ofiarę przemycy. Warunkiem odszkodowania nie jest skazanie napastnika, niemniej jednak konieczna jest współpraca z policją w trakcie prowadzonego dochodzenia. Ostateczny termin złożenia podania do CICA wynosi do dwóch lat od zaistniałego zdarzenia. Z chwila wpłynięcia podania o odszkodowanie CICA podejmuje decyzje, co do zasadności i wysokości odszkodowania. Szczegółowo opracowane zasady rządzące składaniem wniosków do CICA oraz kopia taryfy dostępne są w:

The Criminal Injuries Compensation Authority

Tay House,

300 Bath Street,

Glasgow,

G2 4LN,

Tel: 01413312287

Program Rejestracji Pracowników /WRS – Workers Registration Scheme/

Od dnia 1 maja 2004 r. większość obywateli nowych państw członkowskich (z wyjątkiem Cypru i Malty) pracujących w Wielkiej Brytanii będzie objętych Programem Rejestracji Pracowników. Osoby objęte tym programem mają obowiązek zarejestrować się, jeżeli zamierzają pracować dla pracodawcy w Wielkiej Brytanii przez okres przekraczający jeden miesiąc.

Rejestracja natychmiast po podjęciu pracy leży w naszym interesie. Umożliwi to rozpoczęcie naliczania czasu 12 miesięcy nieprzerwanego zatrudnienia oraz umożliwi nam uzyskanie pełnego prawa do swobodnego przemieszczania się po upływie 12 miesięcy. Pracodawca nie będzie mieć prawa do zatrudniania nas przez okres dłuższy niż jeden miesiąc, jeżeli w tym czasie nie złożymy wniosku o rejestrację.

„Nieprzerwane zatrudnienie” oznacza, że dana osoba nie może pozostawać bez pracy przez okres dłuższy niż suma 30 dni w ciągu 12 miesięcy. W celu wykazania 12 miesięcy nieprzerwanego zatrudnienia konieczne będą zaświadczenia o rejestracji lub inne dowody świadczące o zatrudnieniu.

Wniosek o rejestrację w ramach Programu Rejestracji Pracowników należy złożyć natychmiast po podjęciu nowej pracy. Jeżeli dana osoba nie złoży wniosku w ciągu miesiąca od podjęcia zatrudnienia, po upływie tego terminu, zatrudnienie stanie się nielegalne. Zatrudnienie będzie nielegalne do momentu wydania zaświadczenia o rejestracji. Może, zatem wystąpić konieczność przerwania zatrudnienia.

Aby złożyć wniosek, należy wypełnić formularz wniosku WRS (Program Rejestracji Pracowników), podając nazwisko, adres, datę urodzenia, obywatelstwo oraz szczegółowe dane dotyczące zatrudnienia. W celu uzyskania formularza wniosku lub informacji, można zgłosić się do JobCentrePlus lub zatelefonować pod numer: 08705210224 bądź odwiedzić strony: www.ind.homeoffice.gov.uk lub www.workingintheuk.gov.uk

W przypadku składania wniosku po raz pierwszy, razem z wnioskiem należy przesłać:

- pismo od pracodawcy potwierdzające fakt zatrudnienia;
- dwa zdjęcia paszportowe; paszport lub dowód osobisty;
- opłatę w wysokości £70.

Formularz należy przesłać pod adres:

Worker Registration Team
Home Office
Walsall Road
Cannock
WS11 0WS

Zalecane jest wysłanie wniosku listem poleconym.

Do każdego wniosku musi być dołączona opłata w wysokości £70. Opłatę można uiścić przekazem pocztowym oraz kartą płatniczą lub kredytową. Jest ona pobierana jest jedynie przy pierwszym wniosku składanym w ramach Programu Rejestracji Pracowników i wydaniu karty rejestracji.

Jeżeli wniosek zostanie rozpatrzony pozytywnie, wnioskodawca otrzyma pocztą następujące dokumenty:

- Karta rejestracji

Zawiera nazwisko wnioskodawcy, datę urodzenia, obywatelstwo, zdjęcie oraz numer identyfikacyjny. Karta rejestracji zachowuje ważność przez cały okres rejestracji w tym programie.

- Zaświadczenie o rejestracji

Zaświadczenie ma formę listu. Jest to zezwolenie na pracę u pracodawcy wymienionego we wniosku. Kopia zaświadczenia zostanie przesłana pracodawcy. Ważność

zaświadczenia wygasa w dniu zakończenia pracy dla danego pracodawcy. Jeżeli dana osoba nie pracuje już dla danego pracodawcy w chwili wydania zaświadczenia, jest ono nieważne.

- Paszport lub dowód osobisty

Kartę rejestracji i zaświadczenie należy przechowywać w bezpiecznym miejscu. Jeżeli decyzja w sprawie wniosku będzie odmowna (np., jeżeli dana osoba nie musi się rejestrować w tym programie), wnioskodawca otrzyma pismo odmowne oraz paszport lub dowód osobisty. Oplata zostanie zwrócona w całości. Kopia pisma odmownego zostanie przesłana pracodawcy.

W przypadku zmiany miejsca pracy, należy złożyć wniosek o zaświadczenie o rejestracji w ramach Programu Rejestracji Pracowników stanowiące pozwolenie na pracę dla nowego pracodawcy /korzystamy z formularza wniosku WRS/. Należy podać numer identyfikacyjny znajdujący się na karcie rejestracji oraz przedstawić dane dotyczące nowego pracodawcy. Wówczas zostanie wydane nowe zaświadczenie wskazujące nowego pracodawcę, do którego zostanie także przesłana kopia tego zaświadczenia. Należy zachować zarówno nowe, jak i stare zaświadczenie oraz kartę rejestracji ze zdjęciem. W momencie zakończenia zatrudnienia, jeżeli np. dana osoba otrzymuje już zasiłek na dziecko lub korzysta ze zwolnienia podatkowego, powinna się ona skontaktować z międzynarodową linią informacyjną do spraw zasiłków na dzieci pod numerem telefonu 08453021454. W razie zgubienia karty rejestracji lub zaświadczenia należy się skontaktować z Zespołem Rejestracji Pracowników.

Osoby pracujące na własny rachunek /samozatrudniające się/ nie rejestrują się w WRS, mają natomiast obowiązek rejestracji w Urzędzie Podatkowym (Inland Revenue). Wystarczy zgłosić się do najbliższego biura Inland Revenue i pobrać formularz CW1 lub wydrukować formularz znajdujący się na stronie www.inlandrevenue.gov.uk, można także zadzwonić pod nr 084 5915 4515. Jeśli rejestracja nie zostanie dokonana w ciągu 3 miesięcy od rozpoczęcia działalności grozi grzywna w wysokości £100.

National Insurance Number - NIN

Każdy pracownik w Wielkiej Brytanii powinien posiadać swój własny jednorazowo nadany National Insurance Number (odpowiednik polskiego Numeru Identyfikacji Podatkowej- NIP-u) zwanego w skrócie NIN. Przyznawaniem NIN zajmuje się Department of Work And Pensions, czyli Departament Pracy i Emerytur. Numer ten służy do rejestracji podatnika w systemie ubezpieczeń socjalnych i systemie podatkowym, co w

konsekwencji daje prawo do zasiłku, emerytury, macierzyńskiego itd. National Insurance to składka odprowadzana przez pracodawcę lub pracownika do urzędu skarbowego w Wielkiej Brytanii. Dopóki pracownik nie posiada NIN zobowiązany jest do płacenia najwyższego podatku. Posiadanie NIN jest więc w interesie pracownika. Numer składa się z 2 liter, 6 cyfr i jednej litery na końcu: np. AB 123456 D

- tymczasowy numer: jeśli dopiero zaczynamy pracę i nie posiadamy stałego NIN informujemy o tym pracodawcę, który ma prawo dać nam tymczasowy NIN. Jeśli przyjeżdżamy do pracy na krótki okres (około 2 miesiące) możemy otrzymać jedynie tymczasowy NIN. Od pracodawcy zależy długość czasu, podczas którego możecie pracować posiadając tylko tymczasowy NIN. Jednak tymczasowy NIN nie upoważnia do płacenia niższych składek.

- stały numer: (NIN) jest przyznawany bezpłatnie na całe życie przez Department of Social Security (DSS). NIN jest wymagany przy podejmowaniu legalnej pracy, ponieważ umożliwia rejestrację okresu zatrudnienia. Dane o zatrudnieniu są niezbędne przy ubieganiu się o wszelkiego rodzaju zapomogi i ulgi (np. z Opieki Społecznej), jak również przy obliczaniu wysokości ewentualnej renty. Aby dostać NIN należy zadzwonić do Benefit Office pod numer **0845 915 7006**, w celu podania swoich danych i adresu. Urzędnik wyznaczy datę spotkania w jednym z biur w pobliżu miejsca zamieszkania. Potwierdzenie zostanie wysłane pocztą, wraz z adresem, pod który należy się udać oraz listą dokumentów, jakie należy zabrać ze sobą na spotkanie. Należy dokładnie przeczytać tę listę, ponieważ brak któregoś z wymaganych dokumentów może spowodować odesłanie i konieczność oczekiwania na kolejną wizytę (nawet do kilku tygodni). Z drugiej strony - im więcej dokumentów zostanie przyniesionych, tym większa szansa na całkowicie bezproblemowe załatwienie całej procedury. Warto podkreślić, że dokumenty powinny być oryginałami, ponieważ kopie są nieuwzględniane. Nie trzeba ich nigdzie wysyłać, ponieważ urzędnik zrobi ich kopie na miejscu. Do potrzebnych dokumentów należą:

- paszport lub dowód;
- dokument potwierdzający zatrudnienie (może to być list od pracodawcy, umowa o pracę, odcinki wypłat - payslips);
- dokument potwierdzający miejsce zamieszkania, czyli np. umowa wynajmu (jeżeli umowa nie jest podpisana na nas tylko na inną osobę mieszkającą w domu, osoba, na którą jest mieszkanie, może napisać list, że pan XXX mieszka w tym

mieszkań i wtedy pokazujemy ten list razem z umową z agencją/landlordem), rachunek - utility bill, bank statement, dokumenty z Home Office;

- dokument stwierdzający statut studenta (jeśli studiujecie);
- jeśli nie posiadacie któregoś z wyżej wymienionych dokumentów, warto dostarczyć prawo jazdy lub inne dokumenty mogące potwierdzić tożsamość (przetłumaczone na j. angielski).

Jeśli macie problemy z komunikacją w języku angielskim, w rozmowie telefonicznej poproście o tłumacza na spotkanie (interview). Jest to usługa darmowa. Kilka dni po odbytej rozmowie telefonicznej otrzymacie pocztą list z informacją dotyczącą miejsca i daty mającej się odbyć rozmowy. Podczas rozmowy urzędnik wypełnia kwestionariusz pytając o podobne informacje do podanych przez nas w rozmowie telefonicznej. Ma to na celu potwierdzenie danych. Czas oczekiwania na NIN trwa od 2 -14 tygodni. Na decyzję o przyznaniu czeka się *ustawowo* do 6 tygodni.

Po otrzymaniu listu z NIN podajemy go naszemu pracodawcy. Razem z listem dostaniecie też kartę z NIN. Jeśli imię i nazwisko nie są podane poprawnie należy to zgłosić, gdyż taka karta jest nieważna. Kartę NIN należy traktować bardzo poważnie, ponieważ duplikatów nie wystawia się (nawet w przypadku zagubienia). Wasz NIN będzie umieszczony na dokumentach P45, P60 i odcinkach wyplat-payslips.

Więcej informacji możesz otrzymać:

- The Inland Revenue www.hmrc.gov.uk - tel.: 020 7667 4001;
- The Department for Work and Pensions www.dwp.gov.uk - tel: 020 7712 2171; 08459157006;
- Local Benefits Agency - znajdź najbliższe biura w książce telefonicznej.

Opieka zdrowotna

Osoby, które zostały zarejestrowane w ramach Programu Rejestracji Pracowników (Workers Registration Scheme) oraz osoby pracujące na zasadzie samozatrudnienia, będą uprawnione do bezpłatnego korzystania z opieki szpitalnej w ramach krajowej Służby Zdrowia,

- National Health Service (NHS) na tych samych zasadach, co inni obywatele Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Korzystanie z usług medycznych wymaga uprzedniej rejestracji w lokalnej przychodni (Surgery). W razie kłopotów ze znalezieniem najbliższej przychodni można zadzwonić do NHS Direct (0845-46-47) i podać swój dokładny kod pocztowy i nazwę ulicy. Na początku rozmowy można poprosić o język

polski (Polish). Informacji można również poszukać na stronie internetowej www.nhs.uk/root/localnhsservices/default.asp

W lokalnej przychodni przyjmuje lekarz rodzinny czyli General Practitioner (GP). GP jest lekarzem pierwszego kontaktu i należy zwracać się do niego ze wszystkimi problemami. GP prowadzi leczenie, przepisuje leki i ewentualnie kieruje na dalsze leczenie specjalistyczne, badania czy do szpitala. Większość gabinetów działa rano i wieczorem w godzinach 9-11 i 17-20. W lokalnych przychodniach również można uzyskać darmowe środki antykoncepcyjne. Receptę od lekarza można zrealizować w aptece (Chemist, Pharmacy) lub sklepach Boots. Przed wykupieniem recepty należy ją wypełnić na odwrocie wypisując imię, nazwisko, adres i podpisując się. Ryczałtowa opłata za receptę NHS wynosi ok. 6 funtów - niezależnie od tego, jaka jest pełna cena leku.

Oprócz przychodni NHS istnieją także specjalistyczne ośrodki zwane *family planning*, gdzie kobiety mogą otrzymać wszelką pomoc związaną z antykoncepcją, przeprowadzić test ciążowy oraz uzyskać opiekę i porady w przypadku ciąży. Adres najbliższego ośrodka (*family planning*) można uzyskać od swojego GP, znaleźć w internecie lub dzwoniąc pod numer NHS Direct. Jest jeszcze jeden rodzaj, tzw. *Walk-in Centre* - są to przychodnie, gdzie nie ma potrzeby rejestrowania się. Można tutaj zwrócić się o poradę, gdy nasz GP jest nieosiągalny lub są problemy z rejestracją. Oczekiwanie na wizytę może trochę potrwać. Są tylko 43 tego typu ośrodki w całej Anglii. Adres najbliższego *Walk-in Centre* można znaleźć pod numerem NHS Direct lub na stronie internetowej NHS: www.nhs.uk.

Za żadne usługi w ramach NHS, włącznie z lekarstwami nie płacą dzieci do 16 roku życia, uczniowie/studenci do 19 roku życia/, kobiety w ciąży i przez 12 miesięcy po porodzie i osoby po 60 roku życia. Za leki przepisane przez lekarza płaci się stałą opłatę od recepty bez względu na wartość samego leku. Nie płacą osoby z kategorii powyżej, bezpłatne są też środki antykoncepcyjne przepisane przez lekarza. Apteki (pharmacies) są normalnie otwarte 9.00 - 18.00, z wyłączeniem środy, kiedy mogą być zamknięte po południu.

Konto bankowe

Konto w banku jest niezbędne, gdyż zdecydowana większość pracodawców wypłaca pensję przelewając ją na konto bankowe, choć zdarzać się również mogą rozliczenia gotówkowe. Ponadto może się okazać, iż nie możemy czegoś kupić za gotówkę, jedynie płacąc kartą.

Aby otworzyć konto w Wielkiej Brytanii wymagane są przynajmniej dwa dokumenty. Pierwszy to jakiś dowód tożsamości, najlepszy będzie oczywiście paszport, ale również międzynarodowe prawo jazdy. W zależności od banku polski dowód osobisty może nie być uznawany. Drugim dokumentem jest druk, który potwierdza miejsce zamieszkania. Najłatwiej zarejestrować na siebie rachunek (tzw. utility bill) za: wodę, gaz, elektryczność lub telefon. Można również użyć rachunku za *Council Tax* lub wszelkiego rodzaju *Benefits*, ale zazwyczaj zaraz po przyjeździe nie jest to możliwe. Jeśli nie będziesz posiadał obydwu tych dokumentów będzie Ci bardzo trudno otworzyć swoje konto większości banków. Sama procedura otwarcia konta jest bardzo prosta. Należy się wybrać do odpowiedniego banku, wypełnić formularze i czekać od kilku dni do kilku tygodni.

Niemal każdy bank początkowo do rachunku wydaje tylko **kartę bankomatową** (tzw. *cash card*). Taką kartą nie można płacić w sklepie ani w internecie - można tylko wyciągnąć gotówkę z bankomatu (w wysokości np. do 50 funtów dziennie). **O kartę debetową (tzw. *debit card*)**, którą można płacić w sklepie można ubiegać się dopiero po 3 lub 6 miesiącach (w zależności od banku), ale tylko jeśli na koncie pojawiają się regularne wpływy gotówki. **Od początku 2005 roku funkcjonują nowe konta bankowe dla „świeżo” przyjezdnych, tzw. uproszczone. Wówczas otrzymujemy tylko kartę bankomatową.** Za pomocą nowej karty nie możemy dokonywać zakupów ani w sklepach ani w internecie. Można po roku zmienić ją na normalną kartę debetową, ale do tego potrzebujemy rachunków za gaz, prąd czy licencji TV na swoje nazwisko. Najważniejsze - prowadzenie podstawowego rachunku bieżącego jest bezpłatne. Dzięki umowie między większością banków nie jesteśmy również obciążani podczas wybierania pieniędzy z większości bankomatów. Uważać jednak należy najczęściej w klubach, na lotniskach, dworcach, w centrach handlowych, gdzie niektóre bankomaty pobierają opłatę za transakcję; należą one do prywatnych firm (nie banków). Jeśli posiadasz już konto, to staraj się o wydanie karty kredytowej - to naprawdę bardzo pożyteczny wynalazek, nie mówiąc już o tym, że jest to jedyny sposób na zakup biletu w tanich liniach lotniczych. Karty debetowe czy kredytowe są w UK tak bardzo popularne. Nikt nie nosi przy sobie większej gotówki, ponieważ w 99% za wszystko można zapłacić kartą. Jeśli jednak pieniądze są potrzebne, to wówczas można je wyciągnąć z dowolnego z tysięcy bankomatów (nazywanych różnie: *cash point*, *cash machine*, *ATM*) w każdej większej miejscowości. Bankomaty należą one do różnych banków, ale zazwyczaj banki pozwalają na korzystanie z bankomatu dowolnego banku bez pobierania dodatkowej opłaty.

Wyjątkiem są tutaj bankomaty prywatnych firm umieszczone w pubach lub sklepach - pobierają one opłatę operacyjną. W zależności od ilości wyciąganej gotówki może to być nawet kilka funtów, dlatego też należy uważnie czytać wszelkie informacje pojawiające się na wyświetlaczu bankomatu. Opłata operacyjna pobierana jest zawsze, jeśli zamiast karty debetowej używa się karty kredytowej - nawet przy wyciąganiu gotówki z bankomatu swojego banku.

Samochód i prawo jazdy

Zgodnie z prawem brytyjskim pojazdy osoby zamieszkałej w Wielkiej Brytanii, jak również pojazdy używane na drogach brytyjskich przez więcej niż sześć miesięcy w roku muszą być zarejestrowane w Wielkiej Brytanii. Rejestracji dokonać można w miejscowym biurze DVLA (adresy w książkach telefonicznych) lub na stronie internetowej www.direct.gov.uk/motoring. Problemem może być ubezpieczenie samochodu. Nie wiadomo czy polskie firmy są gotowe ubezpieczyć pojazd na angielskiej rejestracji, po drugie muszą zapewnić, że ubezpieczenie będzie tu uznawane i aby uniknąć trudności przy rejestracji, certyfikat będzie musiał być w języku angielskim. To wszystko należy sprawdzić bezpośrednio z firmą ubezpieczeniową. Prawdopodobnie łatwiej będzie skorzystać z angielskiej firmy.

Od 1 maja 2004 roku nie ma *obowiązku* wymiany prawa jazdy wydanego w krajach EC/EEA (Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego) na prawo jazdy brytyjskie. Polacy są uprawnieni do prowadzenia pojazdów na podstawie polskiego prawa jazdy pod warunkiem, że jest ono ważne, a kierowca ma mniej niż 70 lat. Po roku pobytu w Wielkiej Brytanii konieczna jest wymiana prawa jazdy. W tym celu należy pobrać w lokalnym urzędzie pocztowym odpowiedni formularz i wysłać go do DVLA (Driving and Vehicle Licensing Agency

– Agencja Licencjonowania Kierowców) wraz z polskim prawem jazdy i wymaganymi dokumentami. Wymagana jest opłata w wysokości **38.00 funtów oraz opłata pocztowa**. Wymiana prawa jazdy z polskiego na brytyjskie nie wiąże się z koniecznością ponownego zdawania żadnych egzaminów. Prawo jazdy EC/EEA będzie zwrócone organowi, który je wydał, czyli odpowiedniemu urzędowi miasta lub gminy w Polsce. **Posiadacze prawa jazdy z uprawnieniami zawodowymi (np. kierowcy autobusów), którzy mieszkają w Wielkiej Brytanii, są prawnie zobowiązani do zarejestrowania się w DVLA.** Kierowcy, którzy zarejestrują się w DVLA, otrzymają ich prawo jazdy z powrotem wraz z brytyjskim prawem jazdy. Takie rozwiązanie takie

umożliwia kierowcom skorzystanie z systemu punktów karnych za wykroczenia drogowe, zamiast konieczności uczestniczenia w rozprawie sądowej. Dodatkowe informacje w języku angielskim można znaleźć na www.dvla.gov.uk lub też pod numerem telefonu: 0870 240 0009

Prawo jazdy EC/EEA (w tym brytyjskie) może zostać wymienione na polskie prawo jazdy za 70 zł plus opłaty za dodatkowe dokumenty. O szczegóły należy pytać lokalnym wydziale komunikacji starostwa lub gminy.

Zasiłek dla bezrobotnych

Zasiłek dla bezrobotnych (jobseeker's allowance – JSA) mogą otrzymywać osoby, które są zdolne do pracy i aktywnie poszukują pracy. Mogą się o niego ubiegać osoby poniżej 65 roku życia (mężczyźni) lub 60 roku życia (kobiety), którzy nie pracują lub pracują mniej niż 16 godzin na tydzień. Są 2 rodzaje zasiłków dla bezrobotnych: te, których wysokość ustala się w oparciu o składki i te, których wysokość ustala się w oparciu o dochody. Jeśli obywatel polski straci pracę w Wielkiej Brytanii, przestaje być zarejestrowanym pracownikiem i nie ma prawa do zasiłków, chyba, że pracował legalnie w Wielkiej Brytanii 12 miesięcy bez przerw (Przerwy, w sumie 30-dniowe, nie będą miały wpływu na świadczenia).

Więcej informacji: www.jobcentreplus.uk

Świadczenia z ubezpieczeń społecznych

- osoby płacące podatek dochodowy i składki *National Insurance* w *Wielkiej Brytanii* mogą ubiegać się o zasiłek macierzyński lub zasiłek chorobowy, jeśli ze względów zdrowotnych, nie mogą pracować przez cztery lub więcej kolejnych dni. Lokalne biuro podatkowe (Inland Revenue) w Wielkiej Brytanii udzieli bliższych informacji. Występując o te zasiłki, należy podać swój numer *National Insurance*. Osoby nie płacące składek w Zjednoczonym Królestwie powinny, w razie choroby lub ciąży, skontaktować się z lokalnym biurem opieki społecznej (Social Security) w celu uzyskania informacji na temat zasiłków

- renta z tytułu niezdolności do pracy: jeżeli pracownik pozostaje niezdolny do pracy przez okres 52 tygodni, pobierany przez niego najprawdopodobniej zasiłek z tytułu niezdolności do pracy zostanie zamieniony na rentę z tytułu niezdolności do pracy. Nie można ubiegać się o rentę inwalidzką po przekroczeniu wieku emerytalnego.

Pracownicy, którzy niedawno podjęli pracę w Wielkiej Brytanii, mogą się ubiegać o rentę inwalidzką, jeżeli opłacali wymagane składki na ubezpieczenie społeczne w Wielkiej Brytanii, pracowali za granicą dla pracodawcy, którego siedziba znajduje się w Wielkiej Brytanii i opłacali składki na ubezpieczenie społeczne przez pierwsze 52 tygodnie tego zatrudnienia, opłacili wystarczającą liczbę składek na brytyjskie ubezpieczenie społeczne i odpowiednik tych składek w określonych innych krajach.

- zasiłek dla osób niepełnosprawnych: świadczenie dla osób niepełnosprawnych jest (*Disability Living Allowance*). Wypłaca się je osobom, które potrzebują stałej opieki. Wysokość tego świadczenia uzależniona jest od stopnia niepełnosprawności i można je otrzymywać do ukończenia 65 roku życia. Później można otrzymać rentę opiekuńczą (*Attendance Allowance*).

- świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych:

* renta wypadkowa (*Industrial injuries disablement benefit (accidents)*) przyznawana jest osobom zatrudnionym (nie samozatrudnionym), które stały się niepełnosprawne na skutek wypadku przy pracy. Orzeczenie lekarskie wskazuje, w jakim stopniu osoba jest niepełnosprawna i jak długo taki stan może trwać. Wypadek musi w zasadzie mieć miejsce w Wielkiej Brytanii. Wysokość renty uzależniona jest od stopnia uszczerbku na zdrowiu wyrażonego w procentach. Jeżeli renta ustalona jest na poziomie 100% i występuje konieczność codziennej opieki, możesz otrzymać **stałą rentę opiekuńczą** (*Constant Attendance Allowance*).

* renta chorobowa (*Industrial injuries disablement benefit (diseases and deafness)*) przysługuje osobom zatrudnionym (nie samozatrudnionym), którzy ulegli chorobie lub doznali uszczerbku na zdrowiu spowodowanego pracą zawodową. Po zbadaniu przez lekarza i ustaleniu stopnia choroby lub uszczerbku na zdrowiu i przewidywanej długości choroby, wydane zostaje orzeczenie o stopniu niepełnosprawności. Od tego zależy wysokość renty chorobowej, jaką otrzyma osoba

* zasiłek na dziecko /Child Benefit/ przysługuje osobom wychowującym dzieci /nie zależy od posiadanych zarodków, ani oszczędności, jakie posiadamy/. Aby ubiegać się o zasiłek należy wypełnić formularz /formularz można zamówić pod nr 0845 302 1444/ i wysłać go na adres:

Child Benefit Office, PO Box 1, Newcastle Upon Tyne, NE88 1AA lub wypełnić formularz na stronie internetowej: www.hmrc.gov.uk/formsch2.pdf

Więcej szczegółowych informacji na temat uprawnień pracowniczych, możliwości korzystania z opieki medycznej, podatków, informacji dotyczących rodzajów świadczeń,

zasiłków, trybu i warunków ich przyznawania można znaleźć na stronach internetowych właściwych instytucji, np. www.hmrc.gov.uk , www.jobcentreplus.gov.uk Informacje takie są dostępne także w języku polskim. Warto polecić: www.eures.praca.gov.pl /w części „Warunki życia i pracy w krajach EOG”, Wielka Brytania/, www.inforlinia.org , www.informatorpolski.co.uk.

Rozdział VI

Żeby się nie zgubić (ważne adresy i telefony)

1/ Ambasada RP w Londynie

Adres: 47 Portland Place, London W1B 1JH

Tel: 0870 774 2700

Fax: 020 7291 3575; 0870 774 2755

Strona: www.polishembassy.org.uk

Email: polishembassy@polishembassy.org.uk

2/ Konsulat Generalny RP w Londynie

Adres: 73 New Cavendish Street, London W1W 6LS

Tel: 0870 774 2800

Strona: www.polishconsulate.co.uk

Email: konsulat@polishconsulate.co.uk

3/ Konsulat Generalny RP w Edynburgu

Adres: 2 Kinnear Road, Edinburgh EH3 5PE

Tel: +44 131 552 0301

Tel.: +44 77 1348 8246, +44 77 1017 1652 - numery tylko dla obywateli polskich pragnących skontaktować się z konsulem w sytuacjach nadzwyczajnych.

Fax: +44 131 552 1086

Strona: www.polishconsulate.org

Email: edinburgh@polishconsulate.org

4/ Biuro Porad Obywatelskich /Citizen Advice Bureau/

Biuro Porad Obywatelskich /Citizen Advice Bureau/ znajduje się prawie w każdym mieście. Adresu najbliższego biura najlepiej szukać w książce telefonicznej / Yellow Pages/. Biuro udziela nieodpłatnych, poufnych, niezależnych porad oraz udziela pomocy i wskazówek w sprawach prawnych, mieszkaniowych, zatrudnienia czy imigracji.

5/ Biuro Porad dla Osób z Europy Wschodniej – East European Advice Centre /Londyn/

Room 9

Palingswick Houce

241 King Street

London W6 9LP

EECA to niezależna instytucja charytatywna oferująca bezpłatne porady i pomoc, specjalizująca się w sprawach dotyczących systemu zasiłków, problemów mieszkaniowych, prawa imigracyjnego, zadłużeń oraz tłumaczenia tekstów. Można tam uzyskać informacje dotyczące edukacji, zatrudnienia, opieki zdrowotnej oraz porady prawne. Aby skorzystać z pomocy EECA należy wcześniej umówić się na wizytę. Poradę można także uzyskać telefonicznie od poniedziałku do piątku pod nr tel. 020 8741 1288 w godz. od 10.00 do 15.00

Telefony alarmowe

Darmowe numery alarmowe w UK to **999** dla telefonów zwykłych i **112** dla telefonów komórkowych. Po wybraniu numeru zgłasza się operator, którego musimy następnie poprosić o Pogotowie (Ambulance), Policję (Police) lub Straż Pożarną (Fire Service, Fire Brigade).

Warto również wiedzieć o dodatkowym numerze udostępnionym przez Policję. Jest to darmowy numer Crime Stoppers **0 800 555 111**, pod którym można zgłaszać wszelkie dostrzeżone wykroczenia i przestępstwa.

Rozdział 7

Łamanie języka (przydatne zwroty)

Znajomość języka ułatwia życie i poszukiwanie pracy. Nawet, jeśli wydaje Ci się, że Twoje umiejętności językowe są słabe, warto przełamać barierę. Poza tym Brytyjczycy są bardzo wyrozumiali i chyba przyzwyczajeni do „kaleczonego” angielskiego. Po kilku tygodniach okaże się, że znasz nowe sformułowania z zakresu słownictwa ogólnego.

Oto kilka przydatnych zwrotów:

POLSKI	ANGIELSKI
dzień dobry (rano)	good morning
dzień dobry (po południu)	good afternoon
dobry wieczór	good evening
do widzenia	good bye
dobranoc	good night
cześć (powitanie)	hello, hi
cześć (pożegnanie)	bye
do zobaczenia	see you
proszę	please
dziękuję (bardzo)	thank you (very much)
przepraszam (po zrobieniu czegoś)	I'm sorry
Przepraszam, gdzie jest ...?	Excuse me, where is (something)?
Jaki jest twój adres?	What is your address?
Jaki jest twój numer telefonu?	What is your phone number/mobile number?
Skąd pochodzisz?	Where are you from?
Jestem z Polski	I'm from Poland
Jakie są twoje zainteresowania?	What are you interested in?
Czy mogę prosić o ...?	Can I have ...?
Szukam	I'm looking for
Czy mógłbyś mi pomóc?	Can you help me?
W czym mogę pomóc?	Can I help you
Ile to kosztuje?	How much is that?
Gdzie jest...?	Where is...?
Co to jest?	What is this?

Która jest godzina?	What time is it?
Jak się czujesz?	How are you?
Jak się nazywasz?	What is your name?
Nazywam się...	My name is...
Ile masz lat?	How old are you?
Mam ... lat	I'm ... years old.
nie rozumiem	I don't understand
nie wiem	I don't know
Nie mówię po angielsku	I don't speak English
kobieta, mężczyzna	woman, man
tak, nie	yes, no
mały, duży	small, big
ładny, brzydki	beautiful, ugly
otwarte, zamknięte	open, close
apteka	chemist's
bank	bank
poczta	post office
zaczek pocztowy	stamp
dzień	day
noc	night
wieczór	evening
dziś	today
jutro	tomorrow
wczoraj	yesterday
prawy	right
lewy	left
imię	first name
nazwisko	last name (surname)

CZEŚĆ III

Spis treści

1. Zielona Kraina - ogólne informacje o Irlandii
2. Życie codzienne w Irlandii – czyli za ile da się przeżyć
 - 2.1. Dach nad głową (mieszkanie)
 - 2.2. Coś do garnka (żywność)
 - 2.3. Coś na grzbiet (garderoba)
 - 2.4. Nie tylko piechotą (komunikacja)
 - 2.5. Uniknąć faux pas (zwyczaje, święta)
 - 2.6. Z czym to się „je”? (informacje praktyczne)
3. Kowalski szuka pracy u Mc Coya – poszukiwanie pracy w Irlandii
 - 3.1. Nie bać się o jutro - legalny pobyt
 - 3.2. Szukam pomocy - publiczne służby zatrudnienia
 - 3.3. Łowcy głów - niepubliczne pośrednictwo pracy
 - 3.4. Zrób to sam – inne sposoby poszukiwania pracy
 - 3.5. Jak to się pisze? - niezbędne dokumenty aplikacyjne
 - 3.6. Jak to powiedzieć? - rozmowa z pracodawcą
4. Fach w rękę i na papierze (możliwości podnoszenia kwalifikacji)
 - 4.1. A, B, C... - szkolnictwo
 - 4.2. Śrubokręt albo komputer - kursy zawodowe
 - 4.3. Co umiem najlepiej - walidacja umiejętności zawodowych
5. Dostałem pracę! (o czym warto pamiętać)
6. Żeby się nie zgubić (ważne adresy i telefony)
7. Łamanie języka (przydatne zwroty)

Rozdział 1

Zielona Kraina - ogólne informacje o Irlandii

Irlandia, Republika Irlandii (Irleand) to państwo wyspiarskie położone w Europie Północno – Zachodniej na Oceanie Atlantyckim. Powierzchnia państwa wynosi 70 273 km². Liczba ludności ok. 4 mln , gęstość zaludnienia 51 osób/km². Stolicą jest Dublin, który liczy 1,5 mln mieszkańców.

W Irlandii panuje ustrój republikański. Głową państwa jest prezydent- obecnie Mary MC Aleese. Kraj podzielony jest na 26 hrabstw i 4 miasta wydzielone.

Godło narodowe to harfa. Harfa jest popularnym instrumentem irlandzkim. Bardzo rozpowszechnionym, choć nieoficjalnym symbolem narodowym jest trójlistna koniczyna (shamrock). Legenda głosi, że taką koniczyną posługiwał się św. Patryk, gdy podczas chrystianizacji Irlandii objaśniał dogmat Trójcy Świętej.

Flaga Irlandii jest w barwach zielono-biało-pomarańczowej. Jest prostokątna, trzy pasy w układzie pionowym: od lewej zielony, biały i pomarańczowy. Przyjmuje się, że kolor zielony oznacza katolików, pomarańczowy – protestantów, a biały- ciągłe dążenie do pokoju między nimi.

Jednostką monetarną /od 1.01.1999/ jest euro.

Hymn państwowy Irlandii – jest marszem, nawiązuje do walk niepodległościowych. Stylizowany jest na pieśń żołnierską. Hymnem państwowym jest od 1926 r.

Językiem urzędowym jest język irlandzki i angielski.

Największymi miastami są: Dublin- stolica Irlandii, Cork – główny port, Limerick, Kingston, Galway.

Największe jezioro: Neagh o powierzchni 396 km².

Najwyższy szczyt: Carrantuohill – 1.041 m n.p.m.

Gospodarka

Irlandia należy do krajów przemysłowo-rolniczych. Wydobywa się rudy cynku, ołowiu, miedzi, srebro, torf.

Rozwinięty jest przemysł elektroniczny /przede wszystkim produkcja komputerów, oprogramowań/, chemiczny, metalowy, maszynowy, meblarski, spożywczy, farmaceutyczny. Rozwija się też handel elektroniczny oraz nowoczesne usługi finansowe..

Większość zakładów przemysłowych skupiona jest w Dublinie, Corcaigh, Port Lairge i Luimneach.

Użytki rolne zajmują ok. 80 % powierzchni kraju. Rozwinięta jest hodowla bydła, trzody chlewnej i drobiu.

Uprawia się zboża, buraki, ziemniaki, len i warzywa.

Bardzo dużą rolę w gospodarce Irlandii stanowi transport samochodowy. Dobrze rozwinięty jest też transport lotniczy. Handel zagraniczny Irlandia prowadzi głównie z Wielką Brytanią i Europą Zachodnią.

Turystyka

Irlandia to piękna kraina, z wieloma atrakcjami godnymi zobaczenia, doskonałymi miejscami do rekreacji i wspaniałymi historycznymi pamiątkami..

Miejsca, które warto zobaczyć to między innymi:

Zamek Dunluce-powstał w XIII wieku, stanowił jedną z najpotężniejszych twierdz na północy wyspy.

Cashel-wzniesiona na skałach twierdza, była przez ponad 1000 lat symbolem królewskiej i kościelnej władzy. Obecnie pomimo, że nie jest w najlepszym stanie stanowi atrakcję turystyczną. Znaleźć tam można oryginalny krzyż św. Patryka.

Killarney-rejon słynący ze wspaniałych widoków /jeziora, góry/ zaliczany do największych atrakcji turystycznych Irlandii.

Bunratty Castle-piękny zamek o kwadratowej podstawie zbudowany w XV wieku. Obecnie urządzone są w nim wspaniałe średniowieczne uczytany stanowiące dużą atrakcję dla turystów.

Clonmacnoise-średniowieczny klasztor nad rzeką Shaunon. Do naszych czasów przetrwała grupa kościołów, katedra, dwie wieże oraz trzy kamienne krzyże. W 1979 roku podczas swojej pielgrzymki Jan Paweł II odprawił tutaj mszę świętą.

Newgrange-grobowiec wzniesiony ok. 3200 lat p.n.e. Podczas zimowego przesilenia 21 grudnia promienie słoneczne wnikają w głąb grobowca i oświetlają komorę, czyniąc obiekt słonecznym obserwatorium.

Góry-Najlepsze tereny do wędrówek to część zachodnia Irlandii Północnej, gdzie w hrabstwie Derry znajdują się góry Sperrin, niezbyt wysokie, jednak dość dzikie, przypominające nieco nasze Bieszczady.

Antrim Coast-piękne plaże, znakomite warunki do uprawiania sportów wodnych, liczne kurorty, takie jak Portstewart, Portrush czy Bally castle.

Rolnictwo

Pozostaje ono jedną z najważniejszych gałęzi przemysłu. Rolnictwo Irlandii jest wysoko zmechanizowane i daje zatrudnienie 9,5 % ludności. Produkcja wołowiny i mleka stanowi 58 % ogółu produkcji rolnej.

Transport

Strategiczne znaczenie ma transport samochodowy, sieć dróg Irlandii należy do jednych z najgęstszych na świecie, choć nie są one w najlepszym stanie. Bardzo dobrze rozwinięta jest żegluga promowa łącząca Irlandię z Wielką Brytanią. Morska żegluga handlowa liczy 150 statków, a największymi portami są Dublin, Cork, Limerick i Galway.

Ważne znaczenie z racji położenia ma także transport lotniczy. Główne porty lotnicze w Irlandii to Dublin, Shannon, Cork.

Oświata

Charakterystyczną cechą irlandzkiej oświaty, rzadko obecnie spotykaną w europejskich krajach, jest silny wpływ Kościoła katolickiego na program nauczania.

Wiara

Katolicy - 88,4 %, anglikanie - 2,9 %, prezbiterianie - 0,52 %, muzułmanie - 0,49 %, metodyści - 0,25 %, żydzi - 0,1 % wyznawcy innych wiar ok. 4 %.

Temperatury

Średnia temperatura w lecie wynosi w okolicach 16 – 20o C, a w zimie w okolicach 4 – 7o C.

Ustrój polityczny

Irlandia to demokracja parlamentarna. Jej system prawny jest oparty na prawie zwyczajowym i ustawodawstwie uchwalanym przez parlament zgodnie z konstytucją. Przepisy Unii Europejskiej mają moc prawną w Irlandii. Konstytucja irlandzka, przyjęta 29 grudnia 1937 r. definiuje władze i funkcje Prezydenta, strukturę i władze sądu oraz opisuje podstawowe prawa obywatelskie.

Irlandia odzyskała niepodległość w 1921 roku.

Największym miastem Republiki Irlandii jest Dublin, który jest stolicą tej pięknej wyspy kwitnących żonkili. Dublin położony jest na wschodnim wybrzeżu Irlandii, nad Morzem Irlandzkim, u ujścia rzeki Liffey (irl.An Life) do Zatoki Dublińskiej. Rzeka dzieli miasto na dwie dzielnice o zdecydowanie odmiennym charakterze: North Side oraz nowocześniejsza i bardziej zamożna South Side.

Główny ośrodek administracyjny, kulturalny, ekonomiczny i przemysłowy kraju (przemysł samochodowy, stoczniowy, włókienniczy, odzieżowy, metalowy, elektrotechniczny, spożywczy (słynny browar Guinnessa), poligraficzny, chemiczny, szklarski, papierniczy). Port lotniczy (Dublin Airport) ma duże znaczenie dla turystyki.

Dublin jako stolica kraju i ośrodek kulturalny szczyli się dużą liczbą muzeów i galerii sztuki (35 obiektów). Najważniejszymi z nich są oddziały Muzeum Narodowego gromadzące cenne zabytki i dzieła sztuki wyspy. W głównym gmachu wystawiane są przedmioty z epoki brązu i żelaza, a także średniowieczne. W Aneksie Muzeum Narodowego znajdują się natomiast obiekty związane z obecnością wikingów na wyspie.

Najważniejsze zabytki Dublina to:

Katedry: katolicka Christchurch, obecny wygląd jest efektem XIX wiecznej renowacji i protestancka Św. Patryka (St. Patrick's Cathedral) z XIII wieku.

Kościół św. Audoena (XII w).

Kolegium Świętej Trójcy (Trinity College z 1591r) – najstarsza uczelnia kraju, jako pierwsza w Europie zaczęła przyznawać stopnie naukowe kobietom.

Gmach Trinity College Library (XVI - XVIII wiek) w środku słynna kolekcja rękopisów, m.in.: Book of Kells i Book of Durrow).

Bank of Ireland (1739) – dawny budynek parlamentu,

Pałace: Mansion House (1710), Leinster House (1745)

W mieście nie brak również terenów rekreacyjnych. Znajdujący się na lewym brzegu rzeki, Phoenix Park jest uważany za jeden z największych parków miejskich świata (ma około 80 km² powierzchni). W jego obrębie znajdują się tereny sportowe, miejskie zoo oraz rezydencja prezydenta kraju.

Region Dublina obejmuje nie tylko samo miasto, ale i jego okolice (w granicach hrabstwa). Wzdłuż wybrzeża Morza Irlandzkiego znajdują się kąpieliska: Dun Laoghaire (także przystań promowa) Dalkey, Dollymount Strand, Howth i in. Brzeg oraz wysepki Zatoki Dublińskiej są terenami, gdzie zimują gatunki ptactwa arktycznego; stanowią one cel przyjazdów miłośników obserwacji ptactwa.

Dublin to dzielnice i plątanina wąskich, często brukowanych uliczek naszpikowanych przeuroczymi, starymi pubami i klubami, które wieczorem rozbrzmiewają cudowną muzyką ze śladami zarówno country jak i starych celtyckich melodii. We wszystkich pubach unosi się zapach przesławanego piwa Guinnessa.

To na pewno nie wszystko, co można o tym magicznym mieście powiedzieć, ale cóż może Wy sami, o ile kiedyś dotrzecie do irlandzkiej stolicy, dokonacie tam własnych

odkryć. Ale przede wszystkim należy pamiętać, że puby w Irlandii tętnią życiem i muzyką! Najstarszy z pubów w Dublinie liczy 800 lat (!) i zwie się Brazen Head. A jak wiadomo w Irlandii wszystkie drogi prowadzą do pubu. Miejcie to na uwadze, gdy tam pojedziecie.

Przez ostatnie dwie dekady Irlandia stała się jednym z najpopularniejszych miejsc do nauki języka - ponad 100.000 osób odwiedza Irlandię, aby uczyć się angielskiego.

To dzięki ciepłym powitaniam, którym obdarzeni są przybysze z poza wyspy przez mieszkańców, międzynarodowej sławie literackiej i największemu wzrostowi gospodarczemu w Europie.

Dublin posiada ogromną ilość atrakcji. Miasto chlubi się unikatową i ekscytującą atmosferą, która dostarcza turystom prawdziwie niezapomnianych wrażeń.

Rozdział 2

Życie codzienne – czyli za ile da się przeżyć

2.1. Dach nad głową (mieszkanie)

Wynajęcie mieszkania

Mieszkania do wynajęcia mogą być umeblowane lub nie. Zwykle wymagane jest wpłacenie zadatku w wysokości miesięcznego czynszu. Mieszkania do wynajęcia można znaleźć poprzez krajową i lokalną prasę oraz przez Internet. Agencje nieruchomości w Irlandii zarówno sprzedają jak i wynajmują nieruchomości. Strony internetowe agencji pośrednictwa nieruchomości oraz domów studenckich, gdzie również można wynająć miejsce do mieszkania :

- www.daft.ie
- www.myhome.ie
- www.irishpropertynews.com
- www.hostels-ireland.com
- www.anoige.ie

Umowy wynajmu

Sporządzenie umowy najmu leży w gestii właściciela. Umowa stanowi o jego warunkach. Powinna być ona napisana przystępnym językiem, a najemca nie powinien podpisywać umowy, która nie jest dla niego zrozumiała. Zarówno właściciel, jak i najemcy podpisują umowę, zatrzymując po jednej kopii. Elementy umowy sprzeczne z ogólnym prawem nie są obowiązujące. Dla przykładu, nie ma mocy zgoda na miesięczny okres wypowiedzenia w stosunku do najemcy, gdyż zgodnie z ogólnie obowiązującymi przepisami przysługuje mu okres 42 lub 90 dni zależnie od sytuacji. Właściciel nie może wymuszać tego, co jest niezgodne z przepisami, a lokatorzy nie powinni rezygnować ze swoich ustawowych praw.

Umowa najmu musi zawierać:

- dane osobowe oraz adres właściciela i najemcy, a także adres posesji,
- datę podpisania umowy,
- datę rozpoczęcia umowy,
- adresy do korespondencji zarówno właściciela jak i najemcy (powinien to być adres stały np.: członka rodziny lub przyjaciela),

- kwestię nieletności najemcy,
- wysokość depozytu,
- wysokość czynszu oraz częstotliwość płatności,
- adres lub rachunek bankowy, na który będzie przekazywany czynsz,
- ewentualne wynagrodzenie agenta nieruchomości lub radcy prawnego,
- odpowiedź na pytanie czy najemca ma płacić za zużycie wody,
- spis mienia (np. oświetlenie, firany, piekarnik, pralka),
- datę wygaśnięcia umowy – w przypadku umowy na czas określony.

Umowa może dodatkowo zawierać:

- ilość osób, które mogą mieszkać w lokalu,
- zakaz wprowadzania zmian w wyglądzie lokalu,
- zakaz podnajmu, odstąpienia najmu osobom trzecim,
- kwestię palenia tytoniu,
- kwestię trzymania zwierząt domowych.

Naprawy, utrzymanie, minimalne standardy fizyczne

Właściciel, władze lokalne lub spółdzielnia mieszkaniowa mają obowiązek prawny zapewnienia, że mieszkanie spełnia pewne minimalne standardy fizyczne. Właściciel musi:

- zapewnić niezbędną solidność domu z odpowiednim stanem dachu, podłóg, stropu, ścian oraz schodów i że dom nie jest narażony na wilgoć czy gnicie;
- zapewnić zlew z ciepłą i zimną wodą;
- zapewnić łazienkę lub prysznic i toaletę; jeśli wynajmujesz kawalerkę lub pokój, właściciel musi zapewnić, że na każde dwa pokoje przypada co najmniej jedna toaleta i łazienka/prysznic; tylko w przypadku czterech osób mieszkających w czterech oddzielnych pokojach mogą one dzielić jedną toaletę/prysznic;
- zapewnić urządzenia do ogrzewania pomieszczeń, w co wliczają się również kominki;
- zapewnić możliwość instalacji sprzętu do gotowania oraz warunki do higienicznego przechowywania żywności;
- zagwarantować, że urządzenia elektryczne i gazowe są bezpieczne i w dobrym stanie;
- zagwarantować odpowiednią wentylację każdego pomieszczenia oraz naturalne i sztuczne oświetlenie;
- utrzymać czystość wszystkich pomieszczeń wspólnych, użytkowanych przez więcej niż jedno gospodarstwo domowe;

- zapewnić dobry stan powierzchni niezamieszkałych takich jak: piwnice, przybudówki, dziedziniec, podwórze.

Umowa najmu reguluje, które naprawy leżą w gestii lokatorów. Generalnie, lokator jest odpowiedzialny za wystrój wnętrza, naprawę uszkodzonych okien i instalacji, podczas gdy właściciel, władze lokalne i spółdzielnie mieszkaniowe odpowiadają za wygląd zewnętrzny budynku, jego utrzymanie i poważniejsze remonty strukturalne.

Nieprzestrzeganie przez właściciela minimalnych standardów jest zagrożone karą do € 1 270 plus dodatkowe € 127 za każdy dzień trwania niezadowolającego stanu. Skontaktuj się ze swoimi władzami lokalnymi, jeśli twoje mieszkanie nie spełnia minimalnych standardów.

Ubezpieczenie

Ubezpieczenie zawartości jest ważne dla wynajmujących, gdyż może ono pokrywać zarówno dobytek domowników, jak i odpowiedzialność prawną za powstałe w drodze wypadku szkody materialne w wynajmowanym lokalu. Może także pokrywać koszt czasowego lokalu zastępczego, jeśli w wyniku nagłego wypadku lokal nie nadaje się do zamieszkania.

Rodzaje wynajmu w Irlandii

Występują dwa główne rodzaje wynajmu oferowane najemcom przez właścicieli:

- najem na czas nieokreślony (a periodic tenancy) – jeśli podpisywana umowa nie zawiera ściśle określonego czasu trwania;
- najem na czas określony (a lease)- z precyzyjnie określonym czasem trwania wynajmu oraz rzadko spotykany typ najmu zwany 'controlled tenancy' – tego typu najemca, zwykle osoba starsza, wynajmuje swój dom, pozostający bez wyposażenia przez wiele lat, za niewielki czynsz; obecny lokator może odziedziczyć najem po takiej osobie. Udowodnienie, że najem jest typu 'controlled tenancy' jest bardzo skomplikowane i należy w takim przypadku szukać specjalistycznej porady.

Wynajem na czas nieokreślony

Wynajmując mieszkanie na czas nieokreślony, czynsz płaci się raz w tygodniu, a w przypadku wynajmu miesięcznego raz w miesiącu. Właściciel może podnieść wysokość czynszu o dowolną kwotę i w dowolnym czasie. W przypadku opłacania tygodniowego o wzroście czynszu właściciel musi poinformować, z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem. Jeśli zainteresowanego na stać na dodatkową kwotę czynszu, można w

tym czasie zwolnić mieszkanie. Ten przypadek wynajmu uprawnia właściciela do eksmisji w każdym momencie bez konieczności podania powodu, o ile uczyni to zgodnie z procedurą.

Wynajem na czas określony

Umowa na czas określony może być zawarta na dowolny okres czasu. Stanowi na piśmie, jak często ma być płacony czynsz. Zawiera także inne warunki. W trakcie trwania umowy właściciel nie może podnieść czynszu, chyba że wynika to z konkretnego warunku umowy. Jeśli roczna wysokość czynszu z tytułu wynajmu nieruchomości mieszkalnych przekracza € 19.050, obciążony jest on specjalnym podatkiem (tzw. stamp duty). Zapłata leży w gestii osoby, która zamieszka w lokalu i powinna zostać wniesiona do urzędu skarbowego (Revenue Commissioners). W przypadku dzielenia mieszkania wspólnie z innymi osobami, każda z nich staje się odpowiedzialna. Jeżeli zatem współnajemcy nie są w stanie zapłacić swojego udziału, pozostali mogą być prawnie zobowiązani do zapłaty całości. W czasie trwania umowy, o ile nie zostaną respektowane warunki umowy, właściciel może eksmitować z użyciem odpowiedniej procedury. Wraz z zakończeniem umowy, właściciel ma prawo do eksmisji bez podania powodu, jeśli tylko zachowa odpowiednią procedurę.

Dalsze informacje

Threshold jest charytatywną organizacją, która służy doradztwem, informacją i wsparciem w kwestiach praw mieszkaniowych dla wszystkich mieszkańców Irlandii. Organizacja posiada trzy biura na terenie kraju (Dublin, Galway, Cork). Skontaktuj się z nimi w celu uzyskania darmowej, poufnej porady lub informacji:

Threshold,
21 Stoneybatter,
Dublin 7
Tel. : (01) 6786 096

Darmowa informacja i doradztwo w zakresie praw mieszkaniowych jest również dostępne w każdym spośród 85 Centrów Informacji Obywatelskiej (Citizens Information Centres) na terenie kraju. Można je znaleźć w książce telefonicznej.

The Private Residential Tenancies Bard jest organizacją ustanowioną przez Rząd Irlandii, aby pośredniczyć w sporach dotyczących wynajmu prywatnych mieszkań pomiędzy

właścicielami a najemcami. Mediator pomaga właścicielowi i najemcy dojść do porozumienia, na którym korzystają obie strony.

Private Residential Tenancies Bord,

Canal Mouse,

Canal Road,

Dublin 6

Tel: (01) 8882 960

Fax: (01) 8882 819

E-mail: [Tenancies Board@environ.ie](mailto:Tenancies_Board@environ.ie)

Pytania dotyczące podatku od wysokości czynszu za nieruchomości przeznaczone do zamieszkania powinny być adresowane do urzędów skarbowych (Revenue Commissioners):

Stamp Duty Office,

Capital Taxes Division,

Stamping Building

Dublin Castle,

Dublin 2.

Infolinia: 1890 48 25 82

Kupno nieruchomości

Szczegółowe informacje o kupnie domów są dostępne w gazetach, agencjach i w Internecie.

Pożyteczne adresy:

Zakwaterowanie – <http://www.daft.ie> ; <http://www.irishpropertynews.com> ;

<http://www.housefinder.ie> ; <http://www.myhome.ie>

Inne usługi

Firmy odpowiedzialne za dostawy gazu, elektryczności, wody i usług telekomunikacyjnych:

Gaz – Gazownia irlandzka ('Bord Gais Eireann')

Elektryczność – Zakład energetyczny (ESB)

Telefon – Mircom

Woda – Dostawy wody organizują władze lokalne.

Koszt zakwaterowania, wynajmu w Dublinie na miesiąc – umeblowane

Rodzaj zakwaterowania	Euro
Apartament z 1 sypialnią	1000
Apartament z 2 sypialniami	1200
Dom z 3 sypialniami	1400
Kawalerka/studio	700
Hotel 8-10 osób	360

Średnie ceny domów (zakup)

	Euro
Dublin (z drugiej reki)	368,000
Średnia ogólnokrajowa	250,000

2.2. Coś do garnka (żywność)

Wiodącymi, oferującymi tańsze produkty supermarkety w Irlandii to Dunnes Stores, Superquin, Tesco, Supervalue, Londis. Także duże sieci takie jak LIDL i ALDI oferują konkurencyjne produkty z konkurencyjnymi cenami. Supermarkety generalnie są otwarte od 8⁰⁰ rano i zamykane są o 18⁰⁰ lub o 21⁰⁰ w czwartek i piątek. We wszystkich wiodących supermarketach można zrobić zakupy on-line. W większości miejskich sklepów spożywczych można robić zakupy w niedzielę pomiędzy godz. 12⁰⁰ a 18⁰⁰. W małych miasteczkach i na wsi raz w tygodniu sklepy są zamykane wczesnym popołudniem. Wypada to w różne dni tygodnia w różnych rejonach. W dużych miastach działają sklepy całodobowe.

W Irlandii płacimy w Euro lub w Funtach szterlingach.

Jeżeli można porównywać ceny irlandzkie do cen polskich to za zakupy w Polsce w kwocie 100,- zł, za ten sam koszyk dóbr zapłacisz w Irlandii ok. 200,-zł. Przykładowe ceny podane w złotych:

Produkt	Polska	Irlandia
Chleb	1,79	4,16
Cebula	1,50	4,34
Pomidory	2,99	7,01
Ryż Uncje Ben's 1 kg	3,99	12,48
Coca-cola puszka	2,00	2,63
Mleko	1,25	3,72
Piwo w pubie	8,00	17,52
Wódka wyborowa 0,5	20,79	52,56
Big Mac	6,5	15,33

W tym miejscu należy podać dla porównania, minimalne dochody w Irlandii, gdzie na godzinę wynoszą € 7,65.

2.3. Coś na grzbiet (garderoba)

Jeżeli zamierzamy przenieść się do Irlandii musimy wiedzieć, że będziemy płacić za jedzenie i ubranie więcej niż w Polsce. Podobnie jak żywność, również odzież możemy kupić taniej w supermarketach takich jak: Dunnes Stores, Superquinn, Tesco, Supervalu, Londis. Dla przykładu buty kupimy już od 10 €, spodnie od 20 €, sweter od 15 €, sukienkę 25 €.

2.4 Nie tylko piechotą (komunikacja)

Dublin Bus- Autobus

Komunikacja miejska w Dublinie w głównej mierze opiera się na autobusach. Szeroki wachlarz połączeń autobusowych umożliwia transport z centrum w peryferie miasta, jak również bezpośrednio do głównej stacji kolejowej – Railink, do szkół - School link, linia z lotniska do centrum - Airlink, autobus nocny - Nitelink oraz autobusy dowożące do stacji DART (kolejka).

Ponadto po Dublinie kursują autobusy dla turystów. Ceny biletów wahają się od długości podróży. Bilety sprzedaje tylko kierowca i tylko za odliczona kwotę: od 85 centów (max 4 przystanki) do ok. 4 Euro przy długich trasach. Dostępne SA bilety tygodniowe, weekendowe, miesięczne, roczne i łączone np. autobus i szybki tramwaj Luas itp. www.dublinbus.ie

Xpresso – Autobus ekspresowy

Autobus ekspresowy uruchamiany jest w godzinach szczytu, w celu ułatwienia szybszego przemieszczania się po Dublinie. Zazwyczaj zatrzymuje się tylko na kilku przystankach po drodze.

Aircoach – Autobus z/do lotniska

Aircoach – jest najszybszym połączeniem z/do lotniska. Kursuje w ciągu dnia w 10-cio minutowych odstępach, w nocy w godzinnych. Jest najszybszy ale również najdroższy, kosztuje 7 Euro w jedną stronę i 12 w obie. www.aircoach.ie. Airlin – Autobusy miejskie kursujące do/z lotniska

Airlin – Autobusy miejskie kursujące do/z lotniska.

Nitelink - Autobus nocny

Nitelink kursuje między różnymi dzielnicami Dublina zazwyczaj między 00.30- 4.30 w nocy. W zależności od trasy bilet kosztuje od 4-6 Euro. Rozkłady jazdy dostępne na www.dublinbus.ie

Railink

Autobus dowozi pasażerów do stacji kolejowej. Cena biletu ok. 95 centów.

Bus Éireann (Irish Bus) – Połączenie międzymiastowe.

Bus Éireann oferuje sieć połączeń w całej Irlandii, między innymi autobusy podmiejskie, autobusy typu Intercity oraz autobusy lokalne.

Tel: w Dublinie +35 1 8366111

Studenci

Irish Bus i Dublin Bus oferują także sieć połączeń dla studentów pomiędzy uniwersytetami i szkołami wyższymi. Student Ravel Card, (w cenie 10 Euro) pozwala studentom na znaczne obniżki na połączenia kolejowe i autobusowe.

Więcej informacji o komunikacji

Dublin Bus

59 Upper O'Connell Street

Dublin 1

Tel: (01) 703 3060 or (01) 703 3150

Fax: (01) 703 3037

E-mail: info@dublinbus.ie

Bus Éireann- Linia autobusowa międzymiastowa

Broadstone

Dublin 7

Tel: (01) 830 2222

Fax: (01) 830 9377

Travel information, Tel: (01) 836 6111

E-mail: info@buseireann.ie

Będąc w Irlandii można otrzymać rozkład jazdy przez telefon: należy wysłać sms z numerem autobusu, np. BUS 10 na numer 53503

The LUAS Tram System – Szybki Tramwaj

Information

Luas (Light Rail Transit) to szybki tramwaj który kursuje na dwóch liniach łączących centrum z przedmieściami Dublina.

Zielona Linia: łącząca Sandyford z St Stephen's Green w centrum . Podróż trwa ok. 22 minut.

Czerwona linia: łącząca Tallaght z Connolly Station. Podróż trwa ok. 43 minut.

Linie te się nie łączą. Luas kursuje co kilka minut i kosztuje około 3 Euro (bilet powrotny)

Luas infolinia w Irlandii: 1800 300 604

Connex Transport

Luas Depot

Red Cow Roundabout

Clondalkin

Dublin 22

www.luas.ie

Irish Rail (Iarnród Éireann) Kolej

DART - Szybka kolejka

DART (Dublin Area Rapid Transport) czyli szybka kolejka kursuje wzdłuż wybrzeża z Malahide do Greystones w hrabstwie Wicklow. Tygodniowy bilet normalny kosztuje €21.60, studencki o 5 Euro mniej. Szczegółowe informacje, rozkłady jazdy, itp. na stronie www.irishrail.ie lub pod tel: 1850 366222 w Irlandii oraz z zagranicy: +353 18366222.

Suburban Rail - Kolej podmiejska

Kolej podmiejska łączy: Dublin Kildare, Drogheda, Arklow, Maynooth. Dokładny opis znajduje się na stronie www.irishrail.ie

InterCity

InterCity kursuje z Dublina (Heuston Station I Connolly Station) i do następujących miast: Belfast, Sligo, Ballina, Westport, Galway, Limerick, Ennis, Tralee, Cork, Waterford i

Rosslare Europort. Pozostałe pociągi InterCity kursują między Rosslare Europort i Limerick; Cork i Tralee; oraz Cork i Limerick.

Iarnród Éireann

Irish Rail

Biuro

Connolly Station

Dublin 1

InterCity/DART/Suburban services Infolinie

Tel: 1850 366 222

International Traffic Section, Iarnród Éireann

35 Lower Abbey Street

Dublin 1

Tel: (01) 7032524

2.5. Uniknąć gafy (zwyczaje, święta)

Nowy Rok 1 stycznia

Dzień Świętego Patryka, przypadający **17 marca**,

Wielki Piątek

Poniedziałek Wielkanocny

Pierwszy poniedziałek maja

Pierwszy poniedziałek czerwca

Pierwszy poniedziałek sierpnia

Ostatni poniedziałek października

Boże Narodzenie – 25 grudnia

Drugi Dzień Świąt Bożego Narodzenia – Dzień Św. – 26 grudnia

2.6. Z czym to się „je”? (informacje praktyczne)

Jak dojechać

Najszybciej dojedziemy samolotem, międzynarodowe lotnisko w Dublinie obsługuje loty z Europy. Do Irlandii latają samoloty Polskich Linii Lotniczych LOT a także wiele innych tanich przewoźników, wchodzących na polski rynek, które również organizują loty do Dublina i innych większych miast Republiki.

Bilety lotnicze sprzedawane przez Internet są z reguły tańsze niż kupowane u agentów lotniczych czy w biurach podróży.

Wiza i paszport

Polacy jako członkowie Unii Europejskiej mogą podróżować do Republiki Irlandii legitymując się paszportem lub dowodem osobistym. W przypadku pobytu turystycznego nie przekraczającego 90 dni nie jest wymagana wiza.

Przepisy celne

Na terenie Unii Europejskiej nie obowiązuje już strefa wolnocłowa. Obywatele krajów członkowskich UE mogą wywieźć z Irlandii do 110 litrów piwa, 90 litrów wina i 800 sztuk papierosów po cenach zawierających opłatę celną. Odrębne przepisy rządzą importem roślin i produktów spożywczych. Przewóz zwierząt jest możliwy tylko wtedy, kiedy posiadają one ważny paszport UE.

Klimat

W Irlandii często pada deszcz, ponieważ przeważające tu wiatry z kierunków płd. - zach. przynoszą fronty atlantyckie. Jednak wpływ ciepłego Prądu Zatokowego sprawia, że klimat wyspy nawet zimą jest łagodny.

Śnieg przykrywa w zimie wyższe partie gór, ale temperatura rzadko spada poniżej zera na dłużej, dlatego też w Irlandii spotyka się wiele roślin podzwrotnikowych.

Ubiór

W Dublinie są miejsca, gdzie można nosić się swobodnie oraz takie, w których obowiązuje strój formalny. Wybierając się na wieś trzeba zabrać przede wszystkim wygodne, nieprzemakalne obuwie oraz odzież chroniącą przed deszczem i wiatrem, gdyż tych nie da się uniknąć nad Atlantykiem.

W lokalach obowiązuje strój nieformalny, lecz elegancki; mężczyźni muszą nosić marynarkę i krawat jedynie w najdroższych restauracjach.

Elektryczność

W Irlandii płynie prąd o napięciu 230 V i natężeniu 50 Hz. Obowiązują gniazdka do wtyczek z trzema płaskimi bolcami (jak w Wielkiej Brytanii).

Czas

W Irlandii obowiązuje czas o godzinę wcześniejszy niż w Polsce.

Waluta

Obowiązującą walutą jest euro. Banknoty euro występują w nominałach 5,10 ,20 ,50 ,100 ,200 i 500 euro, zaś monety w nominałach 1 cent,2,5,10,20,50 centów, 1 euro i 2 euro.

Banki są czynne od poniedziałku do piątku w godzinach 10⁰⁰ -18⁰⁰ raz w tygodniu (w Dublinie w czwartek) są czynne dłużej, do godz. 17⁰⁰. W mniejszych miejscowościach banki są nieczynne podczas przerwy na lunch w godzinach 12³⁰ do 13³⁰.

Przepisy drogowe

Obowiązuje ruch lewostronny. Obowiązek zapięcia pasów podczas jazdy dotyczy kierowcy i pasażera na przednim siedzeniu. Dzieci należy przewozić na tylnych siedzeniach. Za jazdę pod wpływem alkoholu grożą bardzo surowe kary. Ograniczenie prędkości na drogach poza teren zabudowanym wynosi 97 km/h; na terenie zabudowanym 65 km/h, a miastach 50 km/h. Limit prędkości na autostradzie wynosi 113 km/h.

Rozdział 3

Kowalski szuka pracy u Mc Coya – poszukiwanie pracy w Irlandii

3.1 Nie bać się o jutro – legalny pobyt.

Polacy jako obywatele EEA (Europejskiego Obszaru Gospodarczego) mają prawo mieszkać i pracować w Irlandii bez pozwolenia na pracę. I mają również te same prawa odnośnie płacy i warunków pracy jak obywatele Irlandii.

Każdy kto chce podjąć pracę od razu po przyjeździe do Irlandii musi odwiedzić PPS Records (Wydział Spraw Rodzinnych i Społecznych). Tam należy złożyć formularz w celu otrzymania numeru PPS (Personal Public Service) - irlandzkiego numeru ubezpieczenia społecznego. PPS jest numerem identyfikacyjnym przypisanym każdemu obywatelowi oraz rezydentowi w Irlandii.

Numeru PPS potrzebny jest w przypadku:

- starania się o zasiłki socjalne
- starania się o prawo do darmowego korzystania z komunikacji publicznej (Free Travel Pass)
- korzystania z publicznej służby zdrowia
- szczepienia dziecka
- starania się o udogodnienia podatkowe oferowane przez Urząd Skarbowy
- starania się o dodatki mieszkaniowe
- zdawania egzaminu na prawo jazdy

Do aplikowania o numer PPS będzie potrzebny:

- paszport lub dowód osobisty oraz
- potwierdzenie adresu w Irlandii w postaci rachunku na Twoje nazwisko za media (prąd, gaz lub telefon) lub wyciąg z banku. Jeżeli dopiero co przyjechałeś do Irlandii za potwierdzenie adresu może posłużyć pismo od osoby wynajmującej Ci mieszkanie/właściciela hostelu, w którym się zatrzymałeś. Pamiętaj, numer PPS zostanie Ci przysłany na ten adres. Czas oczekiwania na numer PPS to około 7 dni.

Ci, którzy nie znają języka angielskiego, mogą wspierać się formularzem pomocniczym PPS w języku polskim.

Numer PPS został już wydany w przypadku:

- Urodzenia w Irlandii w 1971 lub później;
- Rozpoczęcia pracy w Irlandii po 1979;
- Otrzymywania świadczenia socjalne;
- Objęcia programem refundacji leków dla osób nie posiadających karty medycznej (Drugs Payment Scheme);

Numer PPS pojawia się na następujących dokumentach:

- Social Services Card (karta dostępu do różnego rodzaju usług publicznych);
- Drugs Payment Card;
- P60 (roczna deklaracja zarobków, podatków oraz składek zapłaconych przez pracodawcę na fundusz ubezpieczeń społecznych);
- P45 (deklaracja zarobków oraz podatków zapłaconych do dnia zakończenia pracy);
- Tax Assessment (wycena podatkowa majątku);
- PAYE Notice of Tax Credits (zawiadomienie o przysługującej kwocie zwolnienia z podatku);
- Temporary Payment Card (tymczasowa karta wydawana dla starających się o azyl, upoważniająca do odbioru świadczeń społecznych).

3.2. Szukam pomocy – publiczne służby zatrudnienia

FAS to irlandzki Krajowy Urząd ds. Szkoleń i Zatrudnienia (odpowiednik polskiego urzędu pracy), którego zadaniem jest zwiększanie poziomu zatrudnienia, umiejętności i mobilności osób poszukujących pracy i pracowników.

Polacy mają prawo do rejestracji i korzystania z rozmów kwalifikacyjnych i doradztwa zawodowego. Mają również dostęp i mogą ubiegać się o pracę ze stron internetowych FAS Jobs Ireland (www.fas.ie), bezpłatnie korzystać z kiosków WATIS oraz telefonu i gazet w biurach terenowych FAS.

Na tablicy informacyjnej FAS-u znajdują się niezbędne informacje w języku polskim (m.in. o tym, gdzie i jak szukać skutecznie pracy).

Biura urzędu do spraw zatrudnienia i szkoleń znajdują się w całej Irlandii. W samym tylko Dublinie powstało 16 oddziałów. Tam się też mieści główna siedziba (adres: Upper Baggot Street 27/33, Dublin 4). FAS dysponuje także 7 ośrodkami szkoleniowymi zlokalizowanymi w stolicy i jej najbliższych okolicach.

3.3 Łowcy głów – niepubliczne pośrednictwo pracy

W Irlandii możemy poszukiwać pracy nie tylko za pośrednictwem publicznych służb zatrudnienia, ale także poprzez prywatne agencje (biura) pośrednictwa pracy. Prywatnych biur pośrednictwa pracy w Irlandii jest bardzo wiele, a wykaz wszystkich legalnie działających, możemy znaleźć na stronach internetowych: <http://www.entemp.ie> oraz <http://www.nrf.ie>. Wiele adresów i numerów telefonów do agencji zatrudnienia znajdziemy w powszechnie dostępnych książkach telefonicznych Golden Pages, pod hasłem „Employment Agencies”.

W kontakcie z prywatnymi agencjami pośrednictwa pracy należy pamiętać, że nie mogą one pobierać opłat za podstawową usługę, jaką jest rejestracja w ich bazach danych. Prywatne biura pośrednictwa pracy działają oczywiście z nastawieniem na zysk, który zazwyczaj wynika z opłat pobieranych od pracodawców – za znalezienie pracowników. Niestety znane są opinie osób, które znalazły pracę za pośrednictwem agencji i choć bezpośrednio nie zapłaciły za to pieniędzy, to pracodawca zapłacone przez siebie agencji pieniądze (za znalezienie pracownika) odciągał im od pensji.

Biorąc pod uwagę m.in. powyższy przykład, pamiętajmy, że korzystając z usług prywatnych agencji pośrednictwa pracy należy być bardzo ostrożnym. Sam fakt, że dana agencja zatrudnienia działa legalnie, nie musi wcale oznaczać, że znalezienie za jej pośrednictwem pracy, nie będzie nas nic kosztowało. Najbezpieczniej jest korzystać z usług takich agencji zatrudnienia, które zostaną nam polecane przez wiarygodne osoby (najlepiej wcześniej korzystające z usług danej agencji).

3.4 Jak to się pisze? – niezbędne dokumenty aplikacyjne

Jeżeli mamy zamiar pisemnie odpowiedzieć na ofertę – złożyć ją osobiście u konkretnego pracodawcy, lub wysłać za pośrednictwem poczty – musimy wiedzieć, jakie dokumenty należy przygotować. Podstawowe dokumenty wymagane przez irlandzkich pracodawców to: CV oraz list motywacyjny – oczywiście w języku angielskim.

CV (*Curriculum Vitae*) powinno być niedługie (najlepiej do 2 stron) i musi zawierać następujące informacje:

- dane osobowe, a także nasz adres, kontakt telefoniczny itp.,
- doświadczenie zawodowe,
- wykształcenie oraz odbyte szkolenia,
- posiadane umiejętności potwierdzone dokumentami oraz to, co potrafimy robić, ale nie posiadamy na to dokumentów (dyplomów, certyfikatów, świadectw pracy),

- umiejętność obsługi różnego typu maszyn i urządzeń,
- stopień znajomości języków.

Dobrze widziane przez pracodawcę, jest wskazanie w CV danych teleadresowych osób (firm), które mogą potwierdzić nasze kwalifikacje (dać nam referencje). Dobrze jest również mieć takie referencje spisane w języku angielskim i podpisane przez byłego pracodawcę. W przypadku, gdy przedstawiamy referencje musimy liczyć się z tym, że pracodawca może chcieć je sprawdzić – zazwyczaj telefonicznie. Dlatego dobrze jest, gdy osoba mogąca potwierdzić nasze referencje będzie znała język angielski.

List motywacyjny powinno się tworzyć z myślą o pracy w konkretnej firmie i na konkretnym stanowisku. W liście motywacyjnym musimy przede wszystkim krótko uzasadnić, dlaczego:

- chcemy podjąć pracę na danym stanowisku,
- uważamy, że z pracą na tym stanowisku sobie poradzimy.

List motywacyjny nie powinien być długi (przeważenie nie dłuższy niż 1 strona), gdyż w innym przypadku pracodawcy może się najzwyczajniej nie chcieć go czytać. Zwróćmy uwagę na to, żeby był on napisany jak najbardziej starannie oraz poprawnie językowo.

Pracodawca może wymagać od nas przedstawienia także i innych dokumentów, szczególnie takich, które potwierdzają nasze wykształcenie oraz kwalifikacje do wykonywania określonej pracy. Należy więc pamiętać, aby przed wyjazdem zadbać o przetłumaczenie (przez tłumacza przysięgłego) posiadanych dyplomów, świadectw, uprawnień itp. Przetłumaczenie tego typu dokumentów, jest także możliwe w Irlandii, ale należy wiedzieć, że w Irlandii będzie to nas znacznie więcej kosztowało niż w Polsce.

3.5 Jak to powiedzieć? – rozmowa z pracodawcą

Bezpośrednia rozmowa z pracodawcą, to zazwyczaj decydujący element procesu rekrutacyjnego. Od tego, czy dobrze się zaprezentujemy w trakcie rozmowy zależy to, czy otrzymamy daną pracę.

Idąc na rozmowę z pracodawcą irlandzkim, należy pamiętać o kilku podstawowych regułach dotyczących takiej rozmowy.

- 1) Na każdą rozmowę musimy stawiać się punktualnie! Pracodawcy irlandzcy naprawdę zwracają na to uwagę.
- 2) Na rozmowę rekrutacyjną musimy iść schludnie ubrani! Pierwsze wrażenie, jest bardzo istotne.

- 3) Bardzo dobrze jest posiadać jakieś informacje na temat firmy, do której udajemy się na rozmowę o pracę! Można próbować zdobyć tego typu informacje np. przy wykorzystaniu Internetu.
- 4) Do rozmowy musimy się wcześniej przygotować językowo! Przede wszystkim, powinniśmy powtórzyć podstawowe słownictwo i zwroty oraz przypomnieć „fachowe słówka” związane ze specyfiką danej pracy.
- 5) Nie możemy bać się mówić w języku angielskim! Najważniejsze jest przekonanie pracodawcy o tym, że nie będzie miał większych problemów z komunikacją z nami. Zazwyczaj pracodawcy irlandzcy są wyrozumiali, jeżeli chodzi o poprawność gramatyczną naszych wypowiedzi, dlatego jeszcze raz warto podkreślić, że przede wszystkim nie należy bać się mówić.
- 6) Należy starać się odpowiadać na wszystkie postawione przez pracodawcę pytania! Nawet wtedy, gdy są one dla nas pod jakimś względem niewygodne.
- 7) Czasami w trakcie rozmowy zmuszeni będziemy do negocjowania warunków płacy! W wielu ofertach pracy informacje na temat wynagrodzenia zamieszczone są w formie tzw. widełek płacowych (np. od 8 do 10 € na godzinę), a to, jakie wynagrodzenie my uzyskamy, częstokroć rozstrzyga się w trakcie rozmowy rekrutacyjnej.

Ponadto, w trakcie rozmowy rekrutacyjnej, powinniśmy liczyć się z tym, że pracodawca może chcieć sprawdzić w praktyce naszą znajomość zawodu. Szczególnie w takim przypadku, jeżeli nasze umiejętności wykonywania jakiejś pracy nie są potwierdzone dokumentami.

Pamiętajmy, że do każdej rozmowy w sprawie pracy musimy się wcześniej, odpowiednio przygotować.

Rozdział 4

Fach w ręku i na papierze (możliwość podnoszenia kwalifikacji)

4.1 A, B, C,... - szkolnictwo

Irlandzki system edukacji jest podobny do systemów znanych z większości innych zachodnich krajów. Tradycyjnie podzielony jest na trzy poziomy: podstawowy (*primary*), średni (*secondary*) oraz wyższy (*higher*). Poza tymi trzema głównymi etapami nauki w obrębie irlandzkiego systemu edukacji wymienić należy także edukację przedszkolną, edukację dorosłych i tzw. dalszą edukację (*further education*), czyli taką, która ma miejsce po ukończeniu studiów.

Obowiązek szkolny w Irlandii obowiązuje dzieci w wieku od sześciu do szesnastu lat. Dostęp do edukacji jest zagwarantowany konstytucyjnie. Konstytucja zezwala także, by nauka ta mogła odbywać się w domu pod opieką np. rodziców (tzw. edukacja domowa), nie jest to jednak częstą praktyką.

Szkolnictwo podstawowe

System szkolny w Irlandii dzieli się na 3 etapy: sześcioklasową szkołę podstawową, trzyletnią niższą szkołę średnią (Junior Cycle) i trzyletnią wyższą szkołę średnią (Senior Cycle).

Chociaż w Irlandii nie ma obowiązku, by dzieci chodziły do szkoły zanim skończą sześć lat to około 65% spośród czterolatków i prawie wszyscy pięciolatkowie są zapisani do tzw. klas niemowlęcych w szkołach podstawowych (*infant classes*). Szkoły podstawowe obejmują więc ośmioletni program nauki, składający się z dwóch lat przedszkola (Junior i Senior Infants), oraz naukę w klasach 1-6. Wyróżnia się na tym etapie państwowe szkoły podstawowe, prywatne szkoły podstawowe i szkoły specjalne. Państwowe szkoły podstawowe obejmują także szkoły religijne, szkoły bezwyznaniowe, wielowyznaniowe i *Gaelscoileanna* (gdzie zajęcia prowadzone są w języku irlandzkim).

System edukacji w Irlandii kładzie nacisk na ucznia i jest oparty na wierze, że szkoła ma umożliwiać jak najlepsze wykorzystanie zdolności i umiejętności dziecka oraz zapewnić jak najlepszy jego rozwój. Program edukacji podstawowej obejmuje więc obszerny zakres wiedzy ogólnej i promuje rozmaite podejście do nauki. W szkole podstawowej obowiązkowe jest osiem przedmiotów: irlandzki, angielski, matematyka,

nauki społeczne i środowisko naturalne, sztuka i prace ręczne, muzyka, wychowanie fizyczne i religia. Przymusowa nauka w języku irlandzkim została zniesiona w 1973 roku, chociaż w szkołach państwowych nadal istnieje obowiązek nauki tego języka. Niektórzy uczniowie mogą jednak zostać z tego zwolnieni. Dotyczy to między innymi uczniów, którzy spędzili znaczący okres czasu za granicą lub mających problemy z nauką. Dodatkowo często dla uczniów obcojęzycznych organizowane są zajęcia pozalekcyjne z języka angielskiego.

Dostęp do edukacji przedszkolnej i szkół podstawowych jest powszechny. Teoretycznie, nie powinno być problemów z wysłaniem dziecka do szkoły, którą się wybierze. Niemniej jednak, może okazać się, że w okolicy wybór szkół jest niewielki lub wręcz żaden. Każda szkoła posiada swoją politykę odnośnie przyjmowania uczniów i ma obowiązek o nie informować. Publiczne szkoły podstawowe opierają się na zasadzie rejonizacji (dają zwykle pierwszeństwo dzieciom mieszkającym w najbliższej okolicy), ale problemy mogą pojawić się w przypadku miejsc i konieczności tworzenia list oczekujących. Szkoły wielowyznaniowe oraz „Gaelscoileanna” (takie, w których naucza się w języku irlandzkim) same decydują o preferencjach, którymi kierują się w czasie naboru. Niektóre szkoły średnie preferują dzieci, które już ukończyły konkretną szkołę podstawową, warto więc zaplanować wcześniej wybór szkoły podstawowej. Większość szkół podstawowych to szkoły państwowe, w których nie trzeba płacić za edukację. W praktyce jednak, szkoły często organizują dodatkową zbiórkę funduszy na zasadzie dobrowolności, na przykład na zakup komputerów, sprzętu sportowego czy lepszego wyposażenia. Jeśli zdecydujemy się na wysłanie dziecka do szkoły prywatnej, będziemy zmuszeni wносить i czesne oraz inne opłaty

Rodzice zainteresowani tym, by ich dziecko zostało przyjęte do danej szkoły powinni skontaktować się z placówką najlepiej jak najwcześniej i zapytać o zasady przyjmowania nowych uczniów. Przydadzą się akty chrztu, świadectwa szkolne i listy polecające z poprzednich szkół dzieci. Należy pamiętać, że cała procedura może potrwać sporo czasu.

Rok szkolny w Irlandii, w przypadku edukacji na poziomie podstawowym, trwa przeważnie od 1 września do 30 czerwca. Przejście ze szkoły podstawowej do średniej odbywa się automatycznie

Szkolnictwo średnie

Na tym poziomie wyróżnia się szkoły średnie, szkoły zawodowe, szkoły społeczne i szkoły wielokierunkowe. Wszystkie te placówki pozostają pod opieką Departamentu Edukacji i Nauki (Department of Education i Science).

Szkoły średnie (*Secondary schools*), które kształcą w przybliżeniu 55% uczniów tego poziomu, są w posiadaniu prywatnym i tak też są zarządzane. Większość jest prowadzona przez religijne społeczności np. przez Boards Governors albo przez osoby prywatne. 95% kosztów pensji nauczycieli jest finansowane przez państwo. Tradycyjnie szkoły te dostarczały wiedzy ogólnej, ale w ostatnich latach skłoniły się też do przygotowania z przedmiotów technicznych i praktycznych.

Szkoły zawodowe (*vocational schools*) i **kolegia społeczne** (*community colleges*) kształcą około 30 procent uczniów poziomu średniego. Są administrowane przez komitety edukacji zawodowej (VECs). Początkowo, główne zadanie tych szkół obejmowało prowadzenie zajęć praktycznych i przygotowania młodych ludzi dla handlu. Obecnie jednak w tych szkołach dostępny jest pełen zakres materiału dla szkół średnich. Zawodowe szkoły są też głównymi dostarczycielami kształcenia dorosłych i kursów edukacji społecznej.

Szkoły wielokierunkowe (*comprehensive schools*) oferują przedmioty ogólnokształcące i zawodowe w szerokim programie. Są one zarządzane przez reprezentanta zarządu diecezjalnej władzy religijnej, komitety edukacji zawodowej i Departament Edukacji i Nauki, przez który są całkowicie finansowane.

Szkoły społeczne (*community schools*) są zarządzane przez Boards of Management reprezentującego interesy lokalnych społeczności. Szkoły te oferują obszerny program obejmujący zarówno praktyczne jak i ogólnokształcące przedmioty. Dostarczają również środków dla kształcenia dorosłych i kursów edukacji społecznej. Szkoły społeczne są całkowicie finansowane ze środków państwowych przez Departament Edukacji i Nauki.

Etap średniej edukacji w Irlandii rozpoczynają ogólnie uczniowie w wieku dwunastu lat. Składa się on z trzech lat etapu młodszego (*junior cycle* - odpowiednik gimnazjum)

poprzedzającego dwu- albo trzyletni etap starszego (*senior cycle*). Na końcu cyklu młodszego przeprowadzany jest państwowy egzamin pisemny Junior Examination Certificate.

Na zakończenie trzech lat nauki uczniowie zdają państwowy egzamin z minimum pięciu przedmiotów. Młodzież legitymująca się certyfikatem ukończenia niższego cyklu szkoły średniej może kontynuować naukę w trzyletnim cyklu wyższym. Osoby, które nie zdały egzaminu, uczęszczają przez dodatkowy rok do klasy wyrównawczej. Później kontynuują naukę w szkole średniej wyższego szczebla lub idą do dwuletniej szkoły zawodowej. Wszystkie proponowane przedmioty w trzyletniej wyższej szkole średniej podzielone są na pięć grup tematycznych: języki, nauki ścisłe, biznes, nauki stosowane, nauki społeczne.

Po ukończeniu trzeciego roku nauki, większość szkół średnich daje uczniom szansę skorzystania z tzw. roku przejściowego - *transition year*, który pozwala rozwinąć zainteresowania pozaszkolne, czy to towarzyskie, artystyczne, czy wreszcie związane ze światem biznesu., dostarcza uczniom okazji, by poszerzyć umiejętności praktyczne, zainteresowania i pomaga przygotować się do egzaminu. Szkoła średnia kończy się egzaminem dojrzałości (the Leaving Certificate Examination). Uczniowie podchodzą do tego egzaminu w wieku siedemnastu albo osiemnastu lat. Studenci zagraniczni muszą zdawać go z 6 przedmiotów włącznie z angielskim i matematyką.

Studenci mogą wybrać jeden z trzech Leaving Certificate Programmes (programów uzyskania świadectwa ukończenia szkoły średniej):

The Leaving Certificate Programme - jest to najbardziej rozbudowany program. Studenci muszą wziąć minimum pięć tematów obejmujących zagadnienia z trzech podstawowych przedmiotów: angielskiego, irlandzkiego i matematyki. Uczniowie mogą także wybrać inne tematy z obszaru zawierającego sztukę, języki i inne przedmioty (np. rysunek techniczny). Uczniowie wchodzący do irlandzkiego systemu edukacji po ukończeniu jedenastego roku życia nie są zobowiązani by zdawać egzamin w języku irlandzkim.

The Leaving Certificate Vocational Programme (LCVP) - pierwszy raz wprowadzony w 1989. Jest podobny do poprzedniego programu, jednakże dodana jest do niego część zawodowa i koncentruje się w dużej części na przedmiotach technicznych. Uczniowie wybierający LCVP decydują się na pięć tematów (zawierających dwa tematy zawodowe).

The Leaving Certificate Applied - najważniejszym celem tego programu jest przygotowanie uczestników do dorosłego i aktywnego życia zawodowego. Struktura LCA składa się z pewnej liczby modułów umieszczonych w trzech grupach: wykształcenie ogólne (*General Education*), edukacja zawodowa (*Vocational Education*) i przygotowanie zawodowe (*Vocational Preparation*).

Wybierając przedmioty, uczeń powinien mieć na uwadze te, które mogą pomóc w dostaniu się później na obrany kierunek studiów, Informację na temat przedmiotów warunkujących wstęp na różne kierunki studiów można uzyskać od pedagoga szkolnego.

Egzamin dojrzałości (Leaving Certificate) odbywa się w formie pisemnej. Wyniki z przedmiotów takich jak: zajęcia artystyczne, budownictwo i inżynieria oceniane są na podstawie egzaminów praktycznych. Przeprowadzane są także egzaminy ustne z języka irlandzkiego i języków obcych. Egzaminy praktyczne i ustne odbywają się w czasie ostatniego roku, egzaminy pisemne w czerwcu.

Rok szkolny w Irlandii trwa 9 miesięcy od września do czerwca i dzieli się na trzy semestry:

Jesienny - wrzesień- grudzień

Wiosenny - styczeń - marzec/kwiecień

Letni - marzec/kwiecień – czerwiec

Lista szkół uszeregowana według hrabstw, udostępniana jest przez Ministerstwo Edukacji (Department of Education and Science). Powinno się zebrać jak najwięcej informacji na temat interesujących szkół. Różnią się one bowiem znacznie pod względem zasad funkcjonowania oraz nacisku, jaki kładą na kwestię egzaminów oraz dziedziny takie jak sport, sztuka, rozwój osobisty, religia, zajęcia grupowe, języki obce oraz nabywanie umiejętności praktycznych. Ważne mogą się okazać rozmowy z nauczycielami oraz, jeśli to możliwe, z rodzicami, by zorientować się, czy dana szkoła może sprostać potrzebom dziecka. Niektóre szkoły prowadzą listę oczekujących. Mogą one dawać preferencje dzieciom, których krewny uczęszcza lub jest absolwentem danej szkoły. Inne będą dawać pierwszeństwo dzieciom, które ukończyły konkretną szkołę podstawową. Dobrze więc zapoznać się z procedurą naboru do danej szkoły, którą bierze się pod uwagę oraz zaplanować zapisanie dziecka z dużym wyprzedzeniem. Jeśli planujesz pozostać za granicą i wysłać dziecko do szkoły w Irlandii, jako ucznia zagranicznego, możesz skorzystać z oferty szkół zapewniających na swoim terenie zakwaterowanie lub

zapisać dziecko do dziennej szkoły średniej, która organizuje zakwaterowanie i opiekę w warunkach domowych.

Wszelkie informacje dotyczące edukacji na poziomie średnim znajdziemy na stronie Departamentu Edukacji i Nauki - www.education.ie - m. in. wykaz szkół, programy nauczania i obowiązujące przedmioty, itp.

Studia

W Irlandii można studiować na 34 wyższych uczelniach: uniwersytetach (7 uniwersytetów i 5 przyuniwersyteckich kolegiów), uczelniach technicznych (14) i w trzyletnich kolegiach nauczycielskich (8). Ponadto działa 25 uczelni prywatnych posiadających państwowy certyfikat.

Największym ośrodkiem akademickim jest Dublin. W stolicy i tuż obok znajduje się cztery z siedmiu uniwersytetów, w tym dwa największe i najbardziej prestiżowe: założony w 1592 r. na wzór Oksfordu i Cambridge University of Dublin (Trinity College) i National University of Dublin. Renomą wśród uczelni technicznych cieszy się Dublin Institute of Technology.

Za studia uniwersyteckie, w zależności od kierunku, trzeba zapłacić w Irlandii od około 2,5 tys. do 7 tys. euro. Najdroższe są kierunki medyczne i informatyczne. Najmniej kosztują studia humanistyczne. Za anglistykę, studia europejskie czy historię trzeba zapłacić ok. 3,8 tys. euro. Uczelnie techniczne, zwłaszcza te, które znajdują się w małych miasteczkach (np. Letterkenny Institute of Technology), są tańsze. Tam za naukę na kierunkach inżynieryjnych trzeba zapłacić 2,2 tys. euro za semestr. Uczelnie dzielą studentów na trzy kategorie: non-EU, EU, oraz Free-Tuition. W praktyce większość studentów podpada pod kategorię trzecią. Oprócz wpisowego i drobnych opłat administracyjnych (np. w Trinity Collage ponad 700 EURO), studia finansuje im państwo (ramach rządowego programu "Free fee").

Uniwersytety oferują programy studiów na poziomie bachelor, master i doktorskim. Niektóre uniwersytety zamiast dotychczasowego systemu trymestralnego wprowadziły semestralny cykl studiów oraz modularyzację oferowanych programów, stwarzając w ten sposób większą elastyczność studiowania. Zajęcia dydaktyczne mają formę wykładów, uzupełnionych bezpośrednią opieką nad studentami, pokazami praktycznymi i zajęciami laboratoryjnymi.

Stopień bachelor (odpowiednik naszego licencjatu czy inżyniera) uzyskuje się po ukończeniu 3-4-letnich studiów stacjonarnych. Czas trwania studiów na ten stopień zależy od dziedziny i przepisów wewnętrznych uczelni. Wyższy dyplom (graduate/higher diploma) uzyskuje się zwykle po rocznych studiach stacjonarnych lub 2-letnich niestacjonarnych, po uprzednim uzyskaniu kwalifikacji na poziomie bachelor. Stopień magistra jest nadawany po ukończeniu studiów i zdaniu egzaminu bądź po wykonaniu badań, lub też na podstawie zaliczenia obydwu elementów. Najwyższą kwalifikacją akademicką w Irlandii, wymagającą zwykle minimum 3-4 lat do jej uzyskania, jest doktorat. Na uczelniach funkcjonuje podział na na dwie kategorie: *undergraduate* (bachelor) i *postgraduate* (master, doctorate, postgraduate diplomas). Są to najczęściej dwa odrębne dziekanaty, studenci posiadają różny zakres praw, inny jest system finansowania i przysługujące od państwa granty na naukę.

Drugie podstawowe rozróżnienie dotyczy wieku. Powyżej 23 roku życia zyskuje się status tzw. *mature student*. Inne wówczas obowiązują kryteria rekrutacji, inne terminy zapisu na kursy. Kandydat poniżej 23 roku przyjmowany jest na podstawie punktów za świadectwo maturalne. W większości przypadków to jedyna forma selekcji. Wyjątki uwarunkowane są specyfiką kierunku. Od kandydata na kierunek artystyczny może być wymagane przedłożenie dodatkowo prac, na dziennikarstwo eseju itp.

W Irlandii wszystkie wnioski o przyjęcie na dowolną uczelnię państwową przechodzą przez centralny urząd o nazwie *Central Applications Office* (www.cao.ie), który mieści się w Galway. Niektóre uczelnie wymagają by papiery składać podwójnie - również przez ich dziekanat. Należy to za każdym razem sprawdzić.

Uczelnie honorują polskie świadectwa dojrzałości (po przetłumaczeniu). Warto wiedzieć, że podczas rekrutacji liczą się nie tylko oceny z poszczególnych przedmiotów, ale także szczególne osiągnięcia kandydata, zainteresowania pozaszkolne. Studenci muszą znać angielski (najczęściej wymagany jest TOEFL, AEC, IELTS).

Uczelnie różnią się zasadniczo pod względem terminów składania dokumentów, wymagań, organizacji nauki, możliwości studiów interdyscyplinarnych, wieczorowych itp. Z powodu braku generalnych zasad szczegółów najlepiej szukać na stronach internetowych szkół lub poprzez bezpośredni kontakt.

Polecane strony (wszelkie informacje na temat studiów oraz linki do szkół wyższych):

<http://www.educationireland.ie>

<http://www.education.ie>

4.2 Śrubokręt albo komputer – kursy zawodowe

Najważniejszą instytucją w zakresie kształcenia ustawicznego w Irlandii jest Rada ds. Certyfikacji w zakresie Dalszej Edukacji i Szkolenia (FETAC). Kursy zaaprobowane przez FETAC kończą się otrzymaniem certyfikatu państwowego (istnieją różne stopnie certyfikatu). Są to kursy prowadzone przez takie instytucje jak:

- Adult and Community Education and Training Centres
- Agricultural and Horticultural Colleges
- BIM (Irish Sea Fisheries Board)Training Centres
- Centres for Learners with Special Needs
- Fáilte Ireland (CERT) Training Centres
- Colleges of Further Education
- Community Training Workshops
- FÁS Net College
- FÁS Training Centres
- In-Company Sites
- Institutes of Technology
- Literacy Centrem
- Post Leaving Cert (PLC) Centrem
- Skillnets/ Work-based Learning
- Specialist Training Centrem
- Teagasc (Irish Agriculture and Food Development Authority) Training Centrem
- VEC's
- VTOS Centres/ Youthstart
- Workplace
- Youthreach Centrem

Kursy są prowadzone dziennie lub wieczorowo i mogą być bardzo zróżnicowane pod względem długości trwania (najkrótsze parę dni np. pracownik produkcji spożywczej, ale barman ok. 13 tygodni, sekretarka około 29 tyg.). Można też zainteresować się kursami uczenia na odległość, tzw. distance learning. Większość z nich jest aprobowana przez The European Association for Distance Learning, organizację czuwającą nad ich jakością.

Część szkoleń jest bezpłatna (np. niektóre prowadzone przez FAS, Fáilte), a nawet można otrzymać dodatkowe wsparcie finansowe. Ceny szkoleń SA bardzo zróżnicowane Aby znaleźć odpowiedni dla siebie kurs (jest ich bardzo wiele, sam FAS oferuje ponad

1000 szkoleń) najlepiej jest odwiedzić stronę internetową typu <http://www.careersworld.com> (podobna <http://www.nightcourses.com/>) lub danej instytucji.

Więcej informacji na poniższych stronach:

<http://www.fetac.ie> - strona FETAC

<http://europa.eu.int/ploteus/portal/home.jsp> - strona portalu Ploteus gdzie znajdują się informacje dotyczące kształcenia się w różnych formach w krajach UE.

<http://www.fas.ie> - strona publicznych służb zatrudnienia

<http://www.skillsireland.com/> - informacje o edukacji w Irlandii i poszukiwanych zawodach

4.3 Co umiem najlepiej – walidacja umiejętności zawodowych

W Irlandii tak jak w UE funkcjonuje system wzajemnego uznawania dyplomów i kwalifikacji, który pozwala w pełni wykorzystać wykształcenie w innym kraju unijnym. Podstawowa zasada mówi, że zainteresowany kwalifikuje się do wykonywania pewnego zawodu/profesji w kraju macierzystym, kwalifikuje się do tego także w każdym innym kraju unijnym. Jeżeli jednak dana osoba zamierza podjąć pracę w zawodzie regulowanym (np. pracownika socjalnego, architekta, prawnika, inżyniera czy psychologa, pełna lista pod adresem http://www.education.ie/servlet/blobServlet/mrpq_contact_list.htm), musi się starać o uznanie kwalifikacji. Odnośne instytucje muszą wydać w tej sprawie decyzję w przeciągu czterech miesięcy. Jeśli zdecydują, iż wykształcenie w znaczący sposób różni się od obowiązującego w danym kraju ze względu na okres kształcenia lub jego program, zainteresowany może zostać poproszony o odbycie uzupełniającej praktyki zawodowej, udanie się na odpowiedni kurs lub zdanie testu przydatności.

W przypadku lekarzy, pielęgniarek ogólnych, dentystów, położnych, weterynarzy, farmaceutów, kwalifikacje zawodowe uznawane są automatycznie. Jeśli profesja, którą zainteresowany chce wykonywać, nie jest w danym kraju uregulowana, nie ma wymogu starania się o uznanie kwalifikacji.

Na stronie National Qualifications Authority of Ireland (<http://www.nqai.ie>) znajdziemy najważniejsze informacje dotyczące uznawalności kwalifikacji w Irlandii - między innymi podaną wyżej listę zawodów regulowanych, instytucje odpowiadające za określenie kwalifikacji potrzebnych w danym zawodzie itd.

W Irlandii funkcjonuje oczywiście nowy instrument ułatwiający uznawalność kwalifikacji jakim jest EUROPASS. Jest to portfolio 5 dokumentów umożliwiających

obywatelom Unii Europejskiej lepsze dokumentowanie i prezentowanie swoich kwalifikacji i kompetencji na obszarze całej Europy. W jego skład wchodzi następujące dokumenty:

1. [Europass – CV](#)
2. [Europass – Mobilność](#)
3. [Europass – Suplement do Dyplomu](#)
4. [Europass – Suplement do Dyplomu Potwierdzającego Kwalifikacje Zawodowe](#)
5. [Europass – Paszport Językowy](#)

Szczegółowe informacje można uzyskać w:

Krajowe Centrum Europass

Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr, Fundusz Współpracy

ul. Górnośląska 4a

00-444 Warszawa

tel.: (22) 45 09 965, (22) 622 19 91

faks: (22) 625 28 05

e-mail: europass@cofund.org.pl

www.europass.org.pl

oraz na stronie <http://europass.cedefop.eu.int> i <http://www.europass.ie/europass/>

Rozdział 5

Dostałem pracę! (o czym warto pamiętać)

Gratulacje! Możesz być z siebie dumny - to właśnie Twoja aplikacja wzbudziła zainteresowanie pracodawcy! Dobrze, że Twój życiorys był staranny, lecz zwięzły. Większość pracodawców irlandzkich preferuje życiorysy długości od dwóch do czterech stron. Dokument powinien zawierać: dane osobowe, umiejętności i kwalifikacje zawodowe, doświadczenie i osiągnięcia zawodowe, referencje. Wskazane jest także dołączenie listu motywacyjnego. Jeżeli przedkładasz inne dokumenty, np. świadectwa pracy, zaświadczenie o niekaralności, certyfikaty potwierdzające kwalifikacje – nie zapomnij, iż muszą być przetłumaczone na język angielski.

Przeszedłeś pomyślnie rozmowę kwalifikacyjną z pracodawcą i możesz już podjąć pracę. Ale czy posiadasz irlandzki numer ubezpieczenia społecznego **PPS – Personal Public Service Numer**. Pamiętaj! Każda osoba, która chce zostać zatrudniona w Irlandii, powinna złożyć podanie o przyznanie takiego numeru. Musisz udać się do miejscowego biura Ministerstwa Spraw Społecznych i Rodziny. Więcej informacji o procedurze i wymaganiach uzyskasz pod numerem tel. 00353 1 874 8444 lub pod adresem www.welfare.ie/topicks/ppsn/apply.html

Dobra wiadomość - jako obywatel Europejskiego Obszaru Gospodarczego masz prawo mieszkać i pracować w Irlandii bez pozwolenia na pracę i przysługują Tobie takie same prawa w zakresie warunków pracy i płacy jak obywatelom Irlandii. Jeżeli chciałbyś jednak pozostać w Irlandii dłużej niż trzy miesiące, powinieneś skontaktować się z Ministerstwem Spraw Zagranicznych, tel. 00353 1 478 0822, adres www.dfa.ie .

Pamiętaj –jeżeli zostałeś zatrudniony i otrzymujesz regularną zapłatę lub stałą pensję, automatycznie posiadasz umowę o pracę, bez względu na to czy została ona sporządzona w formie pisemnej, czy też nie. Aczkolwiek, gdy pracujesz dłużej niż miesiąc, pracodawca zobowiązany jest (ma na to dwa miesiące od daty rozpoczęcia zatrudnienia), dostarczyć pracownikowi pisemne oświadczenie dotyczące informacji o warunkach zatrudnienia, w szczególności – nazwę i adres pracodawcy, miejsce pracy, obowiązki pracownika, rodzaj zatrudnienia, stawkę wynagrodzenia, godziny pracy (łącznie z nadgodzinami), płatny urlop, prawo do przerwy, uprawnienia przysługujące w przypadku utraty zdolności do pracy, np. z powodu choroby lub wypadku, informacje o emeryturze i programach funduszy emerytalnych, prawo do wypowiedzenia.

Umowa o pracę może obejmować okres próbny i zezwalać na jego przedłużenie. Coraz więcej osób zatrudnianych jest także w niepełnym wymiarze godzin, na czas określony lub na umowę-zlecenie.

Wszystkie informacje dotyczące praw pracowniczych w Irlandii znajdziesz pod adresem www.entemp.ie.

Maksymalny tydzień pracy w Irlandii obejmuje średnio 48 godzin (okres rozliczeniowy 4,6 lub 12 miesięcy). Każdy pracownik ma także prawo do odpoczynku i przerw w pracy –15 minut – jeżeli pracujesz co najmniej 4,5 godziny lub 30 minut – jeżeli pracujesz co najmniej 6 godzin.

Prawo do urlopu nabywasz już od momentu zatrudnienia. Za każdy kwartał pracy na etacie przysługuje prawo do 1 tygodnia urlopu, za rok pracy należą się – minimum 4 tygodnie w ciągu roku. Ponadto masz jeszcze prawo do 9 płatnych dni wolnych od pracy z racji świąt kościelnych i narodowych.

Minimalne wynagrodzenie w Irlandii wynosi 7,65 euro za godzinę. Niektóre sektory gospodarki, np. rolnictwo, gastronomia, hotelarstwo (oprócz Dublina, Dun Laoghaire i Cork), branża ochroniarska, budownictwo, są objęte umowami prawnym, które mogą gwarantować wyższe płace minimalne. Od pierwszego dnia wypłaty powinieneś płacić **podatek dochodowy**, który jest odliczany od wynagrodzenia przez pracodawcę zgodnie z systemem **PAYE – Pay As You Earn – Płać, kiedy zarabiasz**. Kwota podatku uzależniona jest od poziomu płacy i kwoty wolnej od podatku (20% lub 42% osiąganego dochodu). Więcej informacji znajdziesz na stronie www.revenue.ie .

Pracodawca jest również zobowiązany do odprowadzania od Twojego wynagrodzenia **składki na ubezpieczenie społeczne** (PRSI –Pay Related Social Insurance), w wysokości 4% od zarobków powyżej 127 euro (nie zapłacisz składki od pierwszych zarobionych 127 euro) i składki na ubezpieczenie zdrowotne w wysokości 2%.

Ważne –jeżeli jesteś zatrudniony i zachorujesz lub ulegniesz wypadkowi w pracy - masz prawo do wypłaty świadczenia chorobowego lub wypadkowego.

Płaca brutto, jak i wszystkie potrącenia z Twojej pensji, powinny być wyszczególnione na odcinku wypłaty, do przekazania którego zobowiązany jest pracodawca.

Powinieneś również wiedzieć, iż każdy pracownik zatrudniony u danego pracodawcy przynajmniej przez okres 13 tygodni ma prawo do minimalnego (1 tydzień) **okresu wypowiedzenia** (lub rekompensaty pieniężnej), zanim pracodawca rozwiąże z nim umowę o pracę. Pamiętaj jednak, że i Ty także masz obowiązek, z tygodniowym wyprzedzeniem, powiadomić pracodawcę o swojej rezygnacji z pracy, jeżeli przepracowałeś 13 tygodni u tego pracodawcy.

Może się zdarzyć, iż Twój pracodawca nie postępuje zgodnie z prawem. Głowa do góry! Nie jesteś sam! Możesz złożyć skargę do Pełnomocnika ds. Spraw Pracowniczych lub w Apelacyjnym Sądzie ds. Zatrudnienia (Employment Appeals Tribunal). Formularze dotyczące wniosków skarg i zażaleń otrzymasz – na żądanie – w Biurze Informacji ds. Pracowniczych w Ministerstwie Przedsiębiorczości, Handlu i Zatrudnienia.

Powodzenia w zdobywaniu irlandzkiego rynku pracy !!!

ROZDZIAŁ 6

UŻYTECZNE ADRESY

Ambasada Polski w Dublinie – www.polishembassy.ie

Ambasada Irlandii – <http://www.irlandia.pl>

Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny – 20 Fitzwilliam Place. Dublin 2

FAS – Urząd ds. Szkoleń i Zatrudnienia – www.fas.ie

Europejskie Służby Zatrudnienia – EURES – www.europa.eu.int/eures

- Prawa pracownicze

Biuro Informacji ds. Praw Pracowniczych – www.entemp.ie

Sąd ds. Kodeksu Pracy i Stosunków Prawnych – www.labourcourt.ie

Inne - www.askireland.com

- Ministerstwa

Ministerstwo Spraw Zagranicznych – www.irlgov.ie, www.dfa.ie, www.oasis.gov.ie

Ministerstwo Edukacji i Nauki – www.education.ie

Ministerstwo Spraw Społecznych i Rodziny – www.welfare.ie

Wydział Spraw Młodzieżowych Ministerstwa Edukacji i Nauki – www.education.gov.ie

- Służba Zdrowia

Ministerstwo Zdrowia i Dzieci – www.doh.ie

Regionalna Służba Ochrony Zdrowia - www.hse.ie

Prywatne ubezpieczenie zdrowotne – www.vhi.ie, www.bupa.ie, www.vivas.ie

Inne - www.vhihealthcare.ie

- Bezpieczeństwo i higiena pracy

Urząd ds. Bezpieczeństwa i Higieny Pracy - – www.hsa.ie

- Podatki - www.revenue.ie,

- Związki zawodowe

Irlandzki Kongres Związków Zawodowych – www.ictu.ie

SIPTU - www.siptu.ie

- Numer Ubezpieczenia Społecznego – www.welfare.ie/topics/ppsn/apply.html

- Nauka

Porównywalność kwalifikacji – www.nqai.ie,

www.europa.eu.int/education/index_en.html, <http://europass.cedefop.eu.int>

Kursy językowe – www.ivea.ie, www.isi-ireland.ie, www.library.ie

- Zakwaterowanie - – www.daft.ie, www.irishpropertynews.com, www.housefinder.ie,
www.myhome.ie, www.hostels-ireland.com, www.anoige.ie
- Prywatne Biura Pośrednictwa Pracy
Wykaz licencjonowanych biur pośrednictwa pracy – www.entemp.ie
Golden Pages (złote strony)- Employment Agencies - www.goldenpages.ie,
Narodowa Federacja Rekrutacyjna – www.nrf.ie
- Internetowe portale pracy
www.irishjobs.ie, www.monster.ie, www.recruitireland.ie, www.ireland.com/jobs,
www.nixers.com
- Opieka społeczna – www.welfare.ie/publication/hrc.html
- Inne
Wydział Spraw Młodzieżowych – www.youthinformation.ie
Schroniska Młodzieżowe – www.anoige.ie
Otwarcie konta w banku – www.oasis.gov.ie/consumer_affairs/financial_services/
Irlandzkie Biuro Podróży – www.ireland.travel.ie

Rozdział 7

Łamanie języka (przydatne zwroty)

POLSKI	ANGIELSKI
cześć (powitanie)	hello, hi
cześć (pożegnanie)	bye
dzień dobry (rano)	good morning
dzień dobry (po południu)	good afternoon
dobry wieczór	good evening
do widzenia	good bye
dobranoc	good night
tak, nie	yes, no
imię	first name
nazwisko	last name (surname)
do zobaczenia	see you
proszę	please
przepraszam	I'm sorry
Nic nie szkodzi	Never mind
Czy mówisz po angielsku ?	Do you speak English ?
Nie mówię po angielsku	I don't speak English
Nie rozumiem	I don't understand
Nie wiem	I don't know
Skąd pochodzisz?	Where are you from?
Jestem z Polski	I'm from Poland
Przepraszam, gdzie jest ...?	Excuse me, where is (something)?
Jaki jest twój adres?	What is your address?
Jaki jest twój numer telefonu?	What is your phone number/mobile number?
Czy mogę prosić o ...?	Could I have ...?
Szukam	I'm looking for
Czy mógłbyś mi pomóc?	Can you help me?
W czym mogę pomóc?	Can I help you

Ile to kosztuje?	How much is that?
Gdzie jest...?	Where is...?
Co to jest?	What is this?
Która jest godzina?	What time is it?
Jak się czujesz?	How are you?
Jak się nazywasz?	What is your name?
Nazywam się...	My name is...
Ile masz lat?	How old are you?
Mam ... lat	I'm ... years old.
Poproszę piwo	One pint of beer, please
kobieta, mężczyzna	woman, man
dziecko	child, kid
otwarte, zamknięte	open, close
apteka	chemist's
bank	bank
poczta	post office
sklep	shop
oferta pracy	job offer
dzień	day
noc	night
wieczór	evening
dziś	today
jutro	tomorrow
wczoraj	yesterday